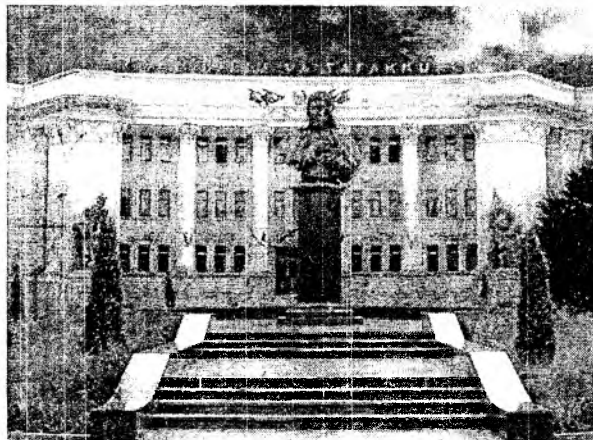

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI**

**NIZOMIY NOMIDAGI
TOSHKENT DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI**

KASBIY PEDAGOGIKA

**FANIDAN LABARATORIYA MASHG'ULOTLARINI
TASHKIL ETISH BO'YICHA**

METODIK QO'LLANMA

Toshkent - 2013

Kasbiy pedagogika fanidan laboratoriya mashg'ulotlarini tashkil etish bo'yicha metodik qo'llanma 5111000 – Kasb ta'limi (5150900 – Dizayn (liboslar dizayni)) bakalavryat ta'lim yo'nalishlari talabalari uchun mo'ljallangan. T.:TDPU.2013

Mazkur metodik qo'llanmada kasbiy pedagogika fanidan laboratoriya mashg'ulotlarini bajarish uchun uslubiy ko'rsatmalar, topshiriqlar va testlar berilgan.

Vazirlikning 2012-2014 yillarga mo'ljallangan amaliy tadqiqotlar Davlat ilmiy-texnika dasturi doirasidagi 1-148 raqamli “Kasb ta'limi mazmunini modernizatsiyalash asosida o'qituvchilar kasbiy kompetentligini shakllantirish texnologiyasi” mavzusidagi va A1-FQ-1-18659KA1-002 “Uzluksiz ta'limning kasbga yo'naltirilgan mazmunini klaster texnologiyalari asosida ishlab chiqish va joriy etish” mavzusidagi loyihalar doirasida bajarilgan.

Nizomiy nomidagi TDPU “Kasb ta'limi metodikasi” kafedrası
professori, pedagogika fanlari doktori,
N.A.Muslimovning umumiy tahriri ostida

Tuzuvchilar:

- O.A.Qo'ysinov** - Nizomiy nomidagi TDPU “Kasb ta'limi metodikasi”
kafedrası mudiri, p.f.n., dotsent
S.Yu.Rajabova - Nizomiy nomidagi TDPU “Kasb ta'limi metodikasi”
kafedrası o'qituvchisi
H.Qodirov - Nizomiy nomidagi TDPU “Kasb ta'limi metodikasi”
kafedrası o'qituvchisi

Taqrizchilar:

- O.Holiqov** - Mirobod sanoat Kasb-hunar kolleji o'quv ishlari bo'yicha
direktor muovini
R.Daminova - Nizomiy nomidagi TDPU “Umumtexnika fanlari”
kafedrası dotsenti

**Metodik qo'llanma Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti
o'quv-uslubiy kengashida ko'rib chiqilgan va nashrga tavsiya qilingan
2013 yil «20» iyundagi 11-sonli majlis bayoni**

MUNDARIJA

K I R I S H.....	4
1- laboratoriya mashg'uloti.....	5
2- laboratoriya mashg'uloti.....	10
3- laboratoriya mashg'uloti.....	17
4- laboratoriya mashg'uloti.....	20
5- laboratoriya mashg'uloti.....	24
6- laboratoriya mashg'uloti.....	29
7- laboratoriya mashg'uloti.....	36
8- laboratoriya mashg'uloti.....	39
9- laboratoriya mashg'uloti.....	42
10- laboratoriya mashg'uloti.....	45
11- laboratoriya mashg'uloti.....	49
12- laboratoriya mashg'uloti.....	53
13- laboratoriya mashg'uloti.....	56
14- laboratoriya mashg'uloti.....	60
15- laboratoriya mashg'uloti.....	65
16- laboratoriya mashg'uloti.....	71
Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.....	76

KIRISH

O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni hamda "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi"da o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limini yangi tipdagi ta'lim muassasi sifatidagi rivoji, pedagog kadrlarni tayyorlash va ularning malakasini oshirish kabi masalalarga alohida e'tibor qaratilgan. Bu masalalarni hal etishda kasb-hunar kollejlari ishlab chiqarish ta'limini tashkil etish, ta'lim metodlarini tanlash va yangilarini ishlab chiqish davr talabi bo'lib qolmoqda.

Kasb-hunar kollejlari tegishli davlat ta'lim standartlari doirasida o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi beruvchi o'quv muassasasi bo'lib, u o'quvchilarning kasb-hunarga moyilligi, bilim va ko'nikmalarini chuqur rivojlantirish, tanlab olingan kasb-hunar bo'yicha bir yoki bir necha ixtisosni beradi.

Kasb-hunar kollejlarning o'quv jarayoni ishlab chiqarish ta'limi, tarbiyaviy soatlar, darsdan tashqari tarbiyaviy tadbirlaridan iborat bo'lib, ularning yahlit pedagogik jarayon sifatida takomillashtirilishi amaliy tajriba-sinov ishlari natijalariga ko'ra belgilanadi.

Bu jarayon kasb-hunar kollejlari tegishli yo'nalishdagi mutaxassislik fanlarini o'qitish va ishlab chiqarish ta'limi (mutaxassislik fanlari bo'yicha laboratoriya va amaliy mashg'ulotlar, mashinalarni boshqarishga o'rgatish, o'quv va ishlab chiqarish amaliyoti) ni yuqori metodik saviyada o'tish orqali amalga oshiriladi. Mashg'ulotlarning qayd etilgan tashkiliy shakllari o'quvchilarni tanlagan mutaxassisliklari bo'yicha amaliy faoliyatga tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Kasb-hunar kollejlari amalga oshiriladigan kasbiy ta'lim natijasida nazariy bilim, ko'nikma va malakalar tizimi shakllantiriladi, ishlab chiqarish ta'limi jarayonida esa o'quvchilar asosan amaliy kasbiy ko'nikma va malakalarni egallaydilar. Bu ikkala mushtarak jarayon mahsuli sifatida muayyan kasb va malakaga ega bo'lgan kichik mutaxassisni tayyorlash ta'minlanadi.

Ushbu metodik qo'llanmada kasb-ta'limi o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida laboratoriya mashg'ulotlari orqali talabalarni kasbiy kompetetnligi shakllantiriladi.

1- LABORATORIYA MASHG'ULOTI

Mavzu: O'rta maxsus, kasb-hunar ta'limidagi tayyorlov yo'nalishlari, kasblar va ixtisosliklar tasniflagichi tahlili.

Maqsad: Talabalarga "kasb" tushunchasining ma'nosini yoritib berish, ularni kasblarning tasniflari bilan tanishtirish. Kasblar mazmunini tushuntirish talabalarning fikrlash doirasini kengaytirish. Tayyorlov yo'nalishlari bo'yicha kichik guruhlarda kasb-hunar kollejlari kasbga yo'naltirish ishlarini tashkil etish dasturini ishlab chiqish va taqdimot qilish.

Mashg'ulotni jihozlash: O'rta maxsus, kasb-hunar ta'limidagi tayyorlov yo'nalishlari, kasblar va ixtisosliklar tasniflagichi; mavzu bo'yicha plakatlari va slaydlar.

Mashg'ulot rejasini:

1. Umumiy suhbat jarayonida ijtimoiy mehnat taqsimoti to'g'risidagi tushunchani takrorlash.

2. "Kasb", "Mutaxassislik" va "Ixtisoslik" tushunchalarini izohlash.

3. O'MKHT tayyorlov yo'nalishlari kasblar va mutaxassisliklar kodi bo'yicha tasnifi, ishlovchilar saviyasiga ko'ra tarmoq tasnifi, kasblarni tasniflashning umumiy ta'rifi.

O'qitish vositalari

1. O'quv xonasi
2. Doska
3. Flipchart qog'ozi
4. Markerlar
5. Qog'oz A4 formatli - 30 dona
6. Tarqatma materiallar
7. Multimediya to'plami (kompyuter, videoproektor, ekran)
8. Oq doska

Ishni bajarishga qo'yiladigan talablar

Talabalar mavzuni o'zlashtirish jarayonida topshirilgan topshiriqning nazariy va amaliy ahamiyatini o'rganishda quyidagilarga amal qilgan holda ishni bajarib bajarilgan ishni himoya qiladilar.

1. Bajarilayotgan laboratoriya bo'lajak o'qituvchilarning ish faoliyatida uchraydigan dolzarb muammolarning echimini topishga qaratilganligi;
2. Laboratoriya ishini maqsadi va kutilayotgan natijalarning aniq belgilanishi;
3. Qo'yilgan muammoni maqbul hal etish texnologiyasini yoritilganligi;
4. Laboratoriya ishini bajarish nazariy va amaliy ahamiyatga ega ekanligi;
5. Laboratoriya ishini bajarish har bir talabaning mustaqil va ijodiy yondoshilganligi;

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Muslimov N.A., Qo'ysinov O.A. Kasb ta'limi o'qituvchilarini tayyorlashda mustaqil ta'limni tashkilotish. (Metodik qo'llanma). T.: TDPU, 2006. 52 b.

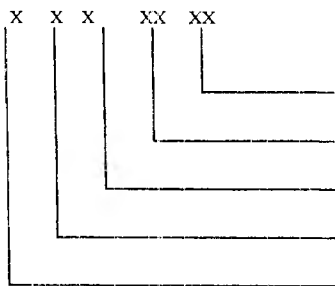
2. Muslimov N.A., Sharipov Sh.S. O'rta maxsus, kasb-hunar va oliy ta'lim integratsiyasi. Kasb ta'lim metodikasi metodik qo'llanma. -T: TDPU, 2006. 48 b.
3. Sharipov Sh., va b. Pedagogik amaliyot (metodik qo'llanma). -T.: TDPU, 2006. 34 b.
4. Sharipov Sh., Abduraimov Sh. Kasb ta'limi metodikasi fanidan laboratoriya mashg'ulotlari uchun metodik qo'llanma.-T: TDPU, 2007. 147 b.
5. Eldasheva G.V. Maxsus fanlarni o'qitish metodikasi. – O'MKHTTKMO va UQT instituti, T. – 2006. 124 b.
6. Kurbanov Sh.E., Saidov X., Axliddinov R. Barkamol avlod orzusi. -T.: Shark, 1998.-154 s.

Uslubiy ko'rsatmalar:

Tasniflagich-o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi muassasalarida kichik mutaxassislarni tayyorlash bo'yicha tayyorlov yo'nalishlari, mutaxassisliklari va kasblarning tizimlashtirilgan ro'yxatidir. Tasniflagichda sakkizta bilim sohasi nazarda tutilgan:

1. Ta'lim
2. Gumanitar fanlar va san'at
3. Ijtimoiy fanlar, biznes va huquq
4. Fan
5. Muhandislik, ishlov berish va qurilish tarmoqlari
6. Qurilish va suv xo'jaligi
7. Sog'liqni saqlash va ijtimoiy ta'minot
8. Xizmatlar

Tasniflagichda ta'lim bosqichlari, bilim va ta'lim sohalari, tayyorlov yo'nalishlari mutaxassisliklari va kasblar ettita raqamli kod bilan belgilanadi. Ta'limning xalqaro klassifikatsiyasiga binoan ta'lim bosqichi-o'rta mahsus, kasb-hunar ta'limi 3 raqami bilan belgilangan. Masalan: 3144601, 3210201, 3380101 va boshqa.

Ta'lim yo'nalishi- 3 bosqichning ta'lim dasturi bo'yicha o'rta- mahsus, kasb-hunar ta'limi muassasasi bitiruvchisi tomonidan egallangan va beriladigan "kichik mutaxassis" malaka darajasi doirasida kasb faoliyatining muayyan turini bajarishni ta'minlovchi tayanch va fundamental bilimlar, malaka va ko'nikmalar majmuasidir.

Mutaxassislik- 3 bosqich ta'lim dasturi asosida o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi muassasasi bitiruvchisi tomonidan egallangna va beriladigan "kichik mutaxassis" malaka darajasi doirasida kasb faoliyatining muayyan turini bajarishni ta'minlovchi aniq mutaxassislik bo'yicha olingan bilimlar, malaka va ko'nikmalar majmuasidir.

Kasb- ta'lim dasturining 3-bosqichi bo'yicha maxsus tayyorgarlik va tajriba natijasida ma'lum bir sohada kasbiy faoliyatni amalga oshirish uchun zarur bo'lgan bilimlar va amaliy ko'nikmalar majmuasidir kasb – jlsmoniy imkoniyat, aqliy qobiliyat va yuridik huquqlarni ta'minlovchi insoniy mehnat faoliyatining (mashg'ulotining) turidir.

O'rta maxsus, kasb-hunar ta'limining tayyorlov yo'nalishlari, mutaxassisliklar va kasblar TASNIFLAGICHI

Ta'lim yo'nalishlari nomi	Ta'lim yo'nalishlari kodi	Mutaxassisliklar nomi	Mutaxassisliklar kodi	Kasblar
To'qimachilik sanoati mahsulotlari texnologiyasi	3540500 (5540500)	Yigiruv ishlab chiqarish	3540501	Lentalash jihozlari operatori Piliklash jihozlari operatori Yigiruvchi
		To'qimachilik ishlab chiqarish	3540502	To'qimachilik sanoati mahsulotlari texnologisi O'rash jihozlari operatori Barcha turdagi jihozlarni o'ruvchi To'quvchi
		Trikotaj ishlab chiqarish	3540503	Trikotaj mahsulotlari konstruktor-modeleri Keng assortimentdagi to'quvchi Servis trikotaj jihozlari operatori
		Noto'qima to'qimachilik materiallari texnologiyasi	3540504	To'quvchi Taroqchi Noto'qima materiallar ishlab chiqarish ustasi
		Paxtaga birlamchi ishlov berish	3540510	Paxtaga birlamchi ishlov berish jihozlari operatori Paxtaga birlamchi ishlov berish jihozlarni ta'mirlash texnigi. Paxta xom-ashyosi va tayyor mahsulotlar sifatini aniqlovchi laborant Paxta xom-ashyosi va tayyor mahsulotlar tovarshunos
		Tarash jihozlari	3540515	Tarash jihozlari texnigi Taroqli tarash jihozlari operatori
		Eshish jihozlari	3540516	Eshish jihozlari operatori Yigirish-pishitish jihozlari operatori
Engil sanoat mahsulotlari texnologiyasi	3540600 (5540600)	Tikuvchilik ishlab chiqarishi	3540601	Keng assortimentdagi kiyimlar tikuvchisi Keng assortimentdagi kiyimlar bichuvchisi Yakka buyurtma buyumlar tikuvchisi** Tikuv jihozlarni sozlovchisi**
		Keng assortimentdagi kiyimlarni loyihalash va modellash	3540604	Xalq iste'moli buyumlari modeler-konstruktori Buyumlarni bichuvchi Yakka buyurtma asosida kiyimlar tikuvchisi**
		Tikuv va to'quv jihozlarni	3540607	Tikuv va to'quv jihozlarni ishlatishtirish mexanigi

	ishlatish va ta'mirlash		Tikuv va to'quv jihozlarini ta'mirlash chilangari
	Poyafzal, charm-mo'yna va charm-galanteriya ishlab chiqarish	3540602	Poyafzal, charm-mo'yna va charm-galanteriya ishlab chiqarish modeler-konstruktori

Mustaqil ish topshiriqlari:

1. Kasb, mutaxassislik, ixtisoslik nima va ularning bir-biridan farqi?
2. Kasblar va ixtisosliklar tasniflagichida nechta bilim sohasi mavjud va ularni nomlarini ayting?
3. Respublika o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi tizimida nechta yo'nalishda kasbga tayyorlanadi?

TEST SAVOLLARI:

1. Ta'lim yo'nalishi nima?

- A. Aniq kasb faoliyati sohasida mutaxassislarga kasb ta'limi berish doirasi
- B. Mutaxassislarga kasb ta'limi berish doirasi
- C. Ish tajribalari asosida ma'lum faoliyat uchun o'zlashtirilgan bilim, ko'nikma va malaka majmuasidir
- D. Aniq kasb faoliyati sohasida kichik mutaxassis malakasini berish
- E. O'MKHT muassasasi bitiruvchisi tomonidan egallanadigan va beriladigan "kichik mutaxassis" malaka darajasi doirasida kasb faoliyatining muayyan turini bajarishni ta'minlovchi tayanch va fundamental bilimlar, malaka va ko'nikmalar majmuasidir

2. Kadrlar tayyorlash milliy dasturida shaxsga qanday ta'rif berilgan?

- A. Kadrlar tayyorlash tizimining bosh sub'ekti va ob'ekti, ta'lim sohasidagi xizmatlarning iste'molchisi va ularni amalga oshiruvchisi
- B. Kadrlar tayyorlash tizimining bosh sub'ekti va ob'ekti
- C. Ta'lim sohasidagi xizmatlarning iste'molchisi va ularni amalga oshiruvchisi
- D. Kadrlar tayyorlash tizimining bosh sub'ekti, ta'lim sohasidagi xizmatlarning iste'molchisi va ularni amalga oshiruvchisi
- E. Kadrlar tayyorlash tizimining bosh ob'ekti, ta'lim sohasidagi xizmatlarni amalga oshiruvchisi

3. Kasb-hunar kollejiga berilgan ta'rifni aniqlang?

- A. Tegishli DTSlari doirasida kasb-hunar ta'limini beradi
- B. Tegishli DTSlari doirasida o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limini beradi, o'quvchilarning kasb-hunarga moyilligi, bilim va ko'nikmalarini chuqur rivojlantiradi
- C. DTS muvofiq o'rta maxsus ta'lim beradi
- D. Umumiy o'rta ta'lim negizida 3 yil bo'lgan majburiy ta'lim
- E. Barcha javob to'g'ri

4. O'MKXT tayyorlov yo'nalishlari, kasblar va ixtisosliklari umumdavlat tasniflagichida kichik mutaxassislarining kasb faoliyat sohasini sanab o'ting?

- A. Sanoat; transport, aloqa; qurilish, uy-joy va kommunal xo'jaligi; qishloq va o'rmon xo'jaligi; sog'liqni saqlash.
- B. Qurilish, uy-joy va kommunal xo'jaligi; qishloq va o'rmon xo'jaligi; sog'liqni saqlash; ta'lim, madaniyat va san'at; ijtimoiy va iqtisodiy soha; savdo, umumiy ovqatlanish va xizmat ko'rsatish sohalari.
- C. Sanoat, transport, aloqa, qurilish, uy-joy va kommunal xo'jaligi; qishloq va o'rmon xo'jaligi; sog'liqni saqlash; ta'lim; savdo, umumiy ovqatlanish va xizmat ko'rsatish sohalari.
- D. Ta'lim; gumanitar fanlar va san'at; ijtimoiy fanlar, biznes va huquq; fan; muhandislik, ishlov berish va qurilish tarmoqlari; qishloq va suv xo'jaligi; sog'liqni saqlash va ijtimoiy ta'minot; xizmatlar.
- E. Ta'lim; qurilish; gumanitar fanlar va san'at; ijtimoiy fanlar; qishloq va suv xo'jaligi; sog'liqni saqlash va ijtimoiy ta'minot; xizmatlar.

5 Mutaxassislik nima?

- A. Inson mehnat faoliyati mahsuli bo'lib, maxsus kompleks tayyorlash davrida va ish tajribalari asosida olgan nazariy bilimlar, amaliy ko'nikma va malakalarni egallagan majmuidir
- B. Maxsus tayyorlov davrida va ish tajribalari asosida ma'lum faoliyat uchun o'zlashtirilgan bilim, ko'nikma va malakalar majmuasidir
- C. Birorta kasb doirasida ma'lum bir faoliyat turi uchun maxsus, tayyorgarlik va ish tajribalari bilan erishilgan zaruriy bilimlar, ko'nikma va malakalar majmuasi
- D. Maxsus kompleks tayyorlash davrida va ish tajribalari asosida olgan nazariy bilimlar, amaliy ko'nikma va malakalarni egallagan majmuidir
- E. Inson mehnat faoliyati mahsuli bo'lib, ish tajribalari asosida olgan nazariy bilimlar, amaliy ko'nikma va malakalarni egallash

Talabalarining mashg'ulot yakunida egallangan shaxsiy va kasbiy kompetentlik darajalarini umumiy natijaviylik tavsifi

№	Talabalar mashg'ulot yakunida shaxsiy va kasbiy kompetentlik darajalarini quyidagilarga erishadi	
1.	Tahlil qila olish	Kasb – hunar kollejlari tuzilishi tamoyillarini va uni tashkil etuvchi elementlarini aniqlash uchun yaxlitlikni tarkibiy qismlarga ajrata olish;
2.	Tizimli ravishda fikrlay olish	O'quv rejasining alohida qismlarini bir butunga birlashtira olish, ob'ektlar va jarayonlarning o'zaro aloqadorliklarini aniqlay olish;
3.	Muammolarning echimini topa bilish	O'quv rejasidagi fanlarning bloklar bo'yicha taqsimoti, fanlar ularning ketma – ketligi, amaliyotlar o'quv soatlar miqdori, umumiy o'quv soatlari miqdorlarining kurslar bo'yicha taqsimlanishi tahlil qilish jarayonidagi muammoni

		muvaffaqiyatli hal etish uchun uning turli jihatlarini aniqlay olish va tahlil eta bilish;
4.	Noan'anaviy (nostandart) fikrlay olish	Berilgan topshiriqdagi turli muammolarni hal etishda yangicha, noan'anaviy (nostandart) echimlarni topa bilish;
5.	Yozma muloqot ko'nikma va malakalari	Ishni bajarishda yozma shaklda, shu jumladan axborotni taqdim etishning grafik vositalaridan foydalangan holda o'z fikrlari va his-tuyg'ularini aniq ifodalay olishlik.

2- LABORATORIYA MASHG'ULOTI

Mavzu: Kasb-hunar ta'limi darslarini tahlil qilish, hujjatlashtirish tartibi.

Maqsad: Talabalarni kasb-hunar ta'limidagi mahsus fanlarni tahlil qilish va hujjatlashtirish tartibi to'g'risidagi ko'nikmalarni shakllantirish

Mashg'ulotni jihezlash: Dars tahlili namunasi, audio-vizual vositalar, multimediya, mavzu bo'yicha plakatlari va slaydlar.

Mashg'ulot rejası:

1. Kasb-hunar ta'limi darslarini metodik, psixologik va pedagogik tahlil qilish
2. Ishlab –chiqarish darslarini tahlil qilish
4. Dars tahlillarini hujjatlashtirishni o'rganish

o'qitish vositalari

1. O'quv xonasi
2. Doska
3. Flipchart qog'ozi
4. Markerlar
5. Qog'oz A4 formatli-30 dona
6. Tarqatma materiallar
7. Multimediya to'plami (kompyuter, videoproektor, ekran)
8. Oq doska

Ishni bajarishga qo'yiladigan talablar

Talabalar mavzuni o'zlashtirish jarayonida topshirilgan topshiriqning nazariy va amaliy ahamiyatini o'rganishda quydagilarga amal qilgan holda ishni bajarib bajarilgan ishni himoya qiladilar.

1. Bajarilayotgan laboratoriya bo'lajak o'qituvchilarning ish faoliyatida uchraydigan dolzarb muammolarning echimini topishga qaratilganligi;
2. Laboratoriya ishini maqsadi va kutilayotgan natijalarning aniq belgilanishi;
3. Qo'yilgan muammoni maqbul hal etish texnologiyasini yoritilganligi;
4. Laboratoriya ishini bajarish nazariy va amaliy ahamiyatga ega ekanligi;

5. Laboratoriya ishini bajarish har bir talabaning mustaqil va ijodiy yondoshilganligi;

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Muslimov N.A., Qo'ysinov O.A. Kasb ta'limi o'qituvchilarini tayyorlashda mustaqil ta'limni tashkilotish. (Metodik qo'llanma). T.: TDPU, 2006. 52 b.
2. Muslimov N.A., Sharipov Sh.S. O'rta maxsus, kasb-hunar va oliy ta'lim integratsiyasi. Kasb ta'lim metodikasi metodik qo'llanma. -T: TDPU, 2006. 48 b.
3. Sharipov Sh., va b. Pedagogik amaliyot (metodik qo'llanma). -T.: TDPU, 2006. 34 b.
4. Sharipov Sh., Abduraimov Sh. Kasb ta'limi metodikasi fanidan laboratoriya mashg'ulotlari uchun metodik qo'llanma.-T: TDPU, 2007. 147 b.
5. Eldasheva G.V. Maxsus fanlarni o'qitish metodikasi. – O'MKHTTKMO va UQT instituti, T. – 2006. 124 b.
6. Kurbanov Sh.E., Saidov X., Axliddinov R. Barkamol avlod orzusi. -T.: Sharq, 1998.-154 s.

Uslubiy ko'rsatmalar:

Kasb-hunar kollejlari darslar zamon talablariga javob beradigan sharoitlarda o'tkaziladi. Bu sharoitda nazariya amaliyot va ishlab chiqarish mehnati bilan uzviy bog'lanib, umumta'lim, umumkasbiy va predmetlarning o'zaro aloqadorligi ta'minlanadi hamda aqliy va jismoniy mehnat orasidagi farq imkon qadar yo'qotiladi. Bunday dars boshqacha tashkil etilganligi bois, bo'lajak kasb-hunar sohiblarining kamol topishiga qanday hissa qo'shganligini baholash kerak bo'ladi. Uyida taklif etilayotgan darsni kuzatish va tahlil qilish rejamiz aynan mana shu maqsadlarni ko'zda tutadi. Unda quyidagilar ko'zda tutilgan: darsning yangi tuzilmasi va ta'lim usullarini; umumta'lim, umumkasbiy, maxsus o'quv predmetlarining o'zaro bog'liqligini; kasbiy ta'limning o'ziga xos printsiplari; kasbiy yo'nalganlik, predmetlararo aloqadorlik, politexnizm, uzviylik kabi printsiplarni amalga oshirilishini; ta'limning maqbullashtirish g'oyasiga amal qilinganligi kabilar. Ushbu kuzatish rejasi zamonaviy darslarga qo'yilgan umumiy talablarni ham ishlab chiqishda muhim rol o'ynashi mumkin.

Oliy ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan talabalar bunday rejalarni turlicha: «darslarni kuzatish va tahlil qilish sxemalari», «savolnoma», «dasturlar» sifatida o'rganadilar. Ularning barchasini maqsadi tahlil etilayotgan darslarning turli jihatlari, komponentlari, borish yo'nalishlariga qo'yilgan talablarni berishdan iborat:

1. o'qituvchi va talabalarning faoliyati;
2. darsning bosqichma-bosqich tuzilishi;
3. darsning mazmuni;
4. aniq maqsadlarni amalga oshirilishi;
5. o'qitishning texnik vositalaridan foydalanish darajasi;
6. tahsil oluvchilarning mustaqil ishlarini yo'lga qo'yilganligi;
7. tahsil oluvchilarni faollashtirish omillaridan foydalanilganligi kabilar.

Pedagogik amaliyotda ko'proq darsni umumiy (majmuaviy) tahlil qilish rejasidan ko'proq foydalaniladi. Darslarni kuzatish va tahlil qilish rejasidan qaysi birini tanlash darsga qanday maqsadni ko'zlab qatnashishga; kuzatuvchining kasbiy tayyorgarlik darajasiga; qatnashuvchi egallab turgan lavozimiga va kuzatishni tashkil etish shakli kabilarga bog'liq.

Darslarga ishtirok etish maqsadlari quyidagicha bo'lishi mumkin:

- ilg'or pedagogik tajribalarni aniqlash va umumlashtirish;
- o'qitish sifati va samaradorligini nazorat qilish;
- ilg'or pedagogik tajribalarni ommalashtirish kabilar.

Shu o'rinda darsga jamoaviy tarzida yoki individual qatnashish shakli ham muhim ahamiyatga ega ekanligini qayd etish lozim. Darsga qatnashishdan oldin o'qituvchining taqvimini bo'yicha mavzular rejasi, dars rejasi va ishchi rejasi bilan tanishishi maqsadga muvofiq. Darsning borishi haqida ma'lumotlarni yozib borishi uni ob'ektiv baholash uchun asos bo'ladi. Tahlil qilingan darsdan so'ng o'qituvchining yutuq va kamchiliklari muhokama etiladi. Darsning natijasini muhokama etishda, avvalo, so'z Mashg'ulot o'tgan o'qituvchiga beriladi. U dars o'tishdan ko'zlangan maqsadiga etishganligi haqida qisqacha ma'lumot beradi. SHundan so'ng darsga qatnashganlar o'z fikrlarini iloji boricha dalillar keltirib, bildiradilar. O'tilgan mashg'ulotning afzallik va kamchiliklarini ko'rsatadilar, kamchiliklarni barta'raf etish yo'llarini tavsiya sifatida bildiradilar. Bu paytda ma'lum munozara ham bo'lishi mumkin. Har qanday darsni tahlil etishda, avvalo, o'quv materialining o'ziga xosligini, tahsil oluvchilar va o'qituvchining xususiyatlarini hisobga olishni unutmaslik zarur. Muhokama oxirida darsning mazmundorligi, ko'zlangan maqsadga erishilganligi, mavjud yutuq va kamchiliklarini o'zida ifodalovchi qisqacha xulosa qilinadi. Undan so'ng tahlil etuvchilar tomonidan kuzatish va tahlil etish rejasi haqidagi hujjatlar rasmiylashtiriladi.

Kasb-hunar kollejlari nazariy mashg'ulotlarni tahlil etish rejasi.

1. Shahar (qishloq).
2. Kasb-hunar kolleji
3. Kurs.
4. Guruh.
5. Ixtisosligi.
6. O'quv predmeti.
7. O'qituvchi.
8. Sana.
9. Kuzatuvchining F.I.SH. va egallab turgan lavozimi.
10. Mashg'ulot (dars) mavzusi va uning tartib raqami.
11. Dars turi.
12. Dars ko'rinishi.
13. Darsning tashkil etilishi.
 1. Dars moddiy-texnik ta'minotining tayyorligi:
 - yassi ko'rsatmali qo'llanmalar;
 - hajmli ko'rsatmali qo'llanmalar;
 - kino va diafilmlardan lavhalar;
 - elektron ta'lim resurslari;

- ishlaydigan modellar, asboblari, maketlar, trinajyor (mashq qurilma)lar;
- tarqatma materiallarning mavjudligi;
- axborot-ma'lumot olish manbalari, sxemalar, jadvallar va kabilar;
- o'qituvchi va tahsil oluvchilarning ish o'rinlarini jihozlanganligi;
- 2. O'qituvchining darsga tayyorgarligi:
 - dars rejasini va ma'nining mavjudligi;
 - dasturiy materialni bilishi;
 - predmetlararo aloqadorlikdan foydalanishi;
 - ishlab chiqarishning aniq sohasini o'ziga xos xususiyatlarini bilishi;
 - xavfsizlik texnikasi qoidalariga amal qilishi;
 - tahsil oluvchilarning individual o'ziga xoslik jihatlarini bilishi;
 - o'qitishning texnik vositalaridan foydalana olish malakasi;
- 3. Tahsil oluvchilarning tayyorgarligi:
 - qatnashishi, tashqi ko'rinishi, daftar va boshqa o'quv predmetlarining mavjudligi;
 - avval o'tilgan materiallar mazmunini bilishi;
 - tahsil oluvchilarni ushbu darsdagi materialni o'zlashtirishga bo'lgan qiziqishi (kayfiyati).
- 4. Darsni oqilona tashkil etilganligi:
 - darsni aniq o'z vaqtida boshlanganligi, o'qitishning texnik vositalari, ko'rsatmali materiallardan oqilona foydalanishi;
 - dars rejasining o'rganilayotgan mavzu mazmuni, tuzilmasiga mos kelishi;
 - darsning bosqichlari bo'yicha sur'atining oqilonaligi;
 - o'qituvchi va tahsil oluvchilar faoliyati nisbati;
- 5. O'qituvchining faoliyati:
 - tahsil oluvchilar oldiga darsning vazifalarini to'g'ri va tushunarli qo'yilganligi;
 - o'rganilayotgan materialning o'quv dasturiga nechog'lik to'g'ri kelishi;
 - o'rganilayotgan materialni davlat ta'lim standartiga to'g'ri kelishini ta'minlanganligi;
 - umumta'lim, umumkasbiy va maxsus bilimlarga tayangan holda yangi bilim va ish-harakat usullarini shakllantirishi;
 - texnik-texnologik malakalarni shakllantirish;
 - darsda o'quv-bilish faoliyatini tashkil etish shakli (yoppasiga, guruh, individual);
 - tahsil oluvchilarning izlanuvchan faoliyatini tashkil etish;
 - tahsil oluvchilarning bilish faolligini shakllantirish;
 - ta'lim printsiplarini amalga joriy etishi (predmetlararo aloqadorlik, kasbiy yo'nalganlik, politexnizm, uzviylik, tushunarlilik va shu kabilar);
 - o'qitishda nisbatan ko'p qo'llangan usullar; ya'ni o'rganilgan materialni mustahkamlash, bilim va malakalarni takomillashtirish bo'yicha mashqlarni bajarilishini tashkil etilishi;
 - o'rganilayotgan mavzu, predmet va egallanayotgan ixtisoslikka tahsil oluvchilar qiziqishini uyg'otish usullaridan foydalanishi;
 - tahsil oluvchilar bilim va malakasini nazorat etib baholashi;

- o'tgan mashg'ulotlarni o'zlashtirmagan tahsil oluvchilarga bu borada yordam tashkil etish;
- uyga berilgan vazifaga tushuncha berish.
- 6. Tahsil oluvchilarning o'quv faoliyati:
 - darsda o'tilayotganlarga ogli munosabati;
 - mehnat operatsiyalarining to'g'ri bajarilishi;
 - o'lchov-tekshiruv priborlaridan foydalana olish malakasi;
 - o'z ish o'rni va mehnatini oqilona tashkil etilishi;
 - texnik va texnologik talablarga amal qilishi;
 - ma'lumotnoma va maxsus adabiyotlardan foydalanish malakasi;
 - berilgan ishnı me'yoriy vaqt ichida bajara olishi;
 - o'quv ishlarida yuqori natijalarga erishish uchun intilishi;
 - material, energiya, vaqt kabilarni iqtisod qilishga intilishi;
 - o'z ish o'rni, jihozlar va asbob-uskunalarğa ehtiyotkorona munosabatlari;
 - mehnat tashabbuskorligini ko'rsatishi.
- 7. Darsning umumiy baholanishi:
 - tahsil oluvchilar tomonidan yangi materialni o'zlashtirilishi (anglanganligi, mustahkamligi);
 - umumkasbiy malakalarni shakllanganlik darajasi;
 - darsdan ko'zlangan maqsadga erishilganlik darajasi;
 - umumiy xulosa.
- 8. Mashg'ulotlarni yanada takomillashtirish bo'yicha fikr-mulohazalar va tavsiyalar.

Dars o'tgan o'qituvchining imzosi.

Kuzatib tahlil etuvchi(lar)ning imzosi.

Ishlab chiqarish ta'limi mashg'ulotlarini kuzatish va tahlil qilish rejasi

1. Shahar (qishloq).
2. № sonli kasb-hunar kolleji.
3. Kurs.
4. Guruh.
5. Mutaxassisligi.
6. O'quv predmeti.
7. O'qituvchi.
8. Sana.
9. Kuzatuvchining F.I.SH. va lavozimi.
10. № dars mavzusi.
11. Dars turi.
12. Dars ko'rinishi.
13. Darsni tashkil etilganligi.
 - o'qituvchi (usta)da dars rejasining mavjudligi;
 - ustaxonaning sanitariya-gigiena holati;
 - darsni kerakli didaktik, maxsus va yordamchi jihozlar, asbob-uskunalar va shunga o'xshashlar bilan ta'minlanganligi;
 - o'quv rejalashtirish hujjatlarining mavjudligi;

- dars vaqtini oqilona bo'linishi va undan foydalanish darajasi;
- darsning boshlanishi.

14. Darsning didaktik tahlili:

1. Dars maqsadlarining qo'yilishi: ta'limiy, tarbiyaviy, rivojlantiruvchi.
2. Didaktik printsiplarni amalga joriy etilish.
3. Darsda ishlab chiqarish talimi tizimlaridan foydalanilishi.
4. O'quv material mazmunining maqbulligi.
5. Dars tuzilmasi.
6. O'qitishni individuallashtirish usullari.
7. Tahsil oluvchilarning ijodiy faolliklarini shakllantirish usullari.
8. Yangi malakalarni shakllantirish: (o'quv-bilish, konstruktiv-texnik, tashkiliy-texnologik, operatsion-nazariy).
9. Darsda nazorat va tahsil oluvchilar o'z-o'zini nazorat qilishini tashkil etilganligi.

15. Uslubiy tahlil:

1. o'qitish usuli va yo'l-yo'riq ko'rsatish.
2. O'qish usullari (o'quv ishlab-chiqarish faoliyati).
3. Darsda tahsil oluvchilarning mustaqil ishlarini tashkil etish.
4. Darsda tahsil oluvchilar mustaqilligining namoyon bo'lishi.

16. Psixologik tahlil:

Dars davomida tahsil oluvchilarda qiziqish uyg'otish maqsadida turli usul, vosita, shart-sharoit kabilardan foydalanilganligi.

17. Darsning borishi.

Kirish yo'riqnomasi:

- tayanch bilim, ko'nikma va malakalarning dolzarbligi hamda tizimlashtirilganligi;
- tahsil oluvchilarni o'quv ishlab chiqarish ishlarini bajarishga ruhan tayyorgarligi;
- dars maqsadlarining qo'yilishi va o'quv material mazmunini tushuntirilishi, ko'zda tutilgan kasbiy malakalarni amaliy faoliyatda zarurligini ko'rsatilishi;
- ish o'rn, jihozlar, moslamalar, qurilmalar, texnik hujjatlar bilan tanishtirilishi;
- jihozlar, asbob-uskunalar, priborlar, moslamalar va shu kabilardan to'g'ri foydalanish va xavfsizlik qoidalariga amal qilishni tushuntirilishi;
- ish usullarining bajarilishini ko'rsatish;
- o'quv ishlab chiqarish ishlarining bajarilish ketma-ketligini tushuntirilishi;
- ish davomida qo'yiladigan tipik holatlar mohiyatini tushuntirish;
- bajarilayotgan o'quv-ishlab chiqarish ishlarini bosqichma-bosqich va ketma-ket nazorat qilib borilishini tushuntirish;
- tahsil oluvchilar bilimi va ular tomonidan xavfsizlik texnikasi qoidalariga amal qilishining tanlab nazorat qilinishi;
- kirish yo'l-yo'rig'ini tahsil oluvchilar tomonidan to'g'ri va to'liq o'zlashtirilganligini tanlab nazorat qilish;
- o'quv ishlab chiqarish ishlarini bajarish uchun sarflanadigan vaqt birligining ko'rsatib o'tilganligi;

- tahsil oluvchilarga o'quv ishlab-chiqarish vazifalarining berilishi.
Tahsil oluvchilar tomonidan mustaqil ravishda bajarilishi lozim:

- mashq;
- operatsiyalar;
- ma'ruaviy ishi;
- laboratoriya-amaliy ishlari.

Maqsadli kuzatuv va nazorat:

- alohida tahsil oluvchi yoki guruh ishining boshlanishi;
- tahsil oluvchilar ish o'rning tashkil etilganligi;
- ma'lum bosqichda o'quv-ishlab chiqarish ishining bajarilish sifati;
- tahsil oluvchilar tomonidan asbob-uskunalar, moslamalar, ko'rsatmali-texnologik xarita kabildan to'g'ri foydalanayotganligi;
- tahsil oluvchilarning xavfsizlik texnikasi qoidalariga amal qilishi;
- tipik xatolardan xabardor qilish va ularni bartaraf etish yo'llarini ko'rsatish;

Joriy yo'l-yo'riq.

- tahsil oluvchilar tomonidan asosiy va yordamchi ish-harakat usullarini to'g'ri bajarish tartibini tushuntirish;
- darsda o'quv ishlab chiqarish ishlarining jadalligini aniqlash;
- sifat va samaradorlik ko'rsatgichlarini nazorat qilish hamda xavfsizlik texnikasi qoidalariga amal qilmaslik holatlarining oldini olish;
- qiyin ish-harakat usullarini qo'shimcha ravishda ko'rsatish va mohiyatini tushuntirish.

Yakuniy yo'l-yo'riq.

- o'quv guruhining o'quv ishlab chiqarish faoliyatini tahlil qilish;
- guruh ishining iqtisodiy jihatdan tahlil etish;
- tahsil oluvchilar yo'l qo'ygan texnik xatolarni tahlil etish;
- darsga yakun yasash;
- uyga vazifa berish;

18. Dars bo'yicha umumiy xulosa.

- darsning ijodiy tomonlari;
- kamchiliklari;
- tavsiyalar.

O'qituvchi (usta)ning imzosi.

Kuzatuvchining imzosi.

Mustaqil ish topshiriqlari:

1. Kasb-hunar ta'limi darslarini pedagogik, metodik va psixologik tahlil qilish usullarini aytib bering?
2. Kasb-hunar ta'limi darslarini tahlil qilishga qo'yiladigan talablarni izohlang?
3. Kasb-hunar ta'limi nazariy va ishlab-chiqarish darslarini kuzating va tahlil qiling.

Talabalarning mashg'ulot yakunida egallangan shaxsiy va kasbiy kompetenlik darajalarini umumiy natijaviylik tavsifi

№	Talabalar mashg'ulot yakunida shaxsiy va kasbiy kompetenlik darajalarini quyidagilarga erishadi	
1.	Tahlil qila olish	Kasb – hunar kollejlarda darslarini kuzatish va tahlil qilish tuzilishi tamoyillarini va uni tashkil etuvchi elementlarini aniqlash uchun yaxlitlikni tarkibiy qismlarga ajrata olish;
2.	Analogiyaga keltirish, taqqoslay olish	Turli mashg'ulot va darslarni kuzatish jarayonda o'xshashliklarni aniqlay olish;
3.	Tizimli ravishda fikrlay olish	Darslarini kuzatish va tahlil qilishning alohida qismlarini bir butunga birlashtira olish, ob'ektlar va jarayonlarning o'zaro aloqadorliklarini aniqlay olish;
4.	Muammolar ning echimini topa bilish	Darslarini kuzatish va tahlil qilish jarayonidagi muammoni muvaffaqiyatli hal etish uchun uning turli jihatlarini aniqlay olish va tahlil eta bilish;
5.	Yozma muloqot ko'nikma va malakalari	Ishni bajarishda yozma shaklda, shu jumladan axborotni taqdim etishning grafik vositalaridan foydalangan holda o'z fikrlari va his-tuyg'ularini aniq ifodalay olishlik.

3- LABORATORIYA MASHG'ULOTI

Mavzu: Kasb-hunar kollejlari mutaxassislik fanlari bo'yicha taqvimiy mavzuli reja tuzish.

Maqsad: Talabalarni kasb-hunar kollejlari mutaxassislik fanlari bo'yicha taqvimiy mavzuli reja tuzish ko'nikmalarini shakllantirish

Mashg'ulotni jihozlash: Fan dasturlari, vizual vositalar, multimediya, mavzu bo'yicha plakatlari va slaydlar.

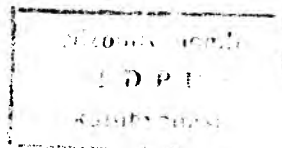
Mashg'ulot rejasini:

1. Kasb-hunar kollejlari mutaxassislik fanlaridan taqvimiy mavzuli rejasini tahlil qilish.
2. Kasb-hunar kollejlari mutaxassislik fanlaridan taqvimiy mavzuli reja ishlab chiqish.

o'qitish vositalari

- O'quv xonasi
- Doska
- Flipchart qog'ozi
- Markerlar
- Qog'oz A4 formatli-30 dona
- Tarqatma materiallar

Y-7601/2

- Multimediya to'plami (kompyuter, videoproektor, ekran)
- Oq doska

Ishni bajarishga qo'yiladigan talablar

Talabalar mavzuni o'zlashtirish jarayonida topshirilgan topshiriqning nazariy va amaliy ahamiyatini o'rganishda quydagilarga amal qilgan holda ishni bajarib bajarilgan ishni himoya qiladilar.

1. Bajarilayotgan laboratoriya bo'lajak o'qituvchilarning ish faoliyatida uchraydigan dolzarb muammolarning echimini topishga qaratilganligi;
2. Laboratoriya ishini maqsadi va kutilayotgan natijalarning aniq belgilanishi;
3. Qo'yilgan muammo ni maqbul hal etish texnologiyasini yoritilganligi;
4. Laboratoriya ishini bajarish nazariy va amaliy ahamiyatga ega ekanligi;
5. Laboratoriya ishini bajarish har bir talabaning mustaqil va ijodiy yondoshilganligi;

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Muslimov N.A., Qo'ysinov O.A. Kasb ta'limi o'qituvchilarini tayyorlashda mustaqil ta'limni tashkilotish. (Metodik qo'llanma). T.: TDPU, 2006. 52 b.
2. Muslimov N.A., Sharipov Sh.S. O'rta maxsus, kasb-hunar va oliy ta'lim integratsiyasi. Kasb ta'lim metodikasi metodik qo'llanma. -T.: TDPU, 2006. 48 b.
3. Sharipov Sh., va b. Pedagogik amaliyot (metodik qo'llanma). -T.: TDPU, 2006. 34 b.
4. Sharipov Sh., Abduraimov Sh. Kasb ta'limi metodikasi fanidan laboratoriya mashg'ulotlari uchun metodik qo'llanma.-T.: TDPU, 2007. 147 b.
5. Eldasheva G.V. Maxsus fanlarni o'qitish metodikasi. – O'MKHTTKMO va UQT instituti, T. – 2006. 124 b.
6. Kurbanov Sh.E., Saidov X., Axliddinov R. Barkamol avlod orzusi. -T.: Shark, 1998.-154 s.

Uslubiy ko'rsatmalar:

Taqvim mavzuli reja. Kalendar mavzuli reja o'quv rejası va o'quv dasturlari asosida kasb-hunar kollejining har bir o'qituvchisi tomonidan o'z fani uchun mahalliy shart-sharoitlarni hisobga olgan holda ishlab chiqiladi va KXX metodik birlashmasi, pedagogik kengashi muvofiqasidan keyin KXX direktori tomonidan tasdiqlanadi. Kalendar mavzuli reja har bir bo'limni qanday mavzularga ajratilib, ular qanday ketma-ketlikda, necha soatdan o'quv yilining qaysi sanalarida o'qitilishi, bu mavzular ta'limning qaysi shakli va metodlari yordamida o'rgatilishi, har bir mavzuni o'qitishda qaysi amaliy ishni bajarish, buning uchun qanday asbob-uskunalar, xom ashyo, texnik-texnologik hujjatlar zarurligi, shuningdek, o'qitishning texnikaviy vositalari, adabiyot va metodik qo'llanmalarning qaysilari zarur bo'lishi, qanday yangi pedagogik texnologiyalardan foydalanish zarurligini oldindan ko'rsatuvchi hujjat bo'lib, har bir kurs uchun har bir semestr yoki bir yilga mo'ljallab tuziladi.

Kasb hunar kollejlari kasb ta'limi (maxsus va kasbiy tayyorgarlik) fanlari bo'yicha taqvimiy (kalendar) mavzuli rejani to'liq ishlab chiqish I-jadvalning barcha ustunlarini to'g'ri va to'liq to'ldirish talab etiladi.

I-jadval

Kasb ta'limi (maxsus va kasbiy tayyorgarlik fanlari) dan taqvimiy mavzuli reja

№	Bo'lim va mavzular	Ajratilgan soat	Sana	Ta'lim shakli	Ta'lim metodi	Ish ob'ekti	Materiali	Asbob uskunalar		Jihoz va Moslamalar	Ko'rgazmali qurollar	Fanlararo aloqa	Yangi pedagogik texnologiyalar	qo'llanma va adabiyotlar	Izox
								Ishchi	O'qituv						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16

Bu jadvalni to'liq to'ldirish uchun o'quv ustaxonalarida qilinadigan ishlar ro'yxati, kasb ta'lim (maxsus va kasbiy tayyorgarlik) fanlarining tabiiy-ilmiy turkumidagi fanlar bilan o'zaro bog'liqlik jadvali kerak bo'ladi.

Kasb ta'limi bo'yicha o'quv-ishlab chiqarish (o'quv ustaxonasida qilinadigan) ishlar ro'yxatini ishlab chiqish 4-amaliy mashg'ulotda kasb ta'limi (maxsus va kasbiy tayyorgarlik fanlari)ning tabiiy-ilmiy turkumidagi fanlar bilan o'zaro bog'liqlik jadvali 5-amaliy mashg'ulotda o'rganiladi va ishlab chiqiladi.

Shuningdek, bu ro'yxat va jadvalni tuzish uchun darslarning aniq mavzuiy rejasi zarur, chunki ular o'zaro bir-biri bilan mantiqiy bog'liqdir. Qaysi mavzu uchun qanday ish ob'ektini tanlash kerakligi va ularning izchilligi yoki kasb ta'limidagi (maxsus va kasbiy tayyorgarlik) fanlardagi mavzularga boshqa fanlarning qaysi mavzularni bog'lab o'tish kerakligini aniqlash uchun, birinchi navbatda, kasb ta'limi (maxsus va kasbiy tayyorgarlik) fanlari darslarida o'tiladigan mavzular va ularning ketma-ketligini aniqlash zarur bo'ldi. SHu sababli taqvimiy (kalendar) mavzuli rejani ishlab chiqish ikki bosqichda amalga oshiriladi.

Bu bosqichda o'qitiladigan bo'lim va mavzular nomi, ularni o'tish ketma-ketligi, ularga ajratilgan soat miqdori va dars o'tiladigan sana aniqlandi. Taqvim mavzuli rejadagi mashg'ulot ketma-ketligi, bo'lim va mavzu nomi, ajratilgan soat o'quv dasturidan olinadi. Muddat- mavzuni jadval asosida taqvimga moslashtiriladi. Ta'lim shakllari va ta'lim metodlari mavzuni yoritishda eng maqbul deb topilgani tanlanadi. Ko'rgazmali qurollar ustida ushbu mavzuni tushuntirishda qanday ko'rgazma, tarqatma materiallardan foydalanish kerakligi ko'rsatiladi.

Mavzuni mustahkamlashga oid uy vazifasi berilishi kerak. Uy vazifasi aniq, tushunarli bo'lishi lozim. Qo'llanma va adabiyotlar ustunida o'quvchilar mustaqil ravishda mavzuni mustahkamlash va uy vazifalarini bajarish uchun foydalanadigan adabiyotlar keltiriladi.

Mustaqil ish topshiriqlari:

1. Taqvim mavzuiy reja qachon va kim tomonidan tuzilishini aniqlashtiring?
2. Taqvim mavzuiy reja qaysi meyoriy hujjat asosida tuzilishini aniqlang?
3. Mutaxassislik fanlaridan taqvim mavzuiy rejangizni tuzing.

Talabalarining mashg'ulot yakunida egallangan shaxsiy va kasbiy kompetentlik darajalarining umumiy natijaviylik tavsifi

№	Talabalar mashg'ulot yakunida, shaxsiy va kasbiy kompetentlik darajalarining quyidagilariga erishadi	
1.	Mantiqiy fikrlay olish	Taqvim mavzuli rejani tuzishda o'zining fikri boshqasini inkor qilmaydigan ichki mulohazalarini va to'g'ri xulosalarini shakllantira olish, ilmiy bilimlari va kundalik turmush tajribalarini tizimlashtira olish;
2.	Analogiyaga keltirish, taqqoslay olish	Turli mashg'ulot va darslarni kuzatish jarayonda o'xshashliklarni aniqlay olish;
3.	Tizimli ravishda fikrlay olish	Taqvim mavzuli rejani tuzishda uning alohida qismlarini bir butunga birlashtira olish, ob'ektlar va jarayonlarning o'zaro aloqadorliklarini aniqlay olish;
4.	Muammolarning echimini topa bilish	Taqvim mavzuli rejani tuzish jarayonidagi muammoni muvaffaqiyatli hal etish uchun uning turli jihatlarini aniqlay olish va tahlil eta bilish;
5.	Yozma muloqot ko'nikma va malakalari	Ishni bajarishda yozma shaklda, shu jumladan axborotni taqdim etishning grafik vositalaridan foydalangan holda o'z fikrlari va his-tuyg'ularini aniq ifodalay olishlik.

4- LABORATORIYA MASHG'ULOTI

Mavzu: O'quv rejasidagi fanlarning bloklar bo'yicha taqsimoti, fanlar ularning ketma – ketligi, amaliyotlar o'quv soatlar miqdori, umumiy o'quv soatlari miqdorlarining kurslar bo'yicha taqsimlanishi tahlili.

Maqsad: Talabalar o'quv rejasidagi fanlarning bloklar bo'yicha taqsimoti, fanlar ularning ketma – ketligi, amaliyotlar o'quv soatlar miqdori, umumiy o'quv soatlari miqdorlarining kurslar bo'yicha taqsimlanishi tahlili.

Mashg'ulotni jihozlash: O'quv rejasini, vizual vositalar, multimediya, mavzu bo'yicha plakatlari va slaydlar.

Mashg'ulot rejasini:

1. O'quv rejasini tahlil qilish.
2. O'rta maxsus kasb-hunar kollejlari o'quv rejalari bilan ishlashni o'rganish.

3. O'quv rejani o'rganiganlik darajasini aniqlash bo'yicha topshiriqni bajarish.

O'qitish vositalari

- O'quv xonasi
- Doska
- Flipchart qog'ozi
- Markerlar
- Qog'oz A4 formatli-30 dona
- Tarqatma materiallar
- Multimediya to'plami (kompyuter, videoproektor, ekran)
- Oq doska

Ishni bajarishga qo'yiladigan talablar

Talabalar mavzuni o'zlashtirish jarayonida topshirilgan topshiriqning nazariy va amaliy ahamiyatini o'rganishda quydagilarga amal qilgan holda ishni bajarib bajarilgan ishni himoya qiladilar.

1. Bajarilayotgan laboratoriya bo'lajak o'qituvchilarning ish faoliyatida uchraydigan dolzarb muammolarning echimini topishga qaratilganligi;
2. Laboratoriya ishini maqsadi va kutilayotgan natijalarning aniq belgilanishi;
3. Qo'yilgan muammoni maqbul hal etish texnologiyasini yoritilganligi;
4. Laboratoriya ishini bajarish nazariy va amaliy ahamiyatga ega ekanligi;
5. Laboratoriya ishini bajarish har bir talabaning mustaqil va ijodiy yondoshilganligi;

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Muslimov N.A., Qo'ysinov O.A. Kasb ta'limi o'qituvchilarini tayyorlashda mustaqil ta'limni tashkilotish. (Metodik qo'llanma). T.: TDPU, 2006. 52 b.
2. Muslimov N.A., Sharipov Sh.S. O'rta maxsus, kasb-hunar va oliy ta'lim integratsiyasi. Kasb ta'lim metodikasi metodik qo'llanma. -T.: TDPU, 2006. 48 b.
3. Sharipov Sh., va b. Pedagogik amaliyot (metodik qo'llanma). -T.: TDPU, 2006. 34 b.
4. Sharipov Sh., Abduraimov Sh. Kasb ta'limi metodikasi fanidan laboratoriya mashg'ulotlari uchun metodik qo'llanma.-T.: TDPU, 2007. 147 b.
5. Eldasheva G.V. Maxsus fanlarni o'qitish metodikasi. – O'MKHTTKMO va UQT instituti, T. – 2006. 124 b.
6. Kurbanov Sh.E., Saidov X., Axliddinov R. Barkamol avlod orzusi. -T.: Shark, 1998.-154 s.

Uslubiy ko'rsatmalar:

Ta'lim- tarbiya jarayonini tashkil etishni rejalashtiruvchi, asosiy hujjat o'quv rejalari hisoblanadi. O'quv rejasi kasb-hunar ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonini samarali tashkil etishni, o'quv fanlarini alohida o'rganish sur'atini ta'minlovchi hujjatdir.

O'quv rejasi – har bir yo'nalish uchun alohida tuzilib, vazirlik tomonidan tasdiqlanadi. Unda quyidagilar o'z ifodasini topadi:

1. Tayyorlov yo'nalishi (iqtisodlik) kodi va uning nomlanishi.
 2. O'qish muddati.
 3. O'qishni tugatgandan so'ng olinadigan akademik darajasi.
 4. Ta'lim shakli.
 5. O'quv davrining taqsimoti (jadvali)
 6. O'quv jarayonining rejası.
 - 6.1. O'rganiladigan o'quv predmetlari.
 - 6.2. Har bir o'quv predmetini o'rganish uchun ajratilgan umumiy vaqt miqdori.
 - 6.3. O'rganish uchun ajratilgan vaqtni-ma'ruza, amaliy mashg'ulot, laboratoriya ishlari, seminarlar, kurs loyihalari va mustaqil ta'limga qanday miqdorda taqsimlanganligi.
 - 6.4. O'quv predmetini qaysi bosqich, semestrlarda, haftasiga qancha soatdan o'rganish tartibi.
 7. Davlat attestatsiyasi.
 8. Tanlov fanlarining ro'yxati.
 9. Izohlar.
- O'quv rejalari mazmuni va tuzilishiga mos holda quyidagi omillarga e'tiborni qaratmoq lozim:
- Ta'lim va tarbiyaning maqsadli yo'naltirilganligiga;
 - Mehnat va ishlab chiqarish jarayonining tuzilishiga;
 - Ta'lim- tarbiya jarayonining qonuniyatlariga.

O'quv rejalari ishlab chiqishda bo'lg'usi mutaxassislarda shakllantirilayotgan malaka mahoratlari darajasining o'rganilayotgan o'quv fanlari miqdoriga va o'rganish davriga aniq mos tushishini e'tiborda tutmoq lozim. Bo'lg'usi mutaxassislarning bilim va ko'nikmalarining shakllanishini, har bir fanni bosqichma-bosqich chuqur o'rganishlari, qulay va muhimligini ham nazarda tutishi kerak bo'ladi.

O'quv rejası. KKK lari o'quv rejası tegishli mutaxassislar tomonidan ishlab chiqilib, o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi Markazi, (o'rta umumta'lim maktablarining o'quv rejalari esa xalq ta'limi vazirligi) tomonidan tasdiqlanib u o'quv jarayoni grafigi va o'quv jarayoni rejasini o'z ichiga oladi.

O'quv jarayoni grafigida nazariy va amaliy darslar, ta'til, ishlab chiqarish amaliyoti va bitiruv malakaviy ishi yoki yakuniy davlat attestatsiyasi uchun ajratilgan vaqt xafalarda har bir kurs bo'yicha shartli belgilar asosida ko'rsatiladi.

O'quv jarayoni rejasida kasb hunar kollejidagi uch yillik o'qish jarayonida o'qitiladigan o'quv fanlari, har bir kursda o'qitiladigan o'quv fanlar semestrlar bo'yicha haftada necha soatdan va o'quv yili davomida jami shu kursda necha soat dars o'tilishi kerak ekanligi ko'rsatiladi.

3. Ta'lim dasturining tarkibi va mazmuni

4. **3540600-** Tikuv ishlab chiqarish yo'nalishi bo'yicha kichik mutaxassis tayyorlash ta'lim dasturi bo'yicha 3 yilga mo'ljallangan vaqt taqsimoti quyidagicha;

Nazariy o'qitish	100 hafta
Malakaviy amaliyot	10 hafta
Bitiruv malakaviy ish	8 hafta

Attestatsiya 2 hafta
Ta'tillar 24 hafta
Jami 144 hafta

5. O'quvchilarning bir haftalik eng yuqori o'quv yuklamasi 54 soat, bundan 38 soatgacha auditoriyada o'qish, 16 soati mustaqil ta'lim.
6. Uch yil davomida ta'lim dasturining mehnat sig'imi 6480 soat. Ta'lim dasturini o'zlashtirishda, o'quvchi, fanning qator masalalari yoki muammolari bo'yicha mustaqil bilim olishi ham ko'zda tutilishi kerak.
7. Fanlar bloklari bo'yicha ta'lim dasturi tarkibi
- 8.

№	Bloklar nomi	Soatlar miqdori		
		Mehnat sig'imi	Auditoriya mashg'ulotlari	Mustaqil ta'lim
1	2	3	4	5
1	Umumta'lim fanlar	2833	1994	839
2	Umumkasbiy fanlar	302	212	90
3	Maxsus va kasbiy fanlar	980	690	290
4	O'quv amaliyoti	1177	828	349
5	Ishlab chiqarish amaliyoti	921	648	273
6	Davlat attestatsiyasi	102	72	30
7	Kollej ixtiyoridagi soat	165	116	49
	Jami	6480	4560	1920

Mustaqil ish topshiriqlari:

1. O'quv rejasi tuzilishi bilan tanishib chiqing;
2. O'quv jarayoni grafigi bilan tanishib chiqing;
3. O'quv jarayoni rejasi bilan tanishib chiqing;
4. Umumta'lim, maxsus va kasbiy tayyorgarlik fanlarini o'rganishga har bir kursda haftasiga necha soat, o'quv yilida jami necha soat vaqt ajratilganligini aniqlang;
5. Ishlab chiqarish amaliyotiga qancha vaqt ajratilishini, qaysi kurslarda o'tilishi va o'quv davrining qaysi paytiga to'g'ri kelishini aniqlang;
6. Kollej ixtiyoridagi soatlar miqdori qancha bo'lishini va ular nimaga ajratilishini aniqlang.

Talabalarning mashg'ulot yakunida egallangan shaxsiy va kasbiy kompetenlik darajalarini umumiy natijaviylik tavsifi

№	Talabalar mashg'ulot yakunida, shaxsiy va kasbiy kompetenlik darajalarining quyidagilariga erishadi	
1.	Mantiqiy fikrlay olish	O'rta maxsus, kasb-hunar ta'limidagi tayyorlov yo'nalishlari, kasblar va ixtisosliklar tasniflagichmi tahlili qilishda o'zining fikri boshqasini inkor qilmaydigan ichki mulohazalarini va to'g'ri xulosalarini shakllantira olish, ilmiy bilimlari va kundalik turmush tajribalarini tizimlashtira olish;

2.	Analogiyaga keltirish, taqqoslay olish	Kichik mutaxassislarni tayyorlashda turli yo'nalishlardagi kasblar, ixtisosliklar ularning kod, shifirlashni kuzatish jarayonda o'xshashliklarni aniqlay olish;
3.	Tizimli ravishda fikrlay olish	O'rta maxsus, kasb-hunar ta'limidagi tayyorlov yo'nalishlari, kasblar va ixtisosliklar tasniflagichi tahlili qilishda, uning alohida qismlarini bir butunga birlashtira olish, ob'ektlar va jarayonlarning o'zaro aloqadorliklarini aniqlay olish;
4.	Muammolar -ning echimini topa bilish	O'rta maxsus, kasb-hunar ta'limidagi tayyorlov yo'nalishlari, kasblar va ixtisosliklar tasniflagichini tahlil qilish jarayonidagi muammoni muvaffaqiyatli hal etish uchun uning turli jihatlarini aniqlay olish va tahlil eta bilish;
5.	Yozma muloqot ko'nikma va malakalari	Ishni bajarishda yozma shaklda, shu jumladan axborotni taqdim etishning grafik vositalaridan foydalangan holda o'z fikrlari va his-tuyg'ularini aniq ifodalay olishlik.

5- LABORATORIYA MASHG'ULOTI

Mavzu: Mutaxassislik fanlaridan o'quvchilarga texnologik xaritalarni tuzishni o'rgatish metodikasi

Maqsad: Talabalarga mutaxassislik fanlaridan texnologik xaritalarni tuzish ko'nikmasini shakllantirish.

Mashg'ulotni jihozlash: Texnologik xarita namunasi, vizual vositalar, mavzu bo'yicha plakatlari va slaydlar.

Mashg'ulot rejasi:

1. Mutaxassislik fanlaridan texnologik xarita haqida tushuncha hosil qilish;
2. "Tikuvchilik texnologiyasi" fanidan texnologik xarita namunasini o'rganish;
3. Texnologik xarita tuzish bo'yicha amaliy topshiriq bajarish.

o'qitish vositalari

- O'quv xonasi
- Doska
- Flipchart qog'ozi
- Markerlar
- Qog'oz A4 formatli-30 dona
- Tarqatma materiallar
- Multimediya to'plami (kompyuter, videoproektor, ekran)
- Oq doska

Ishni bajarishga qo'yiladigan talablar

Talabalar mavzuni o'zlashtirish jarayonida topshirilgan topshiriqning nazariy va amaliy ahamiyatini o'rganishda quydagilarga amal qilgan holda ishni bajarib bajarilgan ishni himoya qiladilar.

1. Bajarilayotgan laboratoriya bo'lajak o'qituvchilarning ish faoliyatida uchraydigan dolzarb muammolarning echimini topishga qaratilganligi;
2. Laboratoriya ishini maqsadi va kutilayotgan natijalarning aniq belgilanishi;
3. Qo'yilgan muammoni maqbul hal etish texnologiyasini yoritilganligi;
4. Laboratoriya ishini bajarish nazariy va amaliy ahamiyatga ega ekanligi;
5. Laboratoriya ishini bajarish har bir talabaning mustaqil va ijodiy yondoshilganligi;

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

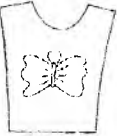
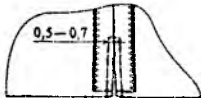
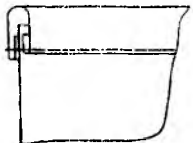
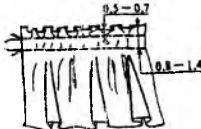
1. Muslimov N.A., Qo'ysinov O.A. Kasb ta'limi o'qituvchilarini tayyorlashda mustaqil ta'limni tashkilotish. (Metodik qo'llanma). T.: TDPU, 2006. 52 b.
2. Muslimov N.A., Sharipov SH.S. O'rta maxsus, kasb-hunar va oliy ta'lim integratsiyasi. Kasb ta'lim metodikasi metodik qo'llanma. -T.: TDPU, 2006. 48 b.
3. Sharipov Sh., va b. Pedagogik amaliyot (metodik qo'llanma). -T.: TDPU, 2006. 34 b.
4. Sharipov Sh., Abduraimov Sh. Kasb ta'limi metodikasi fanidan laboratoriya mashg'ulotlari uchun metodik qo'llanma.-T.: TDPU, 2007. 147 b.
5. Eldasheva G.V. Maxsus fanlarni o'qitish metodikasi. – O'MKHTTKMO va UQT instituti, T. – 2006. 124 b.
6. Kurbanov Sh.E., Saidov X., Axliddinov R. Barkamol avlod orzusi. -T.: Shark, 1998.-154 s.

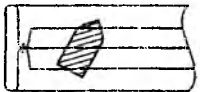
Uslubiy ko'rsatmalar:

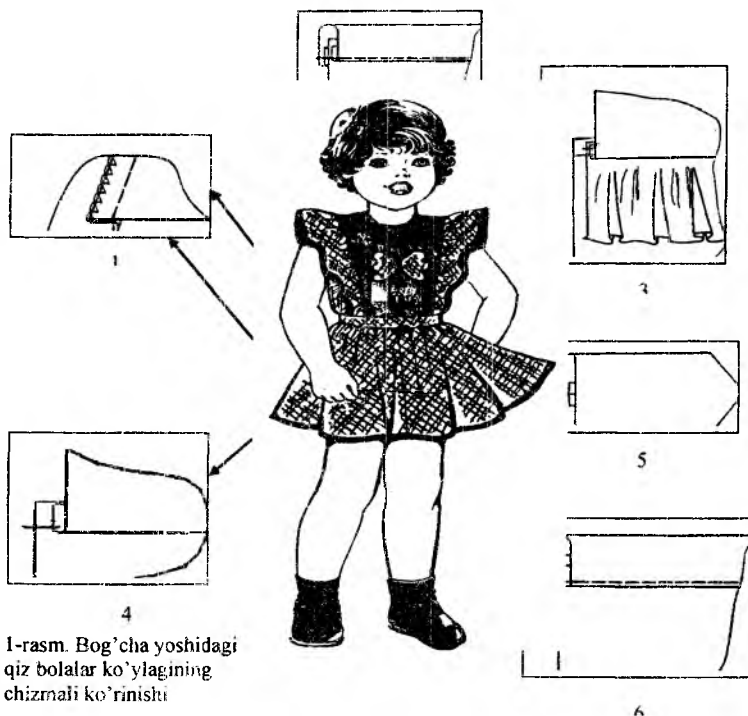
Instruktsion-texnologik xaritalar mkazmuniga ko'ra turlicha bo'lishi mumkin, biroq ularda mashq yoki ishni bajarishdagi izchillik albatta ko'rsatilib o'tiladi va mehnat xarajatlari, mehnat yoki ish usullarining xarakteri, xususiyatlari hamda o'ziga xos yo'llari qisqacha instruktsion ko'rsatmalar beriladi. O'quvchilarga ishlab-chiqarish ta'limi berishda instruktsion kartalardan asosan operatsiyalarni o'rganish jarayonida, instruktsion-texnologik kartlardan esa detal yoki mahsulotlarni tayyorlashdagi kompleks ishlarni bajarishda qo'llaniladi. Quyida texnologik xarita namunasi keltirilgan.

«BOG'CHA YOSHIDAGI QIZ BOLALAR KO'YLAGIGA TEXNOLOGIK XARITA TUZISH VA MAYDA BO'LAKLARIGA ISHLOV BYERISH» BO'YICHA TEXNOLOGIK XARITA

Texnologiya asosida faoliyat turlari	Tavsiya etiladigan moslama va uskunalar	Chizma	Standart asosida operatsiyani bajarish tartibi
I	II	III	IV

A) Ko'ylak old va orqa bo'laklarini tayyorlash			
1. Old bo'lak o'rta qismiga aplikatsiya tikish.	Maxsus mashina		Old bo'lak o'rta qismida aplikatsiya o'rni belgilanadi, chiziq ustiga bezak aplikatsiya qo'yiladi va ziylari bo'ylab sintiq bahyaqator mashinada bostirib tikiladi.
2. Ort bo'lak o'rta qirgim ziylarini yo'rmlash.	Maxsus mashina		Qirgim ziylarining ikki tomoni maxsus mashinada yo'rmlanadi.
3. Ort bo'lak o'rta qirgimini tikish va dazmollash.	UM Dazmol		Ort bo'lak o'rta qirgimi ortining o'ngi ichkariga qaratib qo'yiladi va teskari tomondan 1,0-1,5 sm chok kengligiga tikiladi. Chok boshi va oxirida puxtalama beriladi. 5-6 sm taqilma uchun ochiq qoladi va orasi yorib dazmollanadi.
4. Taqilma o'rni bostirib tikish	UM		Taqilma uchun qoldirilgan qism ikki tomondan 0,5-0,7 chok kengligida bostirib tikiladi. Chok boshi va oxirida puxtalama beriladi.
B) Qo'yma burmani tikish			
1. Qo'yma burma ziylariga mag'iz tikish	UM Maxsus moslamali tepki bilan		Ikki tomoni dazmollangan mag'iz o'rtasigacha qo'yma burmani qo'yib maxsus moslama orqali mag'iz ziylaridan 0,1 sm oraiqda tikib chiqiladi, so'ngra dazmollanadi.
2. Qo'yma burmaga yordamchi chok tikish. (burma hosil qilish uchun)	UM		Qo'yma burmaning mag'izsiz ochiq qirgim tomoniga to'g'ri 2 ta parallel bahyaqator yuritiladi. 1 chok kengligi 0,5-0,7 sm 2 chok kengligi 0,8-1,4 sm. Bunda mashina ipning tarangligi bo'shatilgan bo'lishi kerak.
C) Yubka bo'laklariga ishlov berish			
1. Yubka qirgimlarini birlashtirib tikish	UM		Yubka qirgimlarining o'ngi ichkariga qaratib qo'yiladi va teskari tomondan 1-1,5 sm chok haqqi hisobida tikiladi.
2. Yubka choklarini dazmollash.	Dazmol		Yubka choklarini bir tomonga yotqizib namlangan mato orqali dazmollanadi.
3. Yubka choklarini yo'rmlash.	Maxsus moshina		Yubka choklarini bitta qilib maxsus moshinada yo'rmlanadi.

D) Ko'ylak belbog'ini tikish			
1. Belbog' qirgimlarini uzunasi bo'ylab ag'darma chokda tikish.	U.M. Universal mashina		Belbog'ni uzunasi bo'ylab o'ngini ichiga buklab, qirgimlarini bir-biriga to'g'rilab 1 sm kenglikda ag'darma chok bilan tikiladi, bir yo'la ag'darish uchun o'rtasidan 4-5 sm joy qoldiriladi.
2. Belbog' chokini dazmollash	Dazmol		Belbog' choklarini orasini ochib, namlangan mato orqali dazmollanadi.
3. Belbog' burchaklarini tikish	U.M. qaychi		Belbog'ning ikki tomonini burchak shaklida belgilab. Ag'darma chok kengligi 0,5-0,7 sm da tikiladi. Chok burchagi 0,3 sm qoldirib kesiladi.
4. Belbog'ni o'ngiga ag'darish.	Qo'lda dazmol.		Belbog'ni tikilmagan tomoni orqali o'ngiga ag'dariladi, burchaklari to'g'rilanib 0,1 sm kant chiqarib ko'klanadi. (belbog' burchaklari). Uzunasiidagi chok belbog' o'rtasida qoladi. Belbog'ni teskari tomondan dazmollanadi. Ochiq qolgan joy tikiladi.

1-elka va yon qirqimiga ishlov berish; 2-yoqa o'rniga ishlov berish; 3-qo'yma burmani tikish; 4-bel qismiga ishlov berish; 5-belbog'ga ishlov berish; 6-ko'yalak etagiga ishlov berish.

Mustaqil ish topshiriqlari:

1. Texnologik xaritaning tarkibiy qismlariga izoh bering
2. Tikuvchilikdagi texnik uskunalarini qo'llashni tahlil qilish
3. O'zingiz tanlagan mavzu bo'yicha texnologik xarita tuzing va izohlab bering.

Talabalarining mashg'ulot yakunida egallangan shaxsiy va kasbiy kompetenlik darajalarini umumiy natijaviylik tavsifi

№	Talabalar mashg'ulot yakunida shaxsiy va kasbiy kompetenlik darajalarini quyidagilarga erishadi	
1.	Mantiqiy fikrlay olish	Mutaxassislik fanlaridan o'quvchilarga texnologik xaritalarni tuzishda o'zining fikri boshqasini inkor qilmaydigan ichki mulohazalarini va to'g'ri xulosalarini shakllantira olish, ilmiy bilimlari va kundalik turmush tajribalarini tizimlashtira olish;
2.	Analogiyaga keltirish, taqqoslay olish	Turli mashg'ulot va darslarni mutaxassislik fanlaridan o'quvchilarga texnologik xaritalarni tuzish jarayonda o'xshashliklarni aniqlay olish;
3.	Tizimli ravishda fikrlay olish	Turli mashg'ulot va darslarni mutaxassislik fanlaridan o'quvchilarga texnologik xaritalarni tuzishda uning alohida qismlarini bir butunga birlashtira olish, ob'ektlar va jarayonlarning o'zaro aloqadorliklarini aniqlay olish;
4.	Muammolarning echimini topa bilish	Turli mashg'ulot va darslarni mutaxassislik fanlaridan o'quvchilarga texnologik xaritalarni tuzish jarayonidagi muammoni muvaffaqiyatli hal etish uchun uning turli jihatlarini aniqlay olish va tahlil eta bilish;
5.	Yozma muloqot ko'nikma va malakalari	Ishni bajarishda yozma shaklda, shu jumladan axborotni taqdim etishning grafik vositalaridan foydalangan holda o'z fikrlari va his-tuyg'ularini aniq ifodalay olishlik.

6- LABORATORIYA MASHG'ULOTI

Mavzu: O'quv ustaxonalari va laboratoriya xonalariga qo'yiladigan talablar

Maqsad: Talabalar o'quv ustaxonalari va laboratoriya xonalariga qo'yiladigan talablarni mohiyatini o'rganish

Mashg'ulotni jihozlash: vizual vositalar, mavzu bo'yicha plakatlari va slaydlar.

Mashg'ulot rejasini:

1. Talabalar o'quv ustaxonalariga va laboratoriya xonalariga qo'yiladigan talablarni aytib beradi
2. O'quv ustaxonalari va laboratoriya xonalarini bir-biridan farqini ajratadi.
3. Tikuvchilik ustaxonasining jihozlanishini tahlil qiladi.

o'qitish vositalari

- O'quv xonasi
- Doska
- Flipchart qog'ozi
- Markerlar
- Qog'oz A4 formatli-30 dona
- Tarqatma materiallar
- Multimedia to'plami (kompyuter, videoproektor, ekran)
- Oq doska

Ishni bajarishga qo'yiladigan talablar

Talabalar mavzuni o'zlashtirish jarayonida topshirilgan topshiriqning nazariy va amaliy ahamiyatini o'rganishda quyidagilarga amal qilgan holda ishni bajarib bajarilgan ishni himoya qiladilar.

1. Bajarilayotgan laboratoriya bo'lajak o'qituvchilarning ish faoliyatida uchraydigan dolzarb muammolarning echimini topishga qaratilganligi;
2. Laboratoriya ishini maqsadi va kutilayotgan natijalarning aniq belgilanishi;
3. Qo'yilgan muammoni maqbul hal etish texnologiyasini yoritilganligi;
4. Laboratoriya ishini bajarish nazariy va amaliy ahamiyatga ega ekanligi;
5. Laboratoriya ishini bajarish har bir talabaning mustaqil va ijodiy yondoshilganligi;

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Muslimov N.A., Qo'ysinov O.A. Kasb ta'limi o'qituvchilarini tayyorlashda mustaqil ta'limni tashkilotish. (Metodik qo'llanma). T.: TDPU, 2006. 52 b.
2. Muslimov N.A., Sharipov Sh.S. O'rta maxsus, kasb-hunar va oliy ta'lim integratsiyasi. Kasb ta'lim metodikasi metodik qo'llanma.-T.: TDPU, 2006. 48b.
3. Sharipov Sh., va b. Pedagogik amaliyot (metodik qo'llanma). -T.: TDPU, 2006. 34 b.
4. Sharipov Sh., Abduraimov Sh. Kasb ta'limi metodikasi fanidan laboratoriya mashg'ulotlari uchun metodik qo'llanma.-T.: TDPU, 2007. 147 b.
5. Eldasheva G.V. Maxsus fanlarni o'qitish metodikasi. – O'MKHTTKMO va UQT instituti, T. – 2006. 124 b.
6. Kurbanov Sh.E., Saidov X., Axliddinov R. Barkamol avlod orzusi. -T.: Shark, 1998.-154 s.

Uslubiy ko'rsatmalar:

Kasb-hunar kollejlariining yangi majmualarini, o'quv ustaxonalarini qurishda ta'lim muassasalarini loyihalashtiruvchi tashkilotlarning loyihalariga amal qilish lozim. O'quv ustaxonalarini birinchi qavatga joylashtirib, kelgusida uning kengaytirish mumkinligini nazarda tutgan holda rejalashtiriladi. Ustaxonalarda bajariladigan ishlar natijasida shovqin chiqishini hisobga olib, ularni imkon boricha binoning alohida qanotiga yoki nazariy mashg'ulotlar o'tkaziladigan binolardan uzoqroqda joylashtirish kerak.

O'quv ustaxonalarida ishlashga qulay sharoit yaratish uchun quyidagilar bo'lishi zarur:

- havoning harorati qish paytida 15-16°S dan past bo'lmasligi, yozda esa 20°S dan oshmasligi kerak. Ustaxona binosida havo almashinishi tabiiy yoki sun'iy ravishda amalga oshiriladi.

Ustaxona poli iliq, yuzasi tozalash uchun qulay, sirpanmaydigan bo'lishi talab etiladi. Devorlar ochiq rangga, ship esa binoni yaxshiroq yoritilishi uchun oq rangga bo'yaladi.

O'quv ustaxonalari va maydonlari bilim yurtida tayyorlanadigan kasb va ixtisosliklarga ko'ra me'yorlanadi. Kasb-hunar kollejlari o'quv ustaxonalarini rejalashtirishda quyidagi umumiy talablarga amal qilinadi:

1. O'quv ustaxonalari mashg'ulotlarni amaliy ta'lim dasturiga muvofiq o'tkazishga moslashtirilgan bo'lishi kerak.
2. Har bir bo'lim maydoni va asbob-uskunalar miqdoriga ko'ra hamda egallanadigan kasb, ixtisoslikka muvofiq 25-30 yoki 12-15 nafar talabalar guruhini bir vaqtning o'zida o'qitishga mo'ljallanadi.
3. Guruhlarni frontal o'qitishga mo'ljallangan bo'lishi kerak.
4. Tayyorlanadigan har bir kasb va ixtisoslikning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda, alohida bo'limlar, shuningdek, asboblari va materiallar saqlanadigan omborxona, mexanika bo'limi va hokozolar tashkil etiladi.
5. Texnologik jarayon jihatidan bog'liq bo'lgan bo'limlarni bir-biriga yaqinroq joylashtirish zarur.
6. Silliqlaydigan, jilviraydigan va charxlaydigan dastgohlar odatda alohida binoga o'rnatiladi. Agar buning iloji bo'lmasa, bunday dastgohlar ustiga havoni so'rib oluvchi ventilyatsiya o'rnatiladi.
7. Ish jarayonida ko'p miqdorda gaz, chang yoki kuchli shovqin chiqaradigan bo'limlar to'liq izolyatsiya qilinadi.
8. Ustaxonalar dasturning mazkur mavzusi o'rganilayotganda osib yoki o'rnatilib qo'yiladigan kerakli ko'rsatmali qurollar, jadvallar, o'quv ishlab chiqarish ishlarining ro'yxati bilan ta'minlanadi.
9. Ustaxona devorining bir tomoniga guruh talabalariga tegishli ko'rsatgichlar o'rnatiladi.
10. Ustaxonaning barchaga yaxshi ko'rinadigan joyiga birinchi yordam ko'rsatish uchun mo'ljallangan dori-darmon solingan aptechka va qaynatilib sovutilgan suvli bak qo'yiladi.
11. Tahsil oluvchilarning ish o'rnidagi individual asbob-uskunalar komplekti va zarur jihozlar uchun maxsus moslamalar bo'lishi kerak.

12. Ustaxonada tozalash uchun ishlatiladigan materiallar, qirindi, qipiqni yig'ishga mo'ljallangan qopqoqli yashik; ularni yig'ishtirib olish uchun hokandoz, belkurak, ustaxonani tartibga keltirish uchun cho'tkalar bo'lishi kerak.

13. Ustaxonada yong'inga qarshi zaruriy inventar bo'lishi shart.

O'quv ustaxonalar tahsil oluvchilar ishlab chiqarish ta'limi dasturi talablariga muvofiq topshiriqlarni bajarishlari uchun zarur bo'ladigan, mehnatni muhofaza qilish va xavfsizlik texnikasi talablariga javob beradigan individual va ommaviy foydalanishga mo'ljallangan asosiy va yordamchi o'quv-ishlab chiqarish asbob-uskunolari bilan jihozlanadi.

O'quv ustaxonasiga jihozlarni joylashtirishda quyidagilar nazarda tutiladi:

1. O'qituvchi o'z ish o'rnida turib, tahsil oluvchilar guruhiga yo'l-yo'riq berish imkoniyatini;
2. Tahsil oluvchilarning maqbul ishlari uchun eng qulay va xavfsiz sharoitni;
3. Ishlash, ta'mirlash vaqtida, shuningdek, materiallar tashishda har tomondan kelishning qulayligini faqat ishchi turadigan dastgoh orasidan o'tish joylarining kengligi 05-08 m, dastgohlar qatori orasidagitish yo'lining kengligi eng kamida 1,2 m aravacha, elektrokar va boshqa transport vositalari o'tadigan joyning kengligi 2 m dan qilib belgilanadi. O'quv ustaxonasidagi barcha turdagi jihozlarning xavfli joylari sim to'r, kojuxlar bilan to'sib qo'yiladi.

Ish o'rnini deganda o'quv ustaxonasi yoki tsexning alohida ishchi ixtiyorida bo'lgan va u ishlab chiqarish topshirig'ini bajarishida kerak bo'ladigan jihoz, moslama, asbob va materiallarning maqsadga muvofiq holda joylashtirilgan ma'lum qismi nazarda tutiladi. Odatda, ish o'rnini quyidagilarni qamrab oladi:

- ishchi foydalanadigan mehnat vositalari o'rnatilgan, normal ishlash uchun zarur bo'lgan maydon;
- ish bajariladigan jihozlar, mexanizm va moslamalar;
- material, yarim tayyor mahsulot, tayyor mahsulotlar, chiqindilarni joylashtirish, saqlash uchun maxsus qurilmalar;
- asbob-uskunalar, moslamalar va texnikaga oid hujjatlarni joylashtirish va saqlash uchun maxsus qurilmalar;
- har bir ish o'rniga mo'ljallangan ko'tarma-transport vositalari;
- normal va xavfsiz mehnat sharoitlarini ta'minlovchi qurilmalar.

Shunday qilib, ish o'rnini amaliy mashg'ulotlar dasturini to'liq va sifatli bajarishiga sharoit yaratadigan qilib tashkil etilishi zarur. Ish o'rnini tashkil etish, eng avvalo, oqilona mehnat jarayonini, tahsil oluvchilarning toliqishini kamaytirishni nazarda tutadi.

Tahsil oluvchilar ish o'rnida tartib-qoidaga rioya qilishlari uchun quyidagi talablarga amal qilishlari lozim:

- ishga kerakli bo'lgan barcha predmetlar zarur bo'lgan paytda darhol topish uchun qo'l ostida bo'lish kerak;
- ish jarayonida tez-tez ishlatiladigan asbob-uskunalar, materiallarni ishchiga yaqinroqqa, kamroq ishlatiladiganlari esa uzoqroqqa joylashtiriladi;

- O'qituvchining ish o'rnini mashg'ulotlarni samarali o'tkazish va ish vaqtining bekor ketmasligini ta'minlashga yordam berishi kerak. U iloji boricha talabalarni to'liq ko'ra olishi uchun, 25-30 sm balandlikka joylashtiriladi.

Diagram of a rectangular hall with dimensions 16,0 (width) and 10,0 (depth). The hall contains the following numbered furniture items:

- 1: Five small rectangular tables arranged in a row.
- 2: One small rectangular table at the top left.
- 3: One small rectangular table at the top right.
- 4: Six small rectangular tables arranged in a row at the bottom.
- 5: Two circular tables, one at the top left and one at the bottom left.
- 6: Two small rectangular tables at the top corners.
- 7: One small rectangular table at the bottom right.
- 8: One rectangular table on the left side.
- 9: One small rectangular table on the left side.
- 10: One small rectangular table on the left side.
- 11: One small rectangular table at the top right.
- 12: One rectangular table at the top right.
- 13: One small rectangular table on the right side.
- 14: One rectangular table at the bottom right.
- 15: One long rectangular table at the bottom.
- 16: One large rectangular table in the center.
- 17: One rectangular table on the right side.
- 18: One long rectangular table in the center.

32

Talabalar bilimini tekshirish uchun testlar

1. Vibratsiya nima?

- A) ustaxonadagi mashinalarning shovqinlari;
- B) tsexning changlanishi;
- C) tsexda havo haroratining buzilishi;
- D) mashina va mexanizmlarning titrashi.

2. Sun'iy yorug'lik manbai nima?

- A) quyosh nuri;
- B) elektr energiyasi;
- C) moshinetsent lampalar;
- D) stol lampasi.

3. Tikuvchining gavdasi stol chetidan qanday me'yorda joylashadi?

- A) 15-20 sm;
- B) 20-25 sm;
- C) 30 sm;
- D) 35 sm.

4. Mashina tepkisi (pedali) poldan qanday masofada joylashadi?

- A) 25 sm;
- B) 15 sm;
- C) 20 sm;
- D) 22 sm.

5. O'quv ustaxonasida issiqlik harorati qanday bo'lishi kerak?

- A) 30;
- B) 20 - 25;
- C) 35;
- D) 18-20;

6. Kasbiy kasalliklar keltirib chiqaruvchi texnik sabablarga nima kiradi?

- A) ish vaqtidan tashqari ishlash;
- B) tsexlarda shovqinning me'yoridan ortiq bo'lishi;
- C) uskuna va mexanizmlarning nosozligi;
- D) ishning og'irligi.

7. Kasbiy kasalliklarni keltirib chiqaruvchi gigienik sabablarga nima kiradi?

- A) xavsizlik texnikasi bo'yicha yo'riqmalarning umuman o'tkazilmaganligi;
- B) yorishilganligining yetarli emasligi va ustaxona havosini tsirkulyatsiya (almashtirish) moslamasining nosozligi;
- C) ishning monotonligi;
- D) ishlab-chiqarish va mehnat intizomining buzilishi.

8. Sanoatda ishlatiladigan shovqin yutuvchi moslamalar?

- A) peydavorlar amortizatsiya;
- B) mashinistsent lampalar;
- C) havoni tozalovchi uskunalar;
- D) vintiliyator va koditsionerlar.

9. Elektr tokidan shikastlanmaslik choralariga nimalar kiradi?

- A) havoni tozalovchi press va qurilmalarning mavjudligi;
- B) tikuv mashinasining elektr qismining izelatsiya qilinganligi;
- C) elektr simlarning izelatsiya qilinishi va ulanganligi;
- D) mashina asbob va moslamalarining ishga yaroqliligi.

10. Tikuvchining individual himoya vositalariga nima kiradi?

- A) angishvana, qaychi, to'g'nog'ich;
- B) ro'mol, fartuk, poyabzal;
- C) maxsus poyabzal, maxsus kiyim to'plami;
- D) ko'zoynak, qo'lqop, xalat, ro'mol.

11. Tugma qadash mashinasida ishlaganda qanday saqlanish kerak?

- A) Ro'mol o'rab olish kerak;
- B) Saqlash ekranidan foydalanish kerak;
- C) Oyoq tagida, maxsus gilamcha bo'lishi kerak;
- D) Maxsus holat kiyish kerak;
- E) Hamma javoblar to'g'ri.

12. Mashinaga moy surishni qachon man etiladi?

- A) Elektr dvigatelni o'chirmasdan;
- B) Elektr dvigatelini o'chirgandan so'ng;
- C) Mashina tozalangandan so'ng;
- D) Elektr dvigatelni o'chirib, tozalagandan so'ng;
- E) Hamma javoblar to'g'ri.

13. Mashina shkiviga tasma kiydirish qachon man etiladi?

- A) Ish o'rini tozalamasdan;
- B) Elektr dvigatelni o'chirmasdan;
- C) Elektr dvigatelini o'chirib;
- D) Moy surtmasdan;
- E) Hamma javoblar to'g'ri.

14. Elektr dazmolda ish boshlashdan oldin nimani tekshirish lozim?

- A) Tozalikni;
- B) Yorug'likni;
- C) Shnur izolyatsiyasini;
- D) Namlikni;
- E) Hamma javoblar to'g'ri.

15. Ishlayotganda dazmol shnuri qanday holatda bo'lishi kerak?

- A) maxsus simga osilishi
- B) dazmol stolning chap tomoniga osilishi
- C) dazmol stolning yuqori tomonidan
- D) Shnur dazmolga tegib turmasligi
- E) Hamma javoblar to'g'ri

16. Pressda ishlash qachon man etiladi?

- A) Pressni yormasdan
- B) Pressni tekshirmasdan
- C) Buzuq pressda ishlash
- D) Pressni nazoratsiz qoldirishdan
- E) Hamma javoblar to'g'ri

17. Buyumni namlayotganda suvni nimaga tushirmaslik kerak?

- A) Dazmol simiga;
- B) dazmol stoliga;
- C) rezetkasiga
- D) elektr apparatlarga va termorostlagichga;
- E) hamma javoblar to'g'ri.

18. Elektr toki organizmga qanday ta'sir ko'rsatadi?

- A) elektrolitik; B) biologik; C) qon tomirlari qizishi;
D) elektrolitik va biologik ta'sir ko'rsatadi; E) Hamma javoblar to'g'ri.

19. Dazmollovchi qaerga qo'l tegizmasligi kerak?

- A) dazmol shnuriga; B) rubilnikka; C) vilkaga;
D) dazmolning, rubilnikning, shtepsel razetkasining, vilkaning tok o'tkazuvchi qismlariga;
E) hamma javoblar to'g'ri.

20. Binolar havosi qanday yangilanadi?

- A) derazalarni ochib;
B) vintelyator;
C) konditsioner;
D) fortochkalar yordamida;
E) tabiiy va mexanik.

Talabalar mashg'ulot yakunida egallangan shaxsiy va kasbiy kompetenlik darajalarini umumiy natijaviylik tavsifi

№	Talabalar mashg'ulot yakunida shaxsiy va kasbiy kompetenlik darajalarini quyidagilarga erishadi	
1.	Mantiqiy fikrlay olish	O'quv ustaxonalari va laboratoriya xonalariga qo'yiladigan talablarini o'rganishda o'zining fikri boshqasini inkor qilmaydigan ichki mulohazalarini va to'g'ri xulosalarini shakllantira olish, ilmiy bilimlari va kundalik turmush tajribalarini tizimlashtira olish;
2.	Analogiyaga keltirish, taqqoslay olish	O'quv ustaxonalari va laboratoriya xonalariga qo'yiladigan talablarini o'rganish jarayonda o'xshashliklarni aniqlay olish;
3.	Amaliy fikrlay olish	Muayyan vaziyatlarda mavjud bo'lgan axborotlarga asoslangan holda eng maqbul (optimal) yo'lni tanlay bilish va qo'yilgan maqsadlarga erishish uchun amalga oshirilishi kerak bo'lgan harakatlarning samarali rejasini tuza olish;
4.	Muammolarning echimini topa bilish	O'quv ustaxonalari va laboratoriya xonalariga qo'yiladigan talablarini o'rganish jarayonidagi muammoni muvaffaqiyatli hal etish uchun uning turli jihatlarini aniqlay olish va tahlil eta bilish;
5.	Yozma muloqot ko'nikma va malakalari	Ishni bajarishda yozma shaklda, shu jumladan axborotni taqdim etishning grafik vositalaridan foydalangan holda o'z fikrlari va his-tuyg'ularini aniq ifodalay olishlik.

7- LABORATORIYA MASHG'ULOTI

Mavzu: O'quv ustaxonalarida va laboratoriya xonalarida mashg'ulotlarni rejalashtirish

Maqsad: Talabalarning o'quv ustaxonalarida va laboratoriya xonalarida mashg'ulotlarni rejalashtirish ko'nikmasini shakllantirish.

Mashg'ulotni jihozlash: vizual vositalar, mavzu bo'yicha plakatlari va slaydlar.

Mashg'ulot rejas:

1. Mashg'ulot turlari va shakllarini aniqlash
2. O'quv ustaxonalarining moddiy texnik bazasini o'rganish
3. O'quv amaliyoti uchun asbob-uskuna va jihozlarni tanlash bo'yicha ko'rsatmalarni ishlab chiqish.

o'qitish vositalari

- O'quv xonasi
- Doska
- Flipchart qog'ozi
- Markerlar
- Qog'oz A4 formatli-30 dona
- Tarqatma materiallar
- Multimediyaga to'plami (kompyuter, videoproektor, ekran)
- Oq doska

Ishni bajarishga qo'yiladigan talablar

Talabalar mavzuni o'zlashtirish jarayonida topshirilgan topshiriqning nazariy va amaliy ahamiyatini o'rganishda quyidagilarga amal qilgan holda ishni bajarib bajarilgan ishni himoya qiladilar.

1. Bajarilayotgan laboratoriya bo'lajak o'qituvchilarning ish faoliyatida uchraydigan dolzarb muammolarning echimini topishga qaratilganligi;
2. Laboratoriya ishini maqsadi va kutilayotgan natijalarning aniq belgilanishi;
3. Qo'yilgan muammoni maqbul hal etish texnologiyasini yoritilganligi;
4. Laboratoriya ishini bajarish nazariy va amaliy ahamiyatga ega ekanligi;
5. Laboratoriya ishini bajarish har bir talabaning mustaqil va ijodiy yondoshilganligi;

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Muslimov N.A., Qo'ysinov O.A. Kasb ta'limi o'qituvchilarini tayyorlashda mustaqil ta'limni tashkilotish. (Metodik qo'llanma). T.: TDPU, 2006. 52 b.
2. Muslimov N.A., Sharipov Sh.S. O'rta maxsus, kasb-hunar va oliy ta'lim integratsiyasi. Kasb ta'lim metodikasi metodik qo'llanma. -T.: TDPU, 2006. 48 b.
3. Sharipov Sh., va b. Pedagogik amaliyot (metodik qo'llanma). -T.: TDPU, 2006. 34 b.

4. Sharipov Sh., Abduraimov Sh. Kasb ta'limi metodikasi fanidan laboratoriya mashg'ulotlari uchun metodik qo'llanma.-T: TDPU, 2007. 147 b.
 5. Eldasheva G.V. Maxsus fanlarni o'qitish metodikasi. – O'MKHTTKMO va UQT instituti, T. – 2006. 124 b.
 6. Kurbanov Sh.E., Saidov X., Axliddinov R. Barkamol avlod orzusi. -T.: Shark, 1998.-154 s.
- Tolipov O'.Q., Barakaev M., Sharipov Sh.S. Kasbiy pedagogika (ma'ruzalar matni). -T.: "Ofset-print

Uslubiy ko'rsatmalar:

Jismoniy, ruhiy nuqtai nazardan olib qaralganda, kasbiy ta'lim-tarbiya jarayoni tahsil oluvchilarning o'sib-rivojlanayotgan organizmi uchun sezilarli darajada og'irlik beradi. SHuning uchun ham o'quv rejimini yuqori ish qobiliyatini ta'minlaydigan, o'quvchi-talabanning sog'ligiga zarar etkazmaydigan qilib tashkil etiladi. Tahsil oluvchilarning ish rejimini belgilashda ish qobiliyatini quyidagi bosqichlari inobatga olinadi:

I-bosqichda o'quvchi-talaba vazifani olib, ustoz yordamida ishga kirishadi, asta-sekinlik bilan mehnat unumdorligi oshib boradi;

II-bosqichda yuqori unumdorlikka erishiladi;

III-bosqichda ish unumdorligi pasayib, charchash holati vujudga keladi. Bu holda o'qituvchi-ustoz o'quvchining holatini ko'zdan qochirmasligi, uning ishini tezroq, sifatli ravishda tugallashiga kumaklashuvi zarur.

O'quv ustaxonalarida o'quvchilarga darsda o'rgatiladigan o'quv materialii maqsad va mazmuniga qarab: ishlab chiqarish operatsiyalarini o'rganish, kompleks ishlarini bajarish, o'quvchilarni bilimlari, ko'nikma va malakalarini tekshirish bo'yicha bir-biridan farq qiladi.

Kasb-hunar ta'limi darsini o'tish quyidagicha shart-sharoitlar yaratishni talab qiladi:

O'quvchilarning faolligi va mustaqilligini rivojlantirishga qaratilgan o'quv ishlab chiqarish ishlari muntazam ravishda o'qituvchi rahbarligida o'tkaziladi;

o'qituvchi mashg'ulot paytida butun guruhni ko'rib turishi kerak;

texnologik jarayon o'quv ishlab chiqarish ishlarining maqsad va vazifalariga bo'ysundirilishi lozim;

frontal ish shakllari uchun o'quvchilarning ish o'rinlari bir xil bo'lgani ma'qul;

o'qituvchi uchun mahsus uyushtirilgan ish o'rmini hozirlashga harakat qilish zarur;

ustaxona, uchastka, jixozlar o'qitish maqsadlariga mos bo'lishi lozim;

jixozlar, asbob-uskunalar va moslamalar ta'limning frontal bo'lishi erishish imkonini berishi kerak;

kompleks operatsion tizim asosida ta'lim berish uchun o'quv ishlab chiqarish ishlarini o'quv davrlariga moslab maxsus tanlab olish zarur;

Asosiy opeatsiyalarni bajarish bo'yicha egallagan ko'nikmalar o'quvchilar tomonidan boshlang'ich malaka ishlarini bajarishlari bilan mustahkamlangan

taqdirdagina boshlang'ich operatsion va kompleks davrlarda ishlab chiqarish ta'limining dars tizimi to'liq amalga oshirildi.

Mustaqil ish topshiriqlari:

1. O'quv ustaxonasi va laboratoriya xonalsining bir-biridan farqini aniqlang?
2. Kasb-hunar kollejlari o'quv ustaxonalarida tayyorlanadigan buyumlar ro'yxatini tuzib chiqing.
3. O'quv amaliyoti uchun asbob-uskuna va jihozlarni tanlash bo'yicha ko'rsatmalarni ishlab chiqing.
4. O'quv ustasining o'quv mashg'ulotiga tayyorgarligini izohlang.

Talabalarining mashg'ulot yakunida egallangan shaxsiy va kasbiy kompetenlik darajalarini umumiy natijaviylik tavsifi

№	Talabalar mashg'ulot yakunida shaxsiy va kasbiy kompetenlik darajalarini quyidagilarga erishadi	
1.	Mantiqiy fikrlay olish	O'quv ustaxonalarida va laboratoriya xonalarida mashg'ulotlarni rejalashtirishda o'zining fikri boshqasini inkor qilmaydigan ichki mulohazalarini va to'g'ri xulosalarini shakllantira olish, ilmiy bilimlari va kundalik turmush tajribalarini tizimlashtira olish;
2.	Analogiyaga keltirish, taqqoslay olish	O'quv ustaxonalarida va laboratoriya xonalarida mashg'ulotlarni rejalashtirishda jarayonda o'xshashliklarni aniqlay olish;
3.	Tizimli ravishda fikrlay olish	O'quv ustaxonalarida va laboratoriya xonalarida mashg'ulotlarni rejalashtirishda uning alohida qismlarini bir butunga birlashtira olish, ob'ektlar va jarayonlarning o'zaro aloqadorliklarini aniqlay olish;
4.	Muammolarning echimini topa bilish	O'quv ustaxonalarida va laboratoriya xonalarida mashg'ulotlarni rejalashtirish jarayonidagi muammoni muvaffaqiyatli hal etish uchun uning turli jihatlarini aniqlay olish va tahlil eta bilish;
5.	Yozma muloqot ko'nikma va malakalari	Ishni bajarishda yozma shaklda, shu jumladan axborotni taqdim etishning grafik vositalaridan foydalangan holda o'z fikrlari va his-tuyg'ularini aniq ifodalay olishlik.

8- LABORATORIYA MASHG'ULOTI

Mavzu: O'quv ustaxonalarida amaliy mashg'ulotlarni o'tkazish metodikasi.

Maqsad: O'quv ustaxonalarida amaliy mashg'ulotlarni o'tkazish metodikasi mohiyatini o'rganish

Mashg'ulotni jihozlash: vizual vositalar, mavzu bo'yicha plakatlari va slaydlar.

Mashg'ulot rejasini:

1. O'quv ustaxonalarida amaliy mashg'ulot metodlarini aniqlash.
2. Ishlab chiqarish operatsiyalarini o'rganish darsining tuzilmasini tahlil qilish.
3. Kompleks ishlarni o'rganish darsining tuzilmasini tahlil qilish.

O'qitish vositalari

- O'quv xonasi
- Doska
- Flipchart qog'ozi
- Markerlar
- Qog'oz A4 formatli-30 dona
- Tarqatma materiallar
- Multimedia to'plami (kompyuter, videoproektor, ekran)
- Oq doska

Ishni bajarishga qo'yiladigan talablar

Talabalar mavzuni o'zlashtirish jarayonida topshirilgan topshiriqning nazariy va amaliy ahamiyatini o'rganishda quydagilarga amal qilgan holda ishni bajarib bajarilgan ishni himoya qiladilar.

1. Bajarilayotgan laboratoriya bo'lajak o'qituvchilarning ish faoliyatida uchraydigan dolzarb muammolarning echimini topishga qaratilganligi;
2. Laboratoriya ishini maqsadi va kutilayotgan natijalarning aniq belgilanishi;
3. Qo'yilgan muammoni maqbul hal etish texnologiyasini yoritilganligi;
4. Laboratoriya ishini bajarish nazariy va amaliy ahamiyatga ega ekanligi;
5. Laboratoriya ishini bajarish har bir talabning mustaqil va ijodiy yondoshilganligi;

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

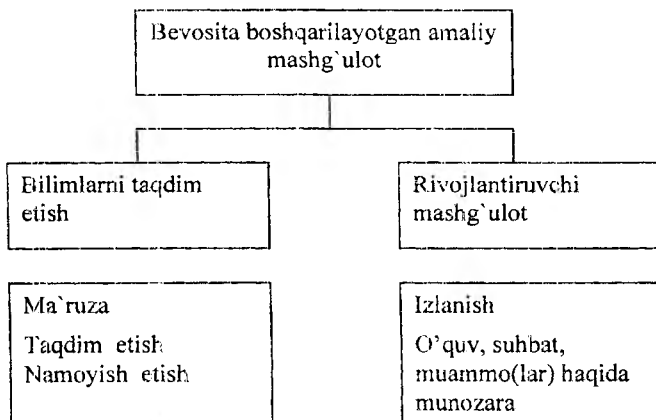
1. Muslimov N.A., Qo'ysinov O.A. Kasb ta'limi o'qituvchilarini tayyorlashda mustaqil ta'limni tashkilotish. (Metodik qo'llanma). T.: TDPU, 2006. 52 b.
2. Muslimov N.A., Sharipov Sh.S. O'rta maxsus, kasb-hunar va oliy ta'lim integratsiyasi. Kasb ta'lim metodikasi metodik qo'llanma. -T.: TDPU, 2006. 48 b.
3. Sharipov Sh., va b. Pedagogik amaliyot (metodik qo'llanma). -T.: TDPU, 2006. 34 b.
4. Sharipov Sh., Abduraimov Sh. Kasb ta'limi metodikasi fanidan laboratoriya mashg'ulotlari uchun metodik qo'llanma.-T.: TDPU, 2007. 147 b.

5. Eldasheva G.V. Maxsus fanlarni o'qitish metodikasi. -- O'MKHTTKMO va UQT instituti, T. -- 2006. 124 b.
6. Kurbanov Sh.E., Saidov X., Axliddinov R. Barkamol avlod orzusi. -T.: Shark, 1998.-154 s.

Uslubiy ko'rsatmalar:

Amaliy mashg'ulotlar o'tkazish. Maxsus fanlardan amaliy mashg'ulotlarga oldindan tayyorgarlik ko'rish lozim.

Ba'zi hollarda amaliy mashg'ulot nazariy darsga ulanib ketishi mumkin. Masalan: «Tikuvchilik korxonalari jihozlari va uskunalari» fanidan tikuv mashinasi ishchi organlarining sozlanishini chizmalar orqali tushuntirish bilan bir qatorda tikuv mashinasining o'zida bajarib ham ko'rsatiladi. Amaliy mashg'ulotlarni o'tkazishning turli qoidalari mavjud bo'lib, biz bevosita va bilvosita olib boriladigan amaliy mashg'ulotlar to'g'risida to'xtalamiz. Bevosita boshqariladigan amaliy mashg'ulotlarda ma'ruzalar, taqdimotlar va namoyishlardan foydalaniladi. Bularga chizmalar, prospektlar, videotasvirlar va jihozlarning maketlari va asl namunalari kiradi. Yaxshi ishlab chiqilgan o'quv materialini talabalar diqqat bilan tinglab, kuzatadilar. Agar mashg'ulotlar savol va javoblarga asoslangan o'quv suhbatlari, muammoni muhokama qilish doirasida olib borilsa, yaxshi samara beradi.

Bilvosita olib boriladigan amaliy mashg'ulotlar, asosan, talabalarga yo'naltirilgan mashg'ulot bo'lib, unga tayyorlangan topshiriqlar vositasida matnli kitoblarni o'qish, mustaqil o'rganish orqali o'yin-mashg'ulot olib borish, biror vaziyatni o'rganish, talabani o'zi mustaqil o'rganishiga turtki berish, bilimlarni o'zlashtirishga turtki berish kabilar kiradi. Masalan o'qituvchi tugma kadash yarim avtomatida maxsulotni ish zonasiga joylashtirish, tugmani tutgichga o'rnatish va qadash jarayonini bajarib ko'rsatadi. So'ngra, talabalar bu jarayonni o'zlari mustaqil bajaradilar va bir necha marta takroran mashq qiladilar. Bu xolda o'qituvchi kuzatuvchi yoki maslahatchi sifatida qatnashadi.

Jarayonga yo'naltirilgan mashg'ulotlarga davra suhbat, guruhiiy munozara olib borish, moderatsiya usullari kiradi.

Kasb-hunar kollejlariida amaliy mashg'ulotlar o'tkazish uchun, asosan, o'quv ustaxonalaridan foydalaniladi.

Talabalar birinchi marta ustaxonalar, ish joylari va sharoitlar bilan tanishtiriladi va bir paytning o'zida to'g'ri va atrof-muhitga ta'sir etmaydigan faoliyat, mehnat xavfsizligi qoidalari, sog'liqni saqlash va energiyani tejab ishlatish haqida xabardor qilinadilar.

Mehnat xavfsizligi qoidalariga baxtsiz hodisalar va ishlab chiqarish jarayoniga ta'sir etuvchi holatlarning oldini olish borasidagi hatti-harakatlar kiradi. Bularga ish o'rnida shaxsiy xavfsizlik qoidalari, himoya vositalari va mexanizmlardan to'g'ri foydalanish, yong'inni oldini olish choralari, olov o'chiruvchi moslamalar kiradi.

Ko'p hollarda mehnat xavfsizligi qoidalarini tushuntirish ish bilan bog'liq ravishda olib boriladi.

O'quv ustaxonalarida talabalarga bajariladigan ish bosqichlari, asbob va mashinalardan foydalanish, sifatni nazorat qilish usullari kabi turli amaliy ko'nikmalar o'rgatiladi.

O'quv ustaxonalarida amaliy mashg'ulotlar o'tkazishda 4 pog'onati usul yoki yo'naltiruvchi matn va loyiha usuli kabi zamonaviy usullarni qo'llashi tavsiya etaladi. (5-jadval)

Tanlangan usul, asosan, amaliy qobiliyatlar va ko'nikmalarni o'zlashtirishga qaratilgan va o'zida bunga taalluqli nazariy bilimlarni mujassam etgan bo'ladi.

4 pog'onali usulga asoslangan faoliyat	Yo'naltiruvchi matn va loyiha usullariga asoslangan faoliyat
1.Motivatsiya va axborot	1.Axborot
2.Namoyish	2.Rejalashtirish
3.Imitatsiya	3.Qaror qabul qilish
4.Mashq	4.Amalga oshirish
	5.Nazorat qilish
	6.Baholash

Mustaqil ish topshiriqlari:

1. Amaliy mashg'ulotlar uchun ta'lim metodlarini tanlang?
2. Amaliy mashg'ulotlar uchun ta'lim shakllarini tanlang?
3. Ishlab chiqarish mashg'uloti rejasini tuzing.

Talabalarining mashg'ulot yakunida egallangan shaxsiy va kasbiy kompetenlik darajalarini umumiy natijaviylik tavsifi

№	Talabalar mashg'ulot yakunida shaxsiy va kasbiy kompetenlik darajalarini quyidagilarga erishadi	
1.	Mantiqiy fikrlay olish	O'quv ustaxonalarida amaliy mashg'ulotlarni o'tkazishda o'zining fikri boshqasini inkor qilmaydigan ichki mulohazalarini va to'g'ri xulosalarini shakllantira olish, ilmiy bilimlari va kundalik turmush tajribalarini tizimlashtira olish;
2.	Amaliy fikrlay olish	Muayyan vaziyatlarda mavjud bo'lgan axborotlarga asoslangan holda eng maqbul (optimal) yo'lni tanlay bilish va qo'yilgan maqsadlarga erishish uchun amalga oshirilishi kerak bo'lgan harakatlarning samarali rejasini tuza olish;
3.	Tizimli ravishda fikrlay olish	O'quv ustaxonalarida amaliy mashg'ulotlarni o'tkazish, uning alohida qismlarini bir butunga birlashtira olish, ob'ektlar va jarayonlarning o'zaro aloqadorliklarini aniqlay olish;
4.	Muammolarning echimini topa bilish	O'quv ustaxonalarida amaliy mashg'ulotlarni o'tkazish jarayonidagi muammoni muvaffaqiyatli hal etish uchun uning turli jihatlarini aniqlay olish va tahlil eta bilish;
5.	Yozma muloqot ko'nikma va malakalari	Ishni bajarishda yozma shaklda, shu jumladan axborotni taqdim etishning grafik vositalaridan foydalangan holda o'z fikrlari va his-tuyg'ularini aniq ifodalay olishlik.

9- LABORATORIYA MASHG'ULOTI

Mavzu: Umumta'lim fanlari bo'yicha laboratoriya mashg'ulotlarini tashkil etish metodikasi

Maqsad: Umumta'lim fanlari bo'yicha laboratoriya mashg'ulotlarini tashkil etish metodikasi mohiyatini o'rganish

Mashg'ulotni jihezlash: vizual vositalar, mavzu bo'yicha plakatlar va slaydlar.

Mashg'ulot rejası:

1. O'quv rejasidan umumta'lim fanlar blokini tahlil qilish.
2. Umumta'lim fanlaridan laboratoriya mashg'ulotlarini o'tqazish metodikasini o'rganib chiqish.
3. Umumta'lim fanlaridan laboratoriya mashg'ulotlariga oid asbob, uskuna va jihozlarni o'rganish.

O'QITISH VOSITALARI

- O'quv xonasi
- Doska

- Flipchart qog'ozi
- Markerlar
- Qog'oz A4 formatli-30 dona
- Tarqatma materiallar
- Multimediya to'plami (kompyuter, videoproektor, ekran)
- Oq doska

Ishni bajarishga qo'yiladigan talablar

Talabalar mavzuni o'zlashtirish jarayonida topshirilgan topshiriqning nazariy va amaliy ahamiyatini o'rganishda quydagilarga amal qilgan holda ishni bajarib bajarilgan ishni himoya qiladilar.

1. Bajarilayotgan laboratoriya bo'lajak o'qituvchilarning ish faoliyatida uchraydigan dolzarb muammolarning echimini topishga qaratilganligi;
2. Laboratoriya ishini maqsadi va kutilayotgan natijalarning aniq belgilanishi;
3. Qo'yilgan muammoni maqbul hal etish texnologiyasini yoritilganligi;
4. Laboratoriya ishini bajarish nazariy va amaliy ahamiyatga ega ekanligi;
5. Laboratoriya ishini bajarish har bir talabaning mustaqil va ijodiy yondoshilganligi;

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Muslimov N.A., Qo'ysinov O.A. Kasb ta'limi o'qituvchilarini tayyorlashda mustaqil ta'limni tashkilotish. (Metodik qo'llanma). T.: TDPU, 2006. 52 b.
2. Muslimov N.A., Sharipov Sh.S. O'rta maxsus, kasb-hunar va oliy ta'lim integratsiyasi. Kasb ta'lim metodikasi metodik qo'llanma. -T: TDPU, 2006. 48 b.
3. Sharipov Sh., va b. Pedagogik amaliyot (metodik qo'llanma). -T.: TDPU, 2006. 34 b.
4. Sharipov Sh., Abduraimov Sh. Kasb ta'limi metodikasi fanidan laboratoriya mashg'ulotlari uchun metodik qo'llanma.-T: TDPU, 2007. 147 b.
5. Eldasheva G.V. Maxsus fanlarni o'qitish metodikasi. – O'MKHTTKMO va UQT instituti, T. – 2006. 124 b.
6. Kurbanov Sh.E., Saidov X., Axliddinov R. Barkamol avlod orzusi. -T.: Shark, 1998.-154 s.

Uslubiy ko'rsatmalar:

Quyida kasb-hunar kollejlarning o'quv rejasidagi umumta'lim fanlari bloki keltirilgan:

№	Bloklar va fanlar nomi	Soatlar miqdori		
		Mebnat sig'imi	Auditoriya mashg'ulotlari	Mustaqil ish
1.00	Umumta'lim fanlari	2833	1994	839
1.01	Davlat tilida ish yuritish va nutq madaniyati	114	80	34
1.02	Ona tili va adabiyoti	171	120	51

1.03	Rus (O'zbek tili)	171	120	51
1.04	Xorijiy til	227	160	67
1.05	Tarix	223	157	66
1.06	Shaxs va jamiyat	48	34	14
1.07	Matematika	284	200	83
1.08	Informatika	171	120	51
1.09	Fizika	227	160	68
1.10	Astronomiya	57	40	17
1.11	Kimyo	114	80	34
1.12	Biologiya	114	80	34
1.13	Amaliy geografiya	57	40	17
1.14	YOCHT	195	137	58
1.15	Jismoniy tarbiya	227	160	67
1.16	Huquqshunoslik	65	46	19
1.17	Ma'naviyat asoslari	48	34	14
1.18	Axborot texnologiyalari	57	40	17
1.19	Estetika	57	40	17
1.20	Oila psixologiyasi	55	39	16
1.21	Milliy istiqlol g'oyasi	55	39	16
1.22	O'zbekiston Konstitutsiyasi	48	34	14
1.23	Iqtisodiyot asoslari	48	34	14

Mustaqil ish topshiriqlari:

1. O'quv rejasidagi umumta'lim fanlar blokini tahlil qiling?
2. Umumta'lim fanlarining birortasidan laboratoriya mashg'ulotlarini o'tkazish metodikasini o'rganib chiqing?
3. Laboratoriya jihozlaridan foydalanish talablari va tartibi haqida ma'lumot yig'ing?
4. To'plangan ma'lumotlar asosida taqdimot o'tkazing.

Talabalarining mashg'ulot yakunida egallangan shaxsiy va kasbiy kompetenlik darajalarini umumiy natijaviylik tavsifi

No	Talabalar mashg'ulot yakunida shaxsiy va kasbiy kompetenlik darajalarini quyidagilarga erishadi	
1.	Mantiqiy fikrlay olish	Taqvim mavzuli rejani tuzishda o'zining fikri boshqasini inkor qilmaydigan ichki mulohazalarini va to'g'ri xulosalarini shakllantira olish, ilmiy bilimlari va kundalik turmush tajribalarini tizimlashtira olish;
2.	Analogiyaga keltirish, taqqoslay olish	Turli mashg'ulot va darslarni kuzatish jarayonda o'xshashliklarni aniqlay olish;
3.	Tizimli ravishda fikrlay olish	Taqvim mavzuli rejani tuzishda uning alohida qismlarini bir butunga birlashtira olish, ob'ektlar va jarayonlarning o'zaro aloqadorliklarini aniqlay olish;
4.	Muammolarni	Taqvim mavzuli rejani tuzish jarayonidagi muammoni

	ng echimini topa bilish	muvaqqiyatli hal etish uchun uning turli jihatlarini aniqlay olish va tahlil eta bilish;
5.	Yozma muloqot ko'nikma va malakalari	Ishni bajarishda yozma shaklda, shu jumladan axborotni taqdim etishning grafik vositalaridan foydalangan holda o'z fikrlari va his-tuyg'ularini aniq ifodalay olishlik.

10- LABORATORIYA MASHG'ULOTI

Mavzu: O'quv-tarbiya jarayonini boshqarishda pedagogik mahorat

Maqsad: O'quv-tarbiya jarayonini boshqarishda pedagogik mahorat mohiyatini o'rganish

Mashg'ulotni jihozlash: vizual vositalar, mavzu bo'yicha plakatlari va slaydlar.

Mashg'ulot rejasi:

1. Kasb ta'limi o'qituvchisi va o'quv ustasining malaka tavsifnomasi.
2. Kasb-hunar ta'limi o'qituvchisining funktsional vazifalari.
3. Kasb ta'limi o'qituvchisi va o'quv ustasining huquq va burchlari.
4. Kasb ta'limi o'qituvchisi va o'quv ustasini tayyorlash va unga qo'yiladigan talablar.

O'QITISH VOSITALARI

- O'quv xonasi
- Doska
- Flipchart qog'ozi
- Markerlar
- Qog'oz A4 formatli-30 dona
- Tarqatma materiallar
- Multimediya to'plami (kompyuter, videoproektor, ekran)
- Oq doska

Ishni bajarishga qo'yiladigan talablar

Talabalar mavzuni o'zlashtirish jarayonida topshirilgan topshiriqning nazariy va amaliy ahamiyatini o'rganishda quyidagilarga amal qilgan holda ishni bajarib bajarilgan ishni himoya qiladilar.

1. Bajarilayotgan laboratoriya bo'lajak o'qituvchilarning ish faoliyatida uchraydigan dolzarb muammolarning echimini topishga qaratilganligi;
2. Laboratoriya ishini maqsadi va kutilayotgan natijalarning aniq belgilanishi;
3. Qo'yilgan muammoni maqbul hal etish texnologiyasini yoritilganligi;
4. Laboratoriya ishini bajarish nazariy va amaliy ahamiyatga ega ekanligi;
5. Laboratoriya ishini bajarish har bir talabning mustaqil va ijodiy yondoshilganligi;

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Muslimov N.A., Qo'ysinov O.A. Kasb ta'limi o'qituvchilarini tayyorlashda mustaqil ta'limni tashkilotish. (Metodik qo'llanma). T.: TDPU, 2006. 52 b.
2. Muslimov N.A., Sharipov Sh.S. O'rta maxsus, kasb-hunar va oliy ta'lim integratsiyasi. Kasb ta'lim metodikasi metodik qo'llanma. -T.: TDPU, 2006. 48 b.
3. Sharipov Sh., va b. Pedagogik amaliyot (metodik qo'llanma). -T.: TDPU, 2006. 34 b.
4. Sharipov Sh., Abduraimov Sh. Kasb ta'limi metodikasi fanidan laboratoriya mashg'ulotlari uchun metodik qo'llanma.-T: TDPU, 2007. 147 b.
5. Eldasheva G.V. Maxsus fanlarni o'qitish metodikasi. – O'MKHTTKMO va UQT instituti, T. – 2006. 124 b.
6. Kurbanov Sh.E., Saidov X., Axliddinov R. Barkamol avlod orzusi. -T.: Shark, 1998.-154 s.

Uslubiy ko'rsatmalar:

Jamiyatning kundan kunga o'zgarishi har bir pedagogdan tashabbuskorlik, faoliyat, mustaqil fikrlash, pedagogik texnologiyalarni joriy etishni talab etadi.

Kollejda o'tiladigan dars - bu pedagogik faoliyatning asosiy negizi hisoblanadi. Darsda o'qituvchi talabaga ma'lum bilimni etkazadi, beradi va o'qitadi. Ularga bilim berishda o'qituvchi tobora faoliyatini kengaytirib boradi, bilimlarini oshiradi. Hozirgi paytda doimiy qo'llaniladigan uslubiy ishlarda ham kamchiliklar bor. Dars o'tish jarayonlarida hali sxolastik elementlar mavjud. Ba'zi o'qituvchilar iqtisodiy – ijtimoiy, siyosiy hayotdagi o'zgarishlarni tahlil qilmaydilar. Ular talabalarni mustaqil fikrlashga, turli xil munozaralar, savol - javoblar qilishga va o'quv materialini mustaqil o'rganishga yo'naltirishlari lozim. Har bir yangi g'oya va o'zgarishlar, texnika va texnologiyalarning so'nggi yutuqlarini o'quv jarayoniga tatbiq qilib borish kerak. Talabalarni o'quv mehnat faoliyatiga qaratishda ularda xursandchilik, yutuq, omad tuyg'ularini tug'dirish yoki shakllantirish, oldinga harakatlantirish va rivojlantirish lozim. Bugungi pedagogik hamkorlik talabalarni o'qishga jalb qila olishga tayanch bo'lishi kerak. Pedagogik hamkorlikning yana bir asosiy tamoyili talabalardagi tortinchoqlik, hadiksirash, hayajonni yo'qotib, bamaylixtir, erkin, o'z kuchiga ishonadigan qilib tarbiyalashdan iboratdir. O'qituvchilar dars jarayonida shunday usullarni qo'llashlari kerakki, bunda har bir talaba o'zini shaxs deb hisoblashi va o'qituvchining shaxsan unga e'tibor qaratayotganini his qilishi lozim. Hozirgi zamonaviy kasb-hunar ta'limi sharoitida talabalarni o'qitish, tarbiyalash, ularni ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda pedagog va talabalarning o'zaro hamkorlikda faoliyat ko'rsatishlari talab etiladi.

1. Shuning uchun ham kasb-hunar kollejlarning maxsus fan o'qituvchilari pedagogik mahoratga ega bo'lishi va o'z sohasining etak mutaxassisi bo'lishi kerak. Kollejda darsni yaxshi o'tishi uchun o'qituvchidan birinchi navbatda g'oyaviy, amaliy va kasbiy tayyorgarlik talab etiladi. Darsga tayyorlanish uchun o'qituvchi doimo shu fanning pedagogik, psixologik va metodik xarakterda bo'lgan yangiliklari bilan tanishib borishi kerak. Shu bilan birga u yana ilmiy-uslubiy jurnallar va gazetalarni ham o'qib borishi kerak.

Darsning mazmuni, tizimi va o'qitish usullarining tanlashda kasb-hunar kollej talabalarining yosh xususiyatlari ham e'tiborga olinadi. O'qituvchilarni xilma-xil faoliyat turlariga jalb etish, ko'rgazmalikdan keng foydalanish, o'yin elementlarini kiritish, yangi materialni o'rganish va o'tilganlarni mustahkamlash uchun optimal me'yorni aniqlash kabilarning mazmun va tuzilishga o'z ta'sirini ko'rsatadi.

O'qituvchining vazifalaridan biri o'quv jarayonini boshqarish hamda darsda ta'lim-tarbiyaning samaradorligini oshirishga yordam beradigan qulay muhitni yaratishdir. Barcha didaktik talablar to'liq darajada yaxshi natijalar beradi. Kasb-hunar kollejlari didaktik vazifasi va tuzilmasiga ko'ra darslar quyidagi turlarga bo'linadi:

1. Kombinatsion darslar.
2. Yangi materialni o'rganish darslari.
3. Bilim, ko'nikma, malakalarni mustahkamlash darslari.
4. Mashqlar va amaliy ishlar darsi.
5. Umumlashtiruvchi takrorlash darslari.
6. Laboratoriya darslari.
7. Talabalar bilimini nazorat qilish, tekshirish va baholash darslari va boshqalar.

Hozirgi davrda kasb-hunar kolleji o'qituvchilaridan texnika va texnologiyalarning kun sayin o'zgarayotganligi, ish sharoitlarining ham

o'zgarayotganligi, yangi adabiyotning paydo bo'layotganligi, o'quv rejalarini dasturlariga tuzatishlar kiritilayotganligi, o'qitishning shakl va usullarini takomillashtirishni talab qiladi. Ammo o'qituvchining har bir alohida darsga tayyorlanishi uning o'quv ishiga tayyorlanish faoliyatining bir qismi xolos. Bu:

1. O'qituvchining o'z predmeti buyicha butun kurs yuzasidan tayyorlanishi.
2. O'quv dasturining har bir mavzusiga tayyorlanishi.
3. Har bir darsga tayyorlanishni o'z ichiga oladi.

Butun kurs yuzasidan tayyorgarlik yangi ilmiy ishlar, yangi uslubiy materiallar bilan tanishishni, dastur va darsliklarni o'rganishni va boshqa ishchi hujjatlar tuzishni nazarda tutadi. Har bir mavzuga tayyorlanish o'qituvchini yana dasturga, mavzu yuzasidan qo'shimcha materiallarga, har bir mavzuning asosiy masalalarini aniqlashga, o'qitish usullarini tanlashga va kerakli uslubiy vositalarni, ko'rgazmali qurollar, jihozlar, uskuna, asboblarni tayyorlashga majbur etadi.

Bunday didaktik maqsadlar izchilligini aniqlash, mazmundagi etakchi g'oyalarni, faoliyatining asosiy turlarini ajratish predmetlararo aloqalarni ajratib olish, natijalarni tahlil qilish imkonini beradi. Har bir alohida darsga tayyorlanishda o'qituvchi quyidagi ishlarni amalga oshiradi; mavzuni aniqlaydi va dars vazifalarini konkretlashtiradi; o'quv materialining mazmunini ajratadi va uni didaktik jihatdan ishlab chiqadi. Etakchi g'oya, tushuncha, qonuniyat, amaliy ma'lumotlarni ajratadi; ilgari o'rganilgan mavzu bilan bog'lanishni, mazmunan joylashtirishni, mantiqan nazarda tutadi; talabalarning o'quv — bilish faoliyatlari, xarakterini aniqlaydi, ya'ni qanday ko'nikma va malakalar shakllanishi, izlanish faoliyatini, mustaqil ish va o'qituvchining roli o'rtasidagi nisbat qanday bo'lishini o'ylab ko'radi. SHu shakllarni ishlab chiqadi, dars qismlarini ajratadi; o'qitish usullari: masala, mashq, muammoli

savollar, topshiriq, dasturlashtirish elementlarini tanlaydi va aniqlaydi. O'qitishning texnik vositalarini tanlaydi va tekshiradi; butun dars jarayonini rejalashtiradi. Dars rejasida, odatda sana va dars raqami, uning mavzusi, vazifalari mazmunining asosiy masalalari, o'qituvchi va talabaning faoliyat turi, o'qitish usullari va vositalari, so'raladigan talabaning familiyasi, individual topshiriqlar, uyga vazifa ko'rsatiladi. Ammo dars rejalarining tuzilmasi va hajmi o'qituvchining malakasi hamda tajribasidan kelib chiqib, tuzilishi kerak. Yaxshi tayyorlangan darsni yana uyushgan holda aniq va samarali o'tkaza bilish ham kerak. Bunda quyidagi qonunlarga amal qilishi lozim:

1) Darsni aniq va uyushgan holda boshlash, buning uchun esa darsga hamma narsa oldindan tayyorlangan bo'lishi kerak.

2) Talabalar e'tiborini dars mazmuniga qarata bilish va uni butun dars davomida talabalarning bilish faoliyatlarini faollashtirib, saqlay bilish, darsga qiziqishni qo'llab-quvvatlash, talabalar oldida muammoli savollar qo'yish, ularni doimo javob berishga tayyor holda saqlash, darsdagi ishlarni xilma-xillash, hammani ko'rib, hamma narsani so'rab turish.

3) Darsda vaqtdan oqilona foydalanish: o'quv jihozlarini oldindan tayyorlash, ularni to'g'ri joylashirish, topshiriqlarni bajarilishiga erishish, talabalar e'tiborini chalg'ituvchi sabablarga yo'l qo'ymaslik.

4) O'z hatti-harakatini kuzatish: g'oyaviy e'tiqod, yuksak axloqiylik va madaniyat, gapirish va talab qilish, rag'batlantirish, talabalarga murojaat qilish uslubi – bularning barchasi o'qituvchi faoliyatining uslubini belgilaydi hamda talabalarning zo'r berib ishlashi yoki his-tuyg'ularini qo'zg'aluvchanligini istisno qiladi.

5) Darsda tadbirkorlikni namoyish qilish, yuzaga kelgan sharoitni yoki darsni o'tkazish sharoitlaridagi o'zgarishlarni hisobga olish kerak.

Zamonaviy dars talabalar faoliyatini faollashtirish, ajratiladigan vaqtni qisqartirish, bilimlarni nazorat qilish va mustahkamlash funktsiyalarini birlashtirish, mustaqil ish, ijodiy xarakterdagi topshiriqlar hajmini oshirish, muammoli izlanish usullaridan, o'qitishning texnik vositalari va dasturlashtirish elementlaridan oqilona foydalanish yo'lidan takomillashib bormoqda. Hozirgi payt dars o'quv jarayonini tashkil qilishning asosiy shakli bo'lsada kasb-hunar kollejida laboratoriya mashg'ulotlari, seminarlar, uy vazifalari, qo'shimcha mashg'ulotlar, mehnat va ishlab chiqarish ta'limining samarali usullaridan foydalanishni hamda ularni rivojlantirishni talab etadi.

Mustaqil ish topshiriqlari:

1. Kasb ta'limi o'qituvchisiga qanday shaxsiy va kasbiy talablar qo'yiladi?
2. Kasb ta'limi o'qituvchisining lavozim vazifalari nimadan iborat.
3. O'qituvchining fazilatlarini deganda nimani tushunasiz?
4. Kasbiy mahoratning omillarini sanab bering?
5. Siz o'zingizni bo'lajak pedagog sifatida qanday baholaysiz?
6. Pedagogga xos bo'lmagan sifatlarni izohlang?

Talabalarining mashg'ulot yakunida egallangan shaxsiy va kasbiy kompetenlik darajalarini umumiy natijaviylik tavsifi

№	Talabalar mashg'ulot yakunida shaxsiy va kasbiy kompetenlik darajalarini quyidagilarga erishadi	
1.	Mantiqiy fikrlay olish	Pedagogik mahorat haqidagi fikri boshqasini inkor qilmaydigan ichki mulohazalarini va to'g'ri xulosalarini shakllantira olish, ilmiy bilimlari va kundalik turmush tajribalarini tizimlashtira olish;
2.	Analogiyaga keltirish, taqqoslay olish	Turli mashg'ulot va darslarni kuzatish jarayonda o'xshashliklarni aniqlay olish;
3.	Tizimli ravishda fikrlay olish	Pedagogning shaxsiy, kasbiy, lavozimiy mahorati va fazilatini bir butunga birlashtira olish, ob'ektlar va jarayonlarning o'zaro aloqadorliklarini aniqlay olish;
4.	Muammolarning echimini topa bilish	Ta'lim va tarbiya jarayonidagi muammoni muvaffaqiyatli hal etish uchun uning turli jihatiini aniqlay olish va tahlil eta bilish;
5.	Yozma muloqot ko'nikma va malakalari	Ishni bajarishda yozma shaklda, shu jumladan axborotni taqdim etishning grafik vositalaridan foydalangan holda o'z fikrlari va his-tuyg'ularini aniq ifodalay olishlik.

11- LABORATORIYA MASHG'ULOTI

Mavzu: O'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi muassasalarida amaliy ta'lim turlari va ularning xususiyatlari

Maqsad: O'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi muassasalarida amaliy ta'lim turlari va ularning xususiyatlari mohiyatini o'rganish

Mashg'ulotni jiohrlash: vizual vositalar, mavzu bo'yicha plakatlal va slaydlar.

Mashg'ulot rejasi:

1. O'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi muassasalarida amaliy ta'lim turlarini izohlash.
2. Talabalarining mavzu yuzasidan taqdimot namoyishini o'tkazish.
3. "Chalkashitirilgan mantiqiy zanjirlar ketma-ketligi" interfaol metodini bajarish.

O'QITISH VOSITALARI

- O'quv xonasi
- Doska
- Flipchart qog'ozi
- Markerlar
- Qog'oz A4 formatli-30 dona

- Tarqatma materiallar
- Multimediya to'plami (kompyuter, videoproektor, ekran)
- Oq doska

Ishni bajarishga qo'yiladigan talablar

Talabalar mavzuni o'zlashtirish jarayonida topshirilgan topshiriqning nazariy va amaliy ahamiyatini o'rganishda quydagilarga amal qilgan holda ishni bajarib bajarilgan ishni himoya qiladilar.

1. Bajarilayotgan laboratoriya bo'lajak o'qituvchilarning ish faoliyatida uchraydigan dolzarb muammolarning echimini topishga qaratilganligi;
2. Laboratoriya ishini maqsadi va kutilayotgan natijalarning aniq belgilanishi;
3. Qo'yilgan muammoni maqbul hal etish texnologiyasini yoritilganligi;
4. Laboratoriya ishini bajarish nazariy va amaliy ahamiyatga ega ekanligi;
5. Laboratoriya ishini bajarish har bir talabaning mustaqil va ijodiy yondoshilganligi;

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Muslimov N.A., Qo'ysinov O.A. Kasb ta'limi o'qituvchilarini tayyorlashda mustaqil ta'limni tashkilotish. (Metodik qo'llanma). T.: TDPU, 2006. 52 b.
2. Muslimov N.A., Sharipov Sh.S. O'rta maxsus, kasb-hunar va oliy ta'lim integratsiyasi. Kasb ta'lim metodikasi metodik qo'llanma. -T.: TDPU, 2006. 48 b.
3. Sharipov Sh., va b. Pedagogik amaliyot (metodik qo'llanma). -T.: TDPU, 2006. 34 b.
4. Sharipov Sh., Abduraimov Sh. Kasb ta'limi metodikasi fanidan laboratoriya mashg'ulotlari uchun metodik qo'llanma.-T.: TDPU, 2007. 147 b.
5. Eldasheva G.V. Maxsus fanlarni o'qitish metodikasi. – O'MKHTTKMO va UQT instituti, T. – 2006. 124 b.
6. Kurbanov Sh.E., Saidov X., Axlidinov R. Barkamol avlod orzusi. -T.: Shark, 1998.-154 s.

Uslubiy ko'rsatmalar:

Ta'lim usullarini tanlash birinchidan, darsda ko'zda tutilgan o'quv maqsadlariga bog'liq. Masalan, darsning maqsadi yangi bilimlarni egallashdan iborat bo'lsa, o'qituvchi bu bilimlarni o'zi bayon etadi yoki talabalarning kitob bilan mustaqil ishlashini tashkil qiladi. Birinchi holda u turli xil narsalarni ko'rsatish bilan qo'shib olib boriladigan hikoya, tushuntirish, ma'ruza yoki suhbat usulidan foydalanishi mumkin. Agar darsda talabalarda amaliy ko'nikmalar hosil qilinishi kerak bo'lsa, buning uchun mashq qilish usuli qo'llaniladi.

Ikkinchidan, o'rganiladigan fanning mazmuni va darsning konkret materialiga bog'liq bo'ladi. Masalan, "Tikuvchilik texnologiyasi" fanida o'rganish kiyimga ishlov berishda bir xil usullar, ishlab chiqarish ta'limi darslarida esa butunlay boshqa usullar qo'llaniladi. Ayrim hollarda o'rganilayotgan texnologik jarayonlarni talabalar bevosita kuzatishlari mumkin. SHuning uchun o'qituvchi bu kuzatishni tajribalarda yoki mehnat faoliyati jarayonida tashkil etadi. Agar ularni

bevosita kuzatish mumkin bo'lmasa, o'qituvchi turli xil ko'rsatmali qurollarni namoyish qilishdan foydalanadi.

Uchinchidan, talabalarning ilgari tayyorgarlik darajasiga va shaxsiy tajribasiga bog'liq. Agar yangi material talabalarga butunlay notanish bo'lsa, o'qituvchi buni ko'rsatmali qurollar va tajribalarni ko'rsatish bilan qo'shib o'zi bayon qiladi.

Nihoyat, ma'lum bir o'qitish usulini tanlash asbob-uskunalar, ko'rsatmali qurollar va o'quv jarayonining normal o'tishini ta'minlaydigan boshqa shart-sharoitlarning borligiga, shuningdek, o'qituvchining tajribasi, ish uslubi va shaxsiy sifatlariga bog'liq. O'qituvchining vazifasi-bu shart-sharoitlarni yaxshilash hamda o'zining pedagogik mahoratini doimo takomillashtirib borishdan iborat.

Mashq-ko'nikma va mahoratlarning tashkil etuvchilari bo'lganligi kabi ishlab chiqarish ta'limi ham asosiy usul hisoblangan mashqlar bilan shakllanadi. **Mashq** deganda ongli ravishda ma'lum bir faoliyat usuli bo'yicha amaliy harakatlarni ko'p martalab takrorlash tushuniladi.

Mashqlarni mazmuni va o'tkazish usullarning xususiyatlariga qarab, guruhlariga ajratish mumkin. Mashqlar ikki xil yondashuv asosida tuzilishi mumkin. Birinchisiga didaktik maqsadlar bo'yicha ko'nikmalarni shakllantirishga yo'naltirilgan mashqlar; boshlang'ich maxoratni va murakkab mahoratlarni shakllantirishga yo'naltirilgan mashqlar kiradi. Ikkinchisiga mazmun bo'yicha: ish usullarini bajarishga yo'naltirilgan mashqlar; ish jarayonlarini bajarishda yo'naltirilgan; texnologik jarayonlarni boshqarishga yo'naltirilgan mashqlar kiradi.

Ishlab chikarish ta'limi jarayonida talabalarning kasbiy mahoratini shakllantirish maqsadida ketma-ket murakkablashib boruvchi mashklar tizimi ishlab chiqilishi lozim.

Yozma ko'rsatma berish. Bu usulni qo'llash ishlab chiqarish ta'limi darslarida mustaqil axborot manbai xisoblangan turli xil ko'rsatmali o'quv hujjatlaridan foydalanish bilan bog'liq. Ishlab chiqarish ta'limida ko'rsatmali, texnologik xaritalar va o'quv algoritmlari ko'p qo'llaniladi.

Ko'rsatmali xaritalar texnologik jarayonlarni o'rganishda qo'llaniladi. U o'rganilayotgan ob'ektda texnologik jarayonlar bajarilishi usullari, ketma-ketligi, qoidasi, vositalari, tartibi, nazorat va o'z-o'zini nazorat qilishni ochib beradi.

Texnologik xaritalar har tomonlama xususiyatga ega bo'lgan ishlarni bajarishda qo'llaniladi; ular faoliyat usulini bajarishning texnologik ketma-ketligi, tartiboti, texnik talablari, vositalarini ochib beradi.

O'quv algoritmlari talabalarga murakkab jihozlarni rostlash, ularga xizmat ko'rsatish va sozlashni o'rgatishda qo'llaniladi.

Ishlab chiqarish ta'limining faol usullari. O'quv ishlab chiqarish ishlarini bajarishda faollik ya'ni fikriy, ongli ravishdagi, ijodiy faollik muhim ahamiyatga ega. U talabalarda o'z harakatlarini ko'rsatilgan namuna bilan mos ravishda ongli ravishda tuzatishlarida, ijobiy natijalarga olib keluvchi faoliyat usullarini mustaqil tanlashlarida, o'z mehnatlarini rejalashtirish, xatolarni tahlil qilish va tuzatishda namoyon bo'ladi. Ishlab chiqarishda talabalarning faolligi – bu ularning mashina, agregat, qurilma ishining tashqi belgilari bo'yicha ichki jarayonlarni tasavvur qilishlari va ushbu belgilarining tahlili asosida zaruriy hollarda uni rostlash bo'yicha

maqsadga muvofiq qarorlar qabul qilish qobiliyatidir; bu egallangan faoliyat usullarini makbullashtirish, o'zgaruvchan sharoitlarda mahorat bilan harakat qilish qobiliyatidir.

Ishlab chiqarish ta'limining faol usullariga ishlab-chiqarish — texnik vazifalarni echish kiradi, ya'ni:

- ishlov berish, rostlash, sozlash ishlari;
- avtomatlashtirilgan jihozlar uchun boshqaruv dasturlarini ishlab chiqish va sozlash;
- mashinalarning kinematik va printsiplial chizmalaridan foydalanib, ishlash tartibotlari va parametrlarini aniqlash;
- jihozlarni o'rnatish chizmalarini ishlab chiqish;
- ishlov berish, yig'ish, rostlash bo'yicha texnologik jarayonlarini mustaqil ravishda ishlab chiqish.

Ishlab chiqarish ta'limi ustasi tomonidan taklif etilgan yoki talabalar mustaqil ishlab chiqqan bir necha texnologik jarayondan eng maqbulini tanlash;

- ish vaqti, materiallar, energiyani tejash bo'yicha takliflarni ishlab chiqish va hokazo.

Ishlab chiqarish ta'limining faol usullariga, shuningdek, turli xil ishlab chiqarish vaziyatlarida mustaqil qaror qabul qilishga va echishga yo'naltirilgan maxsus mashqlar ham kiradi. Bunday mashqlar talabalarni haqiqiy sharoitlarda yuzaga keluvchi o'xshash vaziyatlarda harakatga tayyorlaydi.

Mashq uchun mashinada ish sharoitini u yoki bu darajada o'xshatuvchi, shuningdek muayyan ish joyida yuzaga keluvchi texnologik tartibotning asosiy buzilishlari vaziyatini yaratish zarur. Bunday vaziyatlar texnologik vazifalar deb ataluvchi topshiriqlarda berilishi mumkin.

“Chalkashtirilgan mantiqiy zanjirlar ketma-ketligi” interfaol metodi

Mashq, hikoya, videometod, munozara, didaktik o'yinlar, laboratoriya metodi, suxbat, tushuntirish, ma'ruza, kitob bilan ishlash, illyustratsiya, demonnstratsiya

Og'zaki	Ko'rgazmali	Amaliy

Mustaqil ish topshiriqlari:

1. Amaliy ta'lim va ishlab chiqarish ta'limining bir-biridan farqini aytib bering va aniq bir mashg'ulot bo'yicha misollar keltiring.
2. Ta'lim usullari bilim manbalari bo'yicha qaysi guruhlarga bo'linadi? Amaliy usullarga nimalar kiradi?
3. Kasb-xunar ta'limida mashq metodining afzallik tomonlarini izohlab bering.

Talabalarining mashg'ulot yakunida egallangan shaxsiy va kasbiy kompetentlik darajalarini umumiy natijaviylik tavsifi

№	Talabalar mashg'ulot yakunida shaxsiy va kasbiy kompetentlik darajalarini quyidagilarga erishadi	
1.	Mantiqiy fikrlay olish	O'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi muassasalarida amaliy ta'lim turlari va ularning xususiyatlari mohiyatini o'rganishda o'zining fikri boshqasini inkor qilmaydigan ichki mulohazalarini va to'g'ri xulosalarini shakllantira olish, ilmiy bilimlari va kundalik turmush tajribalarini tizimlashtira olish;
2.	Kompyuter savodxonligi	O'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi muassasalarida amaliy ta'lim turlari va ularning xususiyatlari mohiyatini o'rganishda ta'limiy va ilmiy maqsadlar uchun axborotni izlash, tahlil qilish va tizimlashtirish, xujjatlar va ma'lumotlar bazasini yaratish, taqdimotlar tayyorlash, shuningdek, muloqotga kirishish va o'z dunyoqarashlarini ifodalash uchun kompyuter va boshqa axborot-kommunikatsion texnologiyalardan foydalana bilish;
3.	Tizimli ravishda fikrlay olish	O'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi muassasalarida amaliy ta'lim turlari va ularning xususiyatlari mohiyatini o'rganishda uning alohida qismlarini bir butunga birlashtira olish, ob'ektlar va jarayonlarning o'zaro aloqadorliklarini aniqlay olish;
4.	Muammolarni ng echimini topa bilish	O'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi muassasalarida amaliy ta'lim turlari va ularning xususiyatlari mohiyatini o'rganish jarayonidagi muammoni muvaffaqiyatli hal etish uchun uning turli jihatlarini aniqlay olish va tahlil eta bilish;
5.	Yozma muloqot ko'nikma va malakalari	Ishni bajarishda yozma shaklda, shu jumladan axborotni taqdim etishning grafik vositalaridan foydalangan holda o'z fikrlari va his-tuyg'ularini aniq ifodalay olishlik.

12- LABORATORIYA MASHG'ULOTI

Mavzu: Kasb-hunar kollejlarda o'quv va ishlab chiqarish amaliyotlarini tashkil etish va boshqarish

Maqsad: Kasb-hunar kollejlarda o'quv va ishlab chiqarish amaliyotlarini tashkil etish va boshqarish mohiyatini o'rganish

Mashg'ulotni jihozlash: vizual vositalar, mavzu bo'yicha plakatlari va slaydlar.

Mashg'ulot rejas:

1. O'quv va ishlab chiqarish amaliyotlarini tashkil etish metodikasi o'rganish.
2. O'quvchilarning korxonalardagi o'qishlarini tashkil qilish rejasini tahlil qilish.
3. Amaliyotga rahbarlik qilish va unga qo'yiladigan talablarni aniqlash.

O'QITISH VOSITALARI

- O'quv xonasi
- Doska
- Flipchart qog'ozi
- Markerlar
- Qog'oz A4 formatli-30 dona
- Tarqatma materiallar
- Multimediya to'plami (kompyuter, videoproektor, ekran)
- Oq doska

Ishni bajarishga qo'yiladigan talablar

Talabalar mavzuni o'zlashtirish jarayonida topshirilgan topshiriqning nazariy va amaliy ahamiyatini o'rganishda quydagilarga amal qilgan holda ishni bajarib bajarilgan ishni himoya qiladilar.

1. Bajarilayotgan laboratoriya bo'lajak o'qituvchilarning ish faoliyatida uchraydigan dolzarb muammolarning echimini topishga qaratilganligi;
2. Laboratoriya ishini maqsadi va kutilayotgan natijalarning aniq belgilanishi;
3. Qo'yilgan muammoni maqbul hal etish texnologiyasini yoritilganligi;
4. Laboratoriya ishini bajarish nazariy va amaliy ahamiyatga ega ekanligi;
5. Laboratoriya ishini bajarish har bir talabaning mustaqil va ijodiy yondoshilganligi;

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Muslimov N.A., Qo'ysinov O.A. Kasb ta'limi o'qituvchilarini tayyorlashda mustaqil ta'limni tashkilotish. (Metodik qo'llanma). T.: TDPU, 2006. 52 b.
2. Muslimov N.A., Sharipov Sh.S. O'rta maxsus, kasb-hunar va oliy ta'lim integratsiyasi. Kasb ta'lim metodikasi metodik qo'llanma. -T: TDPU, 2006. 48 b.
3. Sharipov Sh., va b. Pedagogik amaliyot (metodik qo'llanma). -T.: TDPU, 2006. 34 b.
4. Sharipov Sh., Abduraimov Sh. Kasb ta'limi metodikasi fanidan laboratoriya mashg'ulotlari uchun metodik qo'llanma.-T: TDPU, 2007. 147 b.
5. Eldasheva G.V. Maxsus fanlarni o'qitish metodikasi. – O'MKHTTKMO va UQT instituti, T. – 2006. 124 b.
6. Kurbanov Sh.E., Saidov X., Axtiddinov R. Barkamel avlod orzusi. -T.: Shark, 1998.-154 s.

Uslubiy ko'rsatmalar:

Maxsus tajriba maydonlarida ishlab chiqarish darsi. O'quv sharoitlarida ko'nikma va mahoratlarini shakllantirish uchun ba'zan ishlab chiqarishning haqiqiy vositalardan foydalanishning imkoni bo'lmaydi.

Maxsus tajriba maydonlariga turli xil avtotransport vositalari bilan jihozlangan maydonchalar, qurilish mashinalari va mexanizmlari bilan jihozlangan o'quv-qurilish maydonchalari, harakatlanuvchan katta yukli kranga ega bo'lgan ochiq

maydonchalar, geologik va geodezik ishlar uchun o'quv maydonchalari va hokazolar kiradi.

Maxsus-tajriba - o'quv maydonchalarida kasb-hunar kollejlari yo'nalishlariga qarab, masalan, qishloq xo'jalik kasb-hunar kolleji maydonchasida – qishloq xo'jalik mashinalarini o'rganish va ular bilan ishlar, maishiy xizmat kasb-hunar kollejida – tikuvchilik mashinalarini o'rganish va ular bilan ishlar amalga oshiriladi.

O'quv ustaxonasida ishlab chiqarish ta'limi bo'yicha mashg'ulotlar. O'quv ustaxonasida ishlab chiqarish ta'limi – talabalar o'quv va ishlab chiqarish faoliyati ko'lamini kengaytirishning muhim shartlaridan biridir.

O'quv ustaxonalarida ishlash o'quv-tarbiyaviy jarayonning samaradorligini oshiradi, chunki o'qitish sharoitlari ishlab chiqarish sharoitlariga yaqin va talabalarga murakkab mahsulot ishlab chiqarish jarayonini o'zlashtirish imkonini beradi.

Tayanch ishlab chiqarish korxonalari ustaxonalarida mashg'ulotlar. Talabalarning korxonada ishlab chiqarish ta'limi olishlaridan asosiy maqsad – ularning kasbiy ko'nikma va mahoratlarini oshirish, kasbiy bilimlarni kengaytirish va chuqurlashtirish, ilg'or ishlab chiqarish tajribasi bilan tanishtirish, ishlab chiqarish amaliyotiga tayyorlash va shular asosida kasb-hunar kollejlarini tugatgandan so'ng ishlab chiqarishda mustaqil faoliyat ko'rsatishga o'rgatishdan iboratdir.

Talabalarni korxona ustaxonalarida o'qitish – malakasi past mutaxassislarni tayyorlashdagi hal qiluvchi davr hisoblanadi. Bu erda talabalar ishlab chiqarish holati, yangi jihozlar va texnologik moslamalar, zamonaviy texnologik jarayonlar bilan tanishadilar.

Korxonada ishlab chiqarish ta'limi talabalarning kompleks ishlarni bajarishda muxim ko'nikmalarni mustahkamlashlari va takomillashtirishlariga, texnologik jarayonlarni rejalashtirish mahoratiga ega bo'lishlariga, turli mahsulotlarning assortimentlari bilan keng tanishib chiqishlariga yo'naltirilgan.

Ishlab chiqarish amaliyoti. Ishlab chiqarish amaliyoti kasbiy tayyorgarlikning yakuniy bosqichini tasvirlaydi va o'qitishning so'nggi oylarida o'tkaziladi. Ishlab chiqarish amaliyoti jarayonida echiladigan vazifalarga quyilagilar kiradi: talabalarning ishlab chiqarish sharoitlariga ijtimoiy, psixologik va fiziologik jihatdan moslashishi; kasbiy bilim, ko'nikma va mahoratlarni takomillashtirish; tanlangan kasb bo'yicha ixtisoslashtirish; murakkab ishlab chiqarish ishlarini bajarishda mustaqil ishlash tajribasini to'plash; progressiv texnologiyalar va zamonaviy jihozlarni, mexanizatsiyalashtirish va avtomatlashtirish vositalarini o'rganish; yuqori unumli asbob va moslamalarni, ishlab chiqarish ilg'orlari tajribasini o'zlashtirish; korxonaning texnik va texnologik hujjatlarini, ish o'rinlarida mehnatni ilmiy tashkil qilish masalalarini o'rganish; ko'nikma va mahoratni shakllantirish, bilimlarni amaliyotda qo'llash, murakkab ishlab chiqarish vazifalarini echishdan iboratdir.

Ishlab chiqarish amaliyoti tayanch ishlab chiqarish korxonasi ish o'rinlarida tashkil etiladi. Korxona odatda, amaliyotga rahbarlik qilish uchun muhandis-texnik xodimlar va malakali mutaxassislarni ajratadi. Ta'lim olishning bu davrida talabalar korxonada mustaqil ishlashga to'liq tayyorlanadilar.

Mustaqil ish topshiriqlari:

1. Kasb-hunar kollejlari o'quv va ishlab-chiqarish amaliyotlarni samarali o'tkazish tartibini tushuntiring?

2. Kasb-hunar kollejlari o'quv amaliyotlarini tashkil etish maqsadi nimalardan iborat?
3. Kasb-hunar kollejlari o'quv ustaxonalarini loyihalash va jihozlashda qanday asosiy talablarga amal qilinishi kerak?
4. Ishlab-chiqarish korxonalarida amaliyot olib borishdan maqsad nima?
5. Siz yashaydigan hududda qanday ishlab-chiqarish korxonalari mavjud va ularning mehnat faoliyatlarini tahlil qiling?

Talabalarning mashg'ulot yakunida egallangan shaxsiy va kasbiy kompetentlik darajalarini umumiy natijaviylik tavsifi

№	Talabalar mashg'ulot yakunida shaxsiy va kasbiy kompetentlik darajalarini quyidagilarga erishadi	
1.	Qarorlarni qabul qilishga qodirlik	Kasb-hunar kollejlari o'quv va ishlab chiqarish amaliyotlarini tashkil etish va boshqarish mohiyatini o'rganishda muayyan sharoitlarda maqbul yo'lni tanlay olish va qabul qilingan qarorlarning oqibatlari uchun mas'uliyatni his etish;
2.	Betakrorlik (kreativlik)	Kasb-hunar kollejlari o'quv va ishlab chiqarish amaliyotlarini tashkil etish va boshqarish mohiyatini o'rganishda turli vaziyatlarda harakat qilishda yangi noan'anaviy (nostandart) usullarni (echimlarni) topa bilish;
3.	Innovatsion faoliyatga qodirlik	Kasb-hunar kollejlari o'quv va ishlab chiqarish amaliyotlarini tashkil etish va boshqarish mohiyati, faoliyat usullari va yo'llarining mavjudlarini takomillashtirish va yangilarini amalda qo'llash;
4.	Tanqidiy fikrlashga qodirlik	Kasb-hunar kollejlari o'quv va ishlab chiqarish amaliyotlarini tashkil etish va boshqarish mohiyatini o'rganishda o'zining va boshqalarning g'oyalari, fikrlari va ishlarining asoslanganligini tekshira olish;
5.	Yozma muloqot ko'nikma va malakalari	Ishni bajarishda yozma shaklda, shu jumladan axborotni taqdim etishning grafik vositalaridan foydalangan holda o'z fikrlari va his-tuyg'ularini aniq ifodalay olishlik.

13- LABORATORIYA MASHG'ULOTI

Mavzu: O'quv ustaxonalari va laboratoriyalarda o'quv amaliyoti mashg'ulotlarini tashkil etish

Maqsad: O'quv ustaxonalari va laboratoriyalarda o'quv amaliyoti mashg'ulotlarini tashkil etish mohiyatini o'rganish

Mashg'ulotni jihozlash: vizual vositalar, mavzu bo'yicha plakatlar va slaydlar.

Mashg'ulot rejasi:

1. Tikuvchilik o'quv ustaxonalari va laboratoriya xonalariga qo'yiladigan talablarin izohlash.
2. Tikuvchilik o'quv ustaxonalaridagi uskuna va moslamalarni izohlash.
3. O'quv amaliyoti mashg'lotlarini tahlil qilish va tavsiyalar ishlab chiqish.
4. O'quv amaliyoti jarayonida sodir bo'ladigan ko'ngilsiz hodisalarni oldini olish chora-tadbirlarini ishlab chiqish.

O'QITISH VOSITALARI

- O'quv xonasi
- Doska
- Flipchart qog'ozi
- Markerlar
- Qog'oz A4 formatli-30 dona
- Tarqatma materiallar
- Multimediya to'plami (kompyuter, videoproektor, ekran)
- Oq doska

Ishni bajarishga qo'yiladigan talablar

Talabalar mavzuni o'zlashtirish jarayonida topshirilgan topshiriqning nazariy va amaliy ahamiyatini o'rganishda quydagilarga amal qilgan holda ishni bajarib bajarilgan ishni himoya qiladilar.

1. Bajarilayotgan laboratoriya bo'lajak o'qituvchilarning ish faoliyatida uchraydigan dolzarb muammolarning echimini topishga qaratilganligi;
2. Laboratoriya ishini maqsadi va kutilayotgan natijalarning aniq belgilanishi;
3. Qo'yilgan muammoni maqbul hal etish texnologiyasini yoritilganligi;
4. Laboratoriya ishini bajarish nazariy va amaliy ahamiyatga ega ekanligi;
5. Laboratoriya ishini bajarish har bir talabning mustaqil va ijodiy yondoshilganligi;

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Muslimov N.A., Qo'ysinov O.A. Kasb ta'limi o'qituvchilarini tayyorlashda mustaqil ta'limni tashkilotish. (Metodik qo'llanma). T.: TDPU, 2006. 52 b.
2. Muslimov N.A., Sharipov Sh.S. O'rta maxsus, kasb-hunar va oliy ta'lim integratsiyasi. Kasb ta'lim metodikasi metodik qo'llanma. -T.: TDPU, 2006. 48 b.
3. Sharipov Sh., va b. Pedagogik amaliyot (metodik qo'llanma). -T.: TDPU, 2006. 34 b.
4. Sharipov Sh., Abduraimov Sh. Kasb ta'limi metodikasi fanidan laboratoriya mashg'ulotlari uchun metodik qo'llanma.-T.: TDPU, 2007. 147 b.
5. Eldasheva G.V. Maxsus fanlarni o'qitish metodikasi. – O'MKHTTKMO va UQT instituti, T. – 2006. 124 b.
6. Kurbanov Sh.E., Saidev X., Axliddinov R. Barkamol avlod orzusi. -T.: Shark, 1998.-154 s.

Tolipov O'.Q., Barakaev M., Sharipov Sh.S. Kasbiy pedagogika (ma'ruzalar matni).
-T.: "Ofset-print

Uslubiy ko'rsatmalar:

Ishlab chiqarish operatsiyalarini o'rganish darsi (mashg'ulot)ning strukturasi

Kirish instruktajlari ishlab chiqarish ta'limi dasturining mavzusi, mavzuchasi yoki bo'limini o'rganishdan oldin beriladi. Bularning vazifasi o'quvchilarni o'quv-ishlab chiqarish ishlarini ongli ravishda eng samarali usullar bilan bajarishga tayyorlash, brak va xatolarning oldini olish, xavfsizlik texnikasi qoidalariga rioya qilinishiga erishishdir.

Ta'lim berish paytida instruktsion (yo'l-yo'riq) xaritalaridan foydalanish tavsiya etiladi. Instruktsion (yo'l-yo'riq) xaritalaridan foydalanish o'quvchilarga:

mehnat qilish usullarini o'rganish borasidagi ishni ancha mustaqil, binobarin, faol ishga aylantirish;

guruhdagi o'quvchilarning faoliyatidan qat'iy nazar o'quvchining tayyorgarligi, shaxsiy tajribasi va individual xususiyatlariga qarab materialni o'rganish sur'atlarini tanlab olish;

umuman ishni yoki uning tugallangan qismini o'zicha tasavvur etish (bu materialni ancha tushunib o'zlashtirishga asoslanadi);

butun ta'lim olish davri jarayonida zarurat tug'ilgan paytlarda instruktsion-texnologik materialning istalgan qismiga qaytish;

kasb-hunar kollejidagi ishlab chiqarish ta'limi samaradorligini oshirish imkonini beradi.

Joriy instruktaj berish o'quv-ishlab chiqarish ishlarini bajarish paytida o'quvchilarning faoliyatiga rahbarlik qilishdir. Joriy yo'l-yo'riq berishning asosiy shakli har bir o'quvchiga individual tarzda yo'l-yo'riq berishdir. Agar guruhdagi o'quvchilarning anchagina qismi bir xil xatoga yo'l qo'ysa, bir xil ish usullarini bilmasa, qo'shimcha jamoaviy instruktaj (yo'llanma) berish zarur.

Yakuniy instruktaj berish paytida o'qituvchi ko'pincha kompleks baholar qo'yadilar (nazariya masalalari va ilgari o'rganilgan materialni bilishi; bilimlarni amalda qo'llay olishi; ish usullarini to'g'ri bajarishi; xavfsizlik texnikasi qoidalariga rioya qilishi; ish o'rnida belgilangan tartibni qo'llab-quvvatlashi; chizmani o'qiy olishi; topshiriqni mustaqil bajara olishi; bajargan ishning sifati; agar ish me'yorlanmisa, belgilangan me'yorda bajarishi), bunday baholar ijobiy natijalar beradi. Bunda o'quvchilarning o'quv-ishlab chiqarish topshiriqlarini bajarishga qiziqishlari ancha ortadi.

Kompleks ishlarni o'rganish darsi (mashg'ulot)ning strukturasi

Kompleks ishlarni o'rganish darsida o'qituvchining guruh bilan olib boradigan ishingining farqli tomoni shundaki, o'quvchilar ishlab chiqarish xarakteridagi o'quv ahamiyatiga ega bo'lgan ishlarni mustaqil ravishda bajaradilar, texnologik jarayonlarni mustaqil ravishdarejalashtirishni o'rganadilar, operatsiya va murakkab usullarni bir-biriga qo'shib olib borishning xarakterli tomonlarini o'rganib oladilar, ilgari o'tilgan operatsiyalarni aniq va tez bajarish malakalarini takomillashtiradigan hamda qo'shimcha, o'zlariga tanish bo'lmagan ba'zi operatsiyalarni o'rganadilar.

Kompleks ta'lim davrida ko'pincha o'quv ishlari frontal bo'lmaydi. Ta'limning bu davrida o'quvchilarning o'qituvchi rahbarligida individual tarzda (yakka tartibda) yoki zveno-zveno bo'lib ishlashi ustunlik qiluvchi shakl hisoblanadi.

Zveno tashkil etishni talab qiladigan ishlarni bajarish paytida guruhni grafik asosida ishlash uchun bir qancha kichikroq zvenolarga bo'lib yuborishga to'g'ri keladi, shunda har bir zveno ayrim topshiriqlar ustida ishlaydi. Guruhdagi hamma o'quvchilarning muayyan mavzuda nazarda tutilgan xilma-xil ish turlarini bajarishlari uchun ana shunday qilinadi.

Tugallangan detallarni tayyorlash borasidagi ishlarning mustaqil bajarilishiga alohida e'tibor beriladi. Bunda ish yuzasidan asosan og'zaki ko'rsatmalar berish, o'quvchilarning brakka yo'l qo'yilganligi aniqlangan ba'zi hollardagina tuzatishlarga yo'l qo'yish kerak.

Kompleks ishlarni o'rganish darsi quyidagi reja asosida o'tkaziladi:

1. tashkiliy qism;
2. kirish instruktaji;
3. so'rash (suhbat);
4. joriy instruktaj (o'quvchilarning mustaqil ishi);
5. yakunlovchi instruktaj (ish joylarini yig'ishtirish).

***O'quvchilarning bilimlari, ko'nikma va malakalarini
tekshirish darsining strukturasini***

O'quvchilarning bilimlari, ko'nikma va malakalarini tekshirish darsining maqsadi ishlab chiqarish-texnikaviy bilimlarga, ko'nikma va malakalarga qo'yiladigan talablarni hisobga olgan holda o'qitish muayyan bir davrda (yarim yillik, yillikda yoki qisqa vaqt ichida) o'quvchilarning tayyorgarlik darajalarini aniqlashdan iboratdir.

Dars strukturasini: tashkiliy qism, kirish instruktaji, joriy instruktaji (o'quvchilarning mustaqil ishlari), yakunlovchi instruktaj (ish o'rinlarini tartibga solish).

Mustaqil ish topshiriqlari:

1. Tikuvchilik ustaxonalarida amaliy darsga qo'yiladigan talablar nimalardan iborat?
2. Tikuvchilik ustaxonasining zamonaviy qiyofasi qanday bo'lishi kerak?
3. O'quv amaliyotini tashkil qilishda zaruriy asbob, uskuna va jihozlarni sanab bering?
4. Tikuv mashinasidan foydalanish talablarini aytib bering.
5. Pressdan foydalanish talablarini aytib bering.
6. Amaliyot davomida jarohatlangan o'quvchiga birinchi yordam ko'rsatish usullarini izohlang.

Talabalarning mashg'ulot yakunida egallangan shaxsiy va kasbiy kompetenlik darajalarini umumiy natijaviylik tavsifi

№	Talabalar mashg'ulot yakunida shaxsiy va kasbiy kompetenlik darajalarini quyidagilarga erishadi	
1.	Innovatsion faoliyatga qodirlik -	O'quv ustaxonalari va laboratoriyalarda o'quv amaliyoti mashg'ulotlarini tashkil etish mohiyatini o'rganish faoliyat usullari va yo'llarining mavjudlarini takomillashtirish va yangilarini amalda qo'llash;
2.	Analogiyaga keltirish, taqqoslay olish	Turli mashg'ulot va darslarni tashkil etish jarayonda o'xshashliklarni aniqlay olish;
3.	Tizimli ravishda fikrlay olish	O'quv ustaxonalari va laboratoriyalarda o'quv amaliyoti mashg'ulotlarini tashkil etish mohiyatini o'rganishda uning alohida qismlarini bir butunga birlashtira olish, ob'ektlar va jarayonlarning o'zaro aloqadorliklarini aniqlay olish;
4.	Muammolar ning echimini topa bilish	O'quv ustaxonalari va laboratoriyalarda o'quv amaliyoti mashg'ulotlarini tashkil etish jarayonidagi muammoni muvaffaqiyatli hal etish uchun uning turli jihatlarini aniqlay olish va tahlil eta bilish;
5.	Yozma muloqot ko'nikma va malakalari	Ishni bajarishda yozma shaklda, shu jumladan axborotni taqdim etishning grafik vositalaridan foydalangan holda o'z fikrlari va his-tuyg'ularini aniq ifodalay olishlik.

14- LABORATORIYA MASHG'ULOTI

Mavzu: Amaliy kasbiy ko'nikma va malakalarni baholash va uning maqsadi, mohiyati

Maqsad: Amaliy kasbiy ko'nikma va malakalarni baholash va uning maqsadi, mohiyati

Mashg'ulotni jihozlash: vizual vositalar, mavzu bo'yicha plakatlar va slaydlar.

Mashg'ulot rejasi:

1. Talabalar baholashning maqsad, mohiyatini izohlaydi.
2. "Kimni, qachon, nima uchun" baholash kerak degan savolga javob topadi.
3. Baholash turlari, tamoyillari va usullarini aniqlaydi.
4. Reyting tizimi asosida baholash mezonlari ishlab chiqadi.

O'qitish vositalari

- O'quv xonasi
- Doska
- Flipchart qog'ozi

- Markerlar
- Qog'oz A4 formatli-30 dona
- Tarqatma materiallar
- Multimediya to'plami (kompyuter, videoproektor, ekran)
- Oq doska

Ishni bajarishga qo'yiladigan talablar

Talabalar mavzuni o'zlashtirish jarayonida topshirilgan topshiriqning nazariy va amaliy ahamiyatini o'rganishda quydagilarga amal qilgan holda ishni bajarib bajarilgan ishni himoya qiladilar.

1. Bajarilayotgan laboratoriya bo'lajak o'qituvchilarning ish faoliyatida uchraydigan dolzarb muammolarning echimini topishga qaratilganligi;
2. Laboratoriya ishini maqsadi va kutilayotgan natijalarning aniq belgilanishi;
3. Qo'yilgan muammoni maqbul hal etish texnologiyasini yoritilganligi;
4. Laboratoriya ishini bajarish nazariy va amaliy ahamiyatga ega ekanligi;
5. Laboratoriya ishini bajarish har bir talabaning mustaqil va ijodiy yondoshilganligi;

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Muslimov N.A., Qo'ysinov O.A. Kasb ta'limi o'qituvchilarini tayyorlashda mustaqil ta'limni tashkilotish. (Metodik qo'llanma). T.: TDPU, 2006. 52 b.
2. Muslimov N.A., Sharipov Sh.S. O'rta maxsus, kasb-hunar va oliy ta'lim integratsiyasi. Kasb ta'lim metodikasi metodik qo'llanma. -T: TDPU, 2006. 48 b.
3. Sharipov Sh., va b. Pedagogik amaliyot (metodik qo'llanma). -T.: TDPU, 2006. 34 b.
4. Sharipov Sh., Abduraimov Sh. Kasb ta'limi metodikasi fanidan laboratoriya mashg'ulotlari uchun metodik qo'llanma.-T: TDPU, 2007. 147 b.
5. Eldasheva G.V. Maxsus fanlarni o'qitish metodikasi. – O'MKHTTKMO va UQT instituti, T. – 2006. 124 b.
6. Kurbanov Sh.E., Saidov X., Axliddinov R. Barkamol avlod orzusi. -T.: Shark, 1998.-154 s.

Uslubiy ko'rsatmalar:

Baholash va uning ahamiyati. Ta'lim oluvchilar tomonidan o'quv materiallari o'zlashtirilganligini, ko'nikma va malakalar hosil bo'lganligini tekshirish va baholash ta'lim jarayonining zarur tarkibiy qismi hisoblanadi. Bu faqat o'qitish natijalarini nazorat qilish emas, balki o'quv jarayonining turli bosqichlarida ta'lim oluvchilarning bilish faoliyatiga rahbarlik qilish hamdir.

Baholash – ta'lim jarayonining ma'lum bosqichida o'quv maqsadlariga erishilganlik darajasini oldindan belgilangan mezonlar asosida o'lchash, natijalarni aniqlash va tahlil qilishda iborat jarayondar.

YUqorida keltirilgan fikrlardan kelib chiqib, baholashning mohiyati haqida quyidagi xulosalarni aytish mumkin:

Nima uchun baholash kerak?

- O'quv maqsadlariga erishilganlikni aniqlash uchun;
- keyingi bosqichga o'tishdan oldin avvalgi o'zlashtirish darajasini aniqlash uchun;
- natijaga erishganligini tasdiqlash uchun;
- o'quvchilarning qiziqishlarini aniqlash uchun;
- yutuq va kamchiliklarni aniqlash uchun;
- o'qituvchi o'z faoliyatiga tuzatishlar kiritishi uchun;
- yalpi o'zlashtirish darajasini aniqlash uchun;
- ta'lim jarayoni yutuqlarini aniqlash uchun;
- o'quvchilarni yutuqlarga qiziqtirish uchun;
- tashqi qiziquvchilarga, ish beruvchilarga, yuqori tashkilotlarga va ota-onalarga ma'lumot berish uchun.

Nimani baholash kerak?

- Nazariy bilimlarni;
- amaliy ko'nikma va malakalarni;
- xulq — atvor va shaxsiy fazilatlarini.

Qachon baholash kerak?

- Ta'lim jarayoni boshida (boshlang'ich baholash);
- Ta'lim jarayoni davomida (joriy baholash);
- Ta'lim jarayoni yakunida (yakuniy baholash).

Baholashning asosiy xususiyatlari:

- Ta'lim maqsadiga yo'nalganlik;
- Muntazam o'tkazib borish;
- Pedagogik, psixologik va huquqiy tamoyillarga asoslanganlik;
- Umumiy qabul qilingan natija standartlariga asoslanganlik.

Yuqorida ta'kidlanganidek, nazariy bilimlar baholanayotganda kognitiv o'quv maqsadlariga erishganlik darajalari aniqlanadi. Amaliy ko'nikma va malakalar baholanayotganida psixomotorik, xulq - atvor va shaxsiy fazilatlar baholanayotganida esa — affektiv o'quv maqsadlariga erishganlik darajalari aniqlanadi.

Bahoning ob'ektivligi, ayrim o'quvchilar mehnati natijalarini taqqoslash imkonini beruvchi miqdor va sifat ko'rsatkichlari (buyumning aniqligi, buyumlar miqdori va hokazolar)ga asoslanadi. Bahoning yagona talablar asosida qo'yilishi ham uning ob'ektivligidir. Ana shu talablar quyidagilardan iborat:

1. Ishlash aniqligi. Aniqlik — har qanday mahsulotni, shu jumladan, tikuvchilik sanoati mahsulotlarini tayyorlashga qo'yiladigan talabdir.

2. Vaqt me'yori. Me'yorlash xususida mehnat topshirig'ini bajarishni vaqt bo'yicha chegaralash o'quvchilar mehnat operatsiyalarini bajarish usullarini egallab olganlaridan keyin amalga oshirilishi kerak. Bunda o'quvchilar bir yo'la ham ishning sifatli bajarilishini kuzatishni, ham uni ma'lum muddatda bajarishga intilishni uddalay olmasligi va ta'limning birinchi bosqichida vaqt me'yori kiritilsa, miqdor ko'rsatkichlari sifat hisobiga ortishidan kelib chiqadi.

3. O'quvchilarning bilimlari. O'quvchilarning amaliy ishlari ularning bilimlariga asoslanib tashkil qilinadi. SHu sababli ularning faoliyatini baholashda

o'quvchilar dastur materialini qanday hamda va qanchalik chuqur o'zlashtirganini hisobga olish kerak.

4. Mehnat usullarini to'g'ri bajarish. O'quvchilar asboblarni ushlash, ish holatida turish, asboblarning ishlov berilayotgan sirtga nisbatan qanday holatga tutish haqidagi ko'rsatmalarni qat'iy bajarishlari kerak. Mehnat usullarini to'g'ri bajarish ko'nikmalari o'qituvchi tomonidan baholanadi.

5. Ish o'rnini to'g'ri tashkil qilish. Ishlab chiqarishda ish o'rnini to'g'ri tashkil mehnat unumdorligini oshiradi. O'quvchilar mehnat madaniyatining saviyasi ko'proq o'z ish o'rnini to'g'ri tashkil qila olishiga bog'liqdir.

6. Mehnat xavfsizligi qoidalariga rioya qilish. Agar ishning xavfsizligini ta'minlovchi qoidalar buzilsa, jarohatlanish xavfi tug'iladi. Jihozlar va asboblarni ishlatishdagi mehnat usullari va hokazolarni bajarishdagi xavfsizlik qoidalarini buzgan o'quvchilarning bahosini pasaytirish kerak.

Baholash shakllari. Baholash uning mohiyatidan kelib chiqib, ikki xil shaklda o'tkazilishi mumkin:

1. Mezonga asoslangan baholash
2. Me'yorga asoslangan baholash.

Mezonga asoslangan baholash — baholanuvchining ta'lim jarayonida qo'lga kiritgan natijalarini, bilim, malaka va ko'nikmalarini oldindan belgilangan o'quv maqsadlari asosida ishlab chiqilgan xamma uchun umumiy va bir xil mezonlarga ko'ra taqqoslash va o'lchashdan iborat bo'lgan baholash shaklidir. Bunday baholash mezonlarni aniq belgilab beruvchi o'rganish maqsadlari bo'yicha natijalarga baho berish imkoniyatini yaratadi. Bu orqali natijalar to'g'ridan-to'g'ri va xolis baholanadi, shuningdek, kuchli guruhlarini kuchsiz guruhlardan yaxshiroq farqlash imkonini beradi. Bu baholash shakli ikki bosqichdan iborat bo'lib, birinchi bosqichda baholanuvchining erishgan natijalarini aniqlanadi, ikkinchi bosqichda esa, natijalar mezonlarga taqqoslanadi va o'lchanadi.

Me'yorga asoslangan baholash — nisbiy baholash shakli bo'lib, u baholashdan so'ng baholanuvchilarning ta'lim jarayonida qo'lga kiritgan natijalarini o'zaro taqqoslash orqali o'lchashdan iborat.

Bu baholash shakli ham ikki bosqichdan iborat bo'lib birinchi bosqichda baholanuvchining erishgan natijalari aniqlanadi, ikkinchi bosqichda esa, bu natijalar o'zaro taqqoslash orqali o'lchanadi. Me'yorga asoslangan (normaga asoslangan) baholashda baho bir necha ko'rsatkichlarga va ta'lim olish shart- sharoitiga ko'ra o'zgarishi mumkin bo'ladi. Masalan, baho o'qituvchi tomonidan xayrixohlik paydo bo'lishi, o'qituvchining o'ta qat'iyligi sababli ham o'zgarishi mumkin.

Baholash turlari.

Baholash o'tkazilish vaqtiga ko'ra uch turga ajratiladi:

- Boshlang'ich baholash
- Joriy, ya'ni shakllantiruvchi baholash
- Yakuniy, ya'ni umumlashtiruvchi baholash

Boshlang'ich baholash — ta'lim jarayoni boshida ta'lim oluvchilarning dastlabki bilim, ko'nikma va malakalarini aniqlash uchun o'tkaziladi. Bunday baholash natijalari ta'lim jarayonining mazmuni, usullari va shakllarini tanlash imkonini beradi.

Joriy (shakllantiruvchi) baholash muntazam ravishda o'tkazib boriladi. U ta'lim jarayonidagi yutuq va kamchiliklarni, ta'lim jarayoni samarasini tezkor (operativ) aniqlab borish, o'quv jarayonini muvofiqlashtirish va ta'lim beruvchi va ta'lim oluvchi o'rtasidagi qaytar aloqani ta'minlash imkonini beradi.

Yakuniy (umumlashtiruvchi) baholash - ta'lim oluvchining ta'lim jarayonining ma'lum davridagi o'zlashtirish natijalarini belgilangan mezon va standartlarga javob berishini aniqlaydi. Yakuniy baholash ta'lim jarayonining ma'lum bosqichi yakunida o'tkaziladi. U joriy baholash natijalarini jamlaydi.

Umumlashtiruvchi baholashni o'tkazishda quyidagilarga e'tibor berish lozim:

Ta'lim oluvchi umumlashtiruvchi baholash nima uchun o'tkazilishi haqida ma'lumotga ega bo'lishi lozim. Bu uni baholashga tayyorgarlik ko'rishga olib keladi.

Baholashni o'tkazish shartlari unga jiddiy yondashishga, diqqatni chalg'itadigan yoki tasodifiy uzilishlardan o'zini chetga olishga harnda ta'lim oluvchini o'z qobiliyatini namoyish qilishiga imkon beradi.

Baholash o'tkazish sharoitida o'quvchi o'zini erkin tutishi va noxushlik his qilmasligiga imkoniyat yaratish kerak.

Baholovchi va ta'lim oluvchi baholash nima berishi, u qachon, kim tomonidan va qanday o'tkazilishini bilishlari muhim ahamiyatga egadir.

Qo'yilgan baho o'quv natijasini tushunish va uni mujassamlashtirish uchun ahamiyatlidir.

Ta'lim oluvchi oldindan belgilangan natijalar mezoni yordamida baholanishi lozim.

Rejalashtirilgan baholashni o'tkazish maqsadga muvofiq emas.

Mustaqil ish topshiriqlari:

1. Baholash turlari va shakllarini izohlab bering?
2. Baholash qanday tamoyillarga asoslanishi kerak?
3. Reyting tizimining afzallik va kamchiliklarini "Toifalash jadvali"da ko'ldiring?

TOIFALASH JADVALI

Afzalliklari	Kamchiliklari

Talabalarining mashg'ulot yakunida egallangan shaxsiy va kasbiy kompetenlik darajalarini umumiy natijaviylik tavsifi

№	Talabalar mashg'ulot yakunida shaxsiy va kasbiy kompetenlik darajalarini quyidagilarga erishadi	
1.	Betakrorlik (kreativlik) --	Turli vaziyatlarda harakat qilishda yangi noan'anaviy (nostandart) usullarni (echimlarni) topa bilish;
2.	Analogiyaga keltirish, taqqoslay olish	Turli mashg'ulot va darslarni kuzatish jarayonda o'xshashliklarni aniqlay olish;
3.	Tahlil qila olish	Tizimning tuzilish tamoyillarini va uni tashkil etuvchi elementlarini aniqlash uchun yaxlitni tarkibiy qismlarga ajrata olish;
4.	Tanqidiy fikrlashga qodirlik	O'zining va boshqalarning g'oyalari, fikrlari va ishlarining asoslanganligini tekshira olish;
5.	Yozma muloqot ko'nikma va malakalari	Ishni bajarishda yozma shaklda, shu jumladan axborotni taqdim etishning grafik vositalaridan foydalangan holda o'z fikrlari va his-tuyg'ularini aniq ifodalay olishlik.

15- LABORATORIYA MASHG'ULOTI

Mavzu: Ta'lim tarbiya natijalarini baholashni tashkil etish va amalga oshirish

Maqsad: Ta'lim tarbiya natijalarini baholashni tashkil etish va amalga oshirish mohiyatini o'rganish

Mashg'ulotni jihozlash: vizual vositalar, mavzu bo'yicha plakatlari va slaydlar.

Mashg'ulot rejasi:

1. "Baholashda yo'l qo'yiladigan xatoliklar nimalardan iborat" degan savolga talabalar javob izlaydilar.
2. Baholashning reyting tizimini izohlaydilar.
3. O'quvchilarni rag'batlantirish va jazolash maqsadida baholash haqida fikr bildiradi.

O'QITISH VOSITALARI

- O'quv xonasi
- Doska
- Flipchart qog'oz
- Markerlar
- Qog'oz A4 formatli-30 dona
- Tarqatma materiallar

- Multimediya to'plami (kompyuter, videoproektor, ekran)
- Oq doska

Ishni bajarishga qo'yiladigan talablar

Talabalar mavzuni o'zlashtirish jarayonida topshirilgan topshiriqning nazariy va amaliy ahamiyatini o'rganishda quydagilarga amal qilgan holda ishni bajarib bajarilgan ishni himoya qiladilar.

1. Bajaralayotgan laboratoriya bo'lajak o'qituvchilarning ish faoliyatida uchraydigan dolzarb muammolarning echimini topishga qaratilganligi;
2. Laboratoriya ishini maqsadi va kutilayotgan natijalarning aniq belgilanishi;
3. Qo'yilgan muammoni maqbul hal etish texnologiyasini yoritilganligi;
4. Laboratoriya ishini bajarish nazariy va amaliy ahamiyatga ega ekanligi;
5. Laboratoriya ishini bajarish har bir talabaning mustaqil va ijodiy yondoshilganligi;

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Muslimov N.A., Qo'ysinov O.A. Kasb ta'limi o'qituvchilarini tayyorlashda mustaqil ta'limni tashkilotish. (Metodik qo'llanma). T.: TDPU, 2006. 52 b.
2. Muslimov N.A., Sharipov S.S. O'rta maxsus, kasb-hunar va oliy ta'lim integratsiyasi. Kasb ta'lim metodikasi metodik qo'llanma. -T: TDPU, 2006. 48 b.
3. Sharipov Sh., va b. Pedagogik amaliyot (metodik qo'llanma). -T.: TDPU, 2006. 34 b.
4. Sharipov Sh., Abduraimov Sh. Kasb ta'limi metodikasi fanidan laboratoriya mashg'ulotlari uchun metodik qo'llanma.-T: TDPU, 2007. 147 b.
5. Eldasheva G.V. Maxsus fanlarni o'qitish metodikasi. – O'MKHTTKMO va UQT instituti, T. – 2006. 124 b.
6. Kurbanov Sh.E., Saidov X., Axliddinov R. Barkamol avlod orzusi. -T.: Shark, 1998.-154 s.

Uslubiy ko'rsatmalar:

O'quvchilar bilim, ko'nikma va malakalarni baholashning reyting tizimi va uni amalga oshirish.

O'MKHT markazining 2005 yil 17 avgustdagi 192-sonli buyrug'iga keltirilgan akademik litseylar va kasb-hunar kollejlari o'quvchilarining bilim saviyasi, ko'nikma va malakalarini nazorat qilishining reyting tizimi to'g'risida

1. Reyting tizimining maqsad va vazifalari

Reyting tizimining maqsad va vazifalari quydagilardan iborat:

-akademik litseylar va kasb-hunar kollejlari o'quvchilarida Davlat ta'lim standartlariga muvofiq tegishli bilim, ko'nikma va malakalari saviyasini shakllanganligi darajasini nazorat qilish:

- o'quvchilar bilimi, ko'nikma va malakalarini baholashining asosiy tamoyillari standartga asoslanganlik, aniqlik, haqqoniylik, ishonchlilik va qulay shaklda baholashni ta'minlash:

-o'quvchilar bilimi, ko'nikma va malakalari darajalarini taqqoslash va ta'lim jarayonida o'zaro musobaqa muhitini yaratish :

-o'quvchilarning fanlar bo'yicha kompleks hamda uzluksiz tayyorgarligini ta'minlash :

-o'qituvchining faoliyatidagi mas'uliyatini oshirish va uning pedagogik mehnati samarasini holisona baholash:

-o'quvchilarni har bir fan va amaliyot turlari bo'yicha o'zlashtirish ishlarini aniqlash :

-o'quvchilarda bilim ko'nikma va malakalari saviyasini shakllanish saviyasini muntazam ravishda tahlil qilib borish.

III. Reyting tizimining asosiy tamoyillari va nazorat turlari.

O'qitish saviyasi va o'zlashtirish darajasini davlat ta'lim standartlariga muvofiqlanishi ta'minlash uchun quyidagi nazorat tadbirlarini o'tkazish nazarda tutiladi :

-joriy nazorat (JN) – og'zaki so'rovlar, kollokviumlar, seminarlar, yozma ishlar (diktant, bayon, insho), laboratoriya ishlari, uy vazifalari, testlar va shu kabi so'rov shakllari orqali amalga oshiriladi;

-oralik nazorat (ON) - faning ma'lum bir qismi, bo'limi yakunlangandan so'ng o'tkaziladi. Oralik nazoratni o'tkazish tartibi va shakli ta'lim muassasasining tegishli kafedra (Fan uyushma)lari tomonidan belgilanadi;

-yakuniy nazorat (YaN) – semestr tamom bo'lgandan keyin amalga oshiriladi Fan tugallanishida yakuniy nazorat (O'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi muassasalarida o'quvchilar bilimini baholash reyting tizimining yakuniy baholash bosqichida tayanch so'z va iboralarga asoslangan (YOzma ish) usulini tadbir etish bo'yicha muvaqqat Nizom) talabalariga muvofiq o'tkaziladi Boshqa hollarda yakuniy nazoratni o'tkazish tartibi va shakli ta'lim muassasasining ilmiy-pedagogik kengashi tomonidan belgilanadi

Reytingning tizimini joriy qilishda quyidagi asosiy tamoyillarning bajarilishi zarur:

-har bir predmet bo'yicha tegishli kafedralar tomonidan ma'qullangan variantlar asosida boshlang'ich nazorat (BN) o'tkaziladi Boshlang'ich nazoratning reyting monitoringi va tahlil guruhi tomonidan o'tkazilishi maqsadga muvofiq;

-o'quv dasturining mantiqan tugallangan bo'limi bo'yicha o'quvchi albatta baholanishi shart va natija o'tish balidan (5 ballik baholash usuli qo'llanilgan holda - 3 ball; (100) ballik baholash usuli qo'llanilgan holda - 55 bali) past bo'lganda shu bo'lim bo'yicha qayta nazorat belgilanadi. Ushbu bo'limlarni tegishli kafedralar aniqlaydi;

-yakuniy nazorat kafedralar tomonidan tuzilgan variantlar asosida reyting monitoringi va tahlili guruhi kuzatuv ostida o'tkaziladi. Semestr mobaynida o'quv yuklamasi 24 soatdan kam bo'lgan fanlardan oralik nazorat o'tkazilishi shart emas

**5 ballik baholash usuli qo'llanilgan holda
O'quvchilarning bilim saviyasini baholash va yakuniy reyting
ko'rsatkichlarini aniqlash**

O'quvchilarning bilim saviyasi ko'nikma va malakalarini nazorat qilishning reyting tizimi asosida o'quvchining har bir Fan (predmet) bo'yicha o'zlashtirish darajasini ballar orqali ifodalash yotadi.

Har bir nazorat (so'rov) turi qanday shaklda o'tkazilishidan qat'iy nazar 5 ballik (5,4,3,2,) usulda butun sonlar yordamida baholanadi

Boshlang'ich nazoratning natijasi boshqa nazoratdan olingan ballarga qo'shilmaydi. U o'quvchining semestr davomida Ushbu Fan bo'yicha o'zlashtirish sur'atini tahlil qilishda o'qituvchining o'quvchilar bilan ishlash faoliyatining samarasi mezonni sifatida qo'llaniladi.

Muayyan Fan (predmet) bo'yicha o'quvchining semestr mobaynida to'plashi mumkin bo'lgan umumiy balli (Rsemestr) maksimum 5 ballni tashkil qilib quyidagicha hisoblanadi:

$$R_{\text{semestr}} = \frac{ЖН+ОН+ЯН}{3}$$

bu erda:

ЖН- o'quvchining semestr davomida joriy nazorat bo'yicha butun songa yaxlitlangan o'rtacha balli.

ОН - o'quvchining semestr davomida oraliq nazoratlar bo'yicha butun songa yaxlitlangan o'rtacha

Agar fanning semestr bo'yicha yuklamasi 24 soatdan kam bo'lib, oraliq nazorat o'tkazilmagan taqdirda, bo'ladi

$$R_{\text{semestr}} = \frac{ЖН + ЯН}{2}$$

Muayyan Fan yoki o'quv amaliyot bo'yicha yillik umumiy ball sifatida semestrlarda to'plangan umumiy ballarning o'rtachasi olinadi

$$R_{\text{semestr}} = \frac{R_{1\text{-semestr}} + R_{2\text{-semestr}}}{2}$$

Har bir fan bo'yicha umumiy reyting ball R yillar bo'yicha to'nlangan umumiy reyting ballarining o'rta qiymati kabi aniqlanadi (masalan Fan uch yil o'qitilsa),

$$R_{\text{семестр}} = \frac{R_{1\text{-семестр}} + R_{2\text{-семестр}} + R_{3\text{-семестр}}}{3}$$

Ishlab chiqarish talimi va amaliyoti uchun ham maksimal semestr bali 5 ball bo'lib reyting tizimi ularning o'ziga xos xususiyatlarini e'tiborga olib loyihalashtiriladi.

Davlat imtihon (attestatsiya)lar, ixtisoslik malaka ishlari hamda kurs (diplom) loyihalari ham 5 ballik (5 4 3 2) usulda baholanadi.

**(100) ballik baholash usuli qullanilgan holda
o'quvchilarning bilim saviyasini baholash va yakuniy reyting
ko'rsatkichlarini aniqlash**

Har bir nazorat (so'rov) turi qanday shaklda o'tkazilishidan qat'i nazar 100 ballik usulda butun sonlar yordamida baholanadi.

BoshlanG'ich nazoratining natijasi boshqa nazoratdan olingan ballarga qo'shilmaydi. U o'quvchining semestr davomida ushbu fan bo'yicha o'zlashtirish suratini tahlil qilishda o'quvchining o'quvchilar bilan ishlash faoliyatini samarasi mezonni sifatida qo'llaniladi.

Muayyan Fan (predmet) bo'yicha o'quvchining semestr mobaynida to'plashi mumkin bo'lgan umumiy bali (R semestr) maksimum 100 balni tashkil qilib, quydagicha hisoblanadi:

$$R_{\text{семестр}} = \frac{ЖН+ОН+ЯН}{3}$$

bu erda:

JN o'quvchining semestr davomida joriy nazorat bo'yicha butun soniga yaxlitlangan, o'rtacha bali (masalan joriy nazorat 1 o'quvchi uchun 4 marta o'tkazilgan bo'lib, 50, 62, 70, 80 ballarni tashkil etsa, o'rtacha yakuniy JN (50Q62Q70Q80)G'4 ya'ni 66 ballni tashkil etadi):

ON o'quvchining semestr davomida oraliq nazoratlar bo'yicha, butun songa yaxlitlangan, o'rtacha bali (masalan, oraliq nazorat 1 o'quvchi bilan 2 marta o'tkazilib, natijalari 68, 72 ballarni tashkil etgan bo'lsa, o'rtacha yakuniy ON ularniig yig'indisining o'rtachasi ya'ni 70 ballni tashkil etadi).

Agar fanning semestr bo'yicha yuklamasi 24 soatdan kam bo'lib, oraliq nazorat o'tkazilmagan taqdirda bo'ladi,

$$R_{\text{семестр}} = \frac{ЖН + ЯН}{2}$$

Muayyan fan yoki o'quv amaliyot bo'yicha yillik umumiy ball sifatida semestrlarda to'plangan umumiy ballarning o'rtachasi olinadi.

$$R = \frac{R_{1-\text{семестр}} + R_{2-\text{семестр}}}{2},$$

Xar bir fan bo'yicha umumiy reyting ball R yillar bo'yicha to'plangan umumiy reyting ballarining o'rtacha qiymati kabi aniqlanadi (masalan, fan uch yil o'qitilsa),

$$R = \frac{R_{1-\text{йил}} + R_{2-\text{йил}} + R_{3-\text{йил}}}{3},$$

Ishlab chiqarish ta'limi va amaliyoti uchun ham maksimal semestr balli 100 ball bo'lib, reyting tizimi ularning o'ziga xos xususiyatlarini e'tiborga olib loyihalashtiriladi.

Davlat imtihon (attestatsiya)lar, ixtisoslik malaka ishlari hamda kurs (diplom) loyihalari ham 100 ballik usulda baholanadi.

«100» va «5» ballik baholash usullari orasidagi moslik quyidagicha aniqlanadi:

«2»	«3»	«4»	«5»
0-54,9	55-69,9	70-84,9	85-100

Ta'lim muassasida «5» yoki «100» ballik baholash usulini qo'llash ilmiy-pedagogik kengash qaroriga asosan amalga oshiriladi.

Mustaqil ish topshiriqlari:

1. Ta'lim va tarbiya natijalarini baholash deganda nimani tushunasiz?
2. Bilim-ko'nikma va malakalarni baholashning ahamiyati va mohiyati to'g'risida tushuncha bering.
3. "Qachon baholash kerak?", "kimni baholash kerak?" va "nima uchun baholash kerak" degan savolga javob bering?

Tatabalarning mashg'ulot yakunida egallangan shaxsiy va kasbiy kompetenlik darajalarini umumiy natijaviylik tavsifi

№	Tatabalar mashg'ulot yakunida shaxsiy va kasbiy kompetenlik darajalarini quyidagilarga erishadi	
1.	Betakrorlik (kreativlik) -	Turli vaziyatlarda harakat qilishda yangi noan'anaviy (nostandart) usullarni (echimlarni) topa bilish;
2.	Analogiyaga keltirish, taqqoslay olish	Turli mashg'ulot va darslarni kuzatish jarayonda o'xshashliklarni aniqlay olish;
3.	Tahlil qila olish	Tizimning tuzilish tamoyillarini va uni tashkil etuvchi elementlarini aniqlash uchun yaxlitni tarkibiy qismlarga ajrata olish;
4.	Tanqidiy fikrlashga qodirlik	O'zining va boshqalarning g'oyalari, fikrlari va ishlarining asoslanganligini tekshira olish;
5.	Yozma muloqot ko'nikma va malakalari	Ishni bajarishda yozma shaklda, shu jumladan axborotni taqdim etishning grafik vositalaridan foydalangan holda o'z fikrlari va his-tuyg'ularini aniq ifodalay olishlik.

16- LABORATORIYA MASHG'ULOTI

Mavzu: Kasb-hunar kollejlariida mustaqil ishni tashkil etish.

Maqsad: Kasb-hunar kollejlariida mustaqil ishni tashkil etish ko'nikmasini shakllantirish.

Mashg'ulotni jihozlash: vizual vositalar, mavzu bo'yicha plakatlari va slaydlari.

Mashg'ulot rejasi:

1. Kasb-hunar kollejlariida maxsus fanlardan mustaqil ish shakllarini tahlil qilish.
2. Biror maxsus fandan mustaqil ish topshiriqlarini ishlab chiqish.
3. Mustaqil ishning baholash mezonlarini ishlab chiqish.
4. Bajarilgan ishlar yuzasidan taqdimot o'tkazish.

O'QITISH VOSITALARI

- O'quv xonasi
- Doska
- Flipchart qog'ozi
- Markerlar
- Qog'oz A4 formatli-30 dona
- Tarqatma materiallar

- Multimediya to'plami (kompyuter, videoproektor, ekran)
- Oq doska

Ishni bajarishga qo'yiladigan talablar

Talabalar mavzuni o'zlashtirish jarayonida topshirilgan topshiriqning nazariy va amaliy ahamiyatini o'rganishda quydagilarga amal qilgan holda ishni bajarib bajarilgan ishni himoya qiladilar.

1. Bajarilayotgan laboratoriya bo'lajak o'qituvchilarning ish faoliyatida uchraydigan dolzarb muammolarning echimini topishga qaratilganligi;
2. Laboratoriya ishini maqsadi va kutilayotgan natijalarning aniq belgilanishi;
3. Qo'yilgan muammoni maqbul hal etish texnologiyasini yoritilganligi;
4. Laboratoriya ishini bajarish nazariy va amaliy ahamiyatga ega ekanligi;
5. Laboratoriya ishini bajarish har bir talabani mustaqil va ijodiy yondoshilganligi;

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Muslimov N.A., Qo'ysinov O.A. Kasb ta'limi o'qituvchilarini tayyorlashda mustaqil ta'limni tashkilotish. (Metodik qo'llanma). T.: TDPU, 2006. 52 b.
 2. Muslimov N.A., Sharipov Sh.S. O'rta maxsus, kasb-hunar va oliy ta'lim integratsiyasi. Kasb ta'lim metodikasi metodik qo'llanma. -T: TDPU, 2006. 48 b.
 3. Sharipov Sh., va b. Pedagogik amaliyot (metodik qo'llanma). -T.: TDPU, 2006. 34 b.
 4. Sharipov Sh., Abduraimov Sh. Kasb ta'limi metodikasi fanidan laboratoriya mashg'ulotlari uchun metodik qo'llanma.-T: TDPU, 2007. 147 b.
 5. Eldasheva G.V. Maxsus fanlarni o'qitish metodikasi. – O'MKHTTKMO va UQT instituti, T. – 2006. 124 b.
 6. Kurbanov Sh.E., Saidov X., Axliddinov R. Barkamol avlod orzusi. -T.: Shark, 1998.-154 s.
- Tolipov O'.Q., Barakaev M., Sharipov Sh.S. Kasbiy pedagogika (ma'ruzalar matni). -T.: "Ofset-print

Uslubiy ko'rsatmalar:

Kasb-hunar kollejlari talabani mustaqil ishini tashkil etishdan asosiy maqsad:

- o'qituvchining rahbarligi va nazorati ostida talabada muayyan o'quv ishlarini mustaqil ravishda bajarish uchun zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalarni shakllantirish va rivojlantirishdir;
- talabalarda dialektik dunyoqarashni tarkib toptirish;
- talabalarning o'quv-bilish faolligi va mustaqilligini tarkib toptirish;
- ta'lim-tarbiya jarayonini maqbullashtirish;
- ta'lim, tarbiya va rivojlantirishning birligini ta'minlash;
- fanlararo aloqadorlikni ta'minlash;
- ta'lim va tarbiya jarayonini individuallashtirish;
- tahsil oluvchilarda mehnatga va jamoat mulkiga ongli munosabatni tarkib toptirish;

- fan-texnika taraqqiyotini jadallashtirish talablari asosida kasbiy tayyorgarlikni takomillashtirish;
- fanlar va kasblarning majmua-uslubiy ta'minlanishi;
- darsning samaradorligini oshirish yo'llari;
- yangi pedagogik texnologiyalarni joriy etish;
- ta'lim-tarbiya jarayonini faollashtirish.

Talabaning mustaqil ishi o'quv rejasida muayyan fanni o'zlashtirish uchun belgilangan o'quv ishlarining ajralmas qismi bo'lib, u uslubiy va axborot resurslari jihatidan ta'minlanadi hamda bajarilishi reyting tizimi talablari asosida nazorat qilinadi.

Talaba bajaradigan mustaqil ishning vazifalari quyidagilardan iborat:

- yangi bilimlarni mustaqil tarzda puxta o'zlashtirish ko'nikmalariga ega bo'lish;
- kerakli ma'lumotlarni izlab topishning qulay usullari va vositalarini aniqlash;
- axborot manbalari va manzillaridan samarali foydalanish;
- an'anaviy o'quv va ilmiy adabiyotlar, me'yoriy hujjatlar bilan ishlash;
- elektron o'quv adabiyotlari va ma'lumotlar bilan ishlash;
- internet tarmog'ida ratsional echimni belgilash;
- ma'lumotlar bazasini tahlil etish;
- ish natijalarini ekspertizaga tayyorlash va ekspert xulosasi asosida qayta ishlash;
- topshiriqlarni bajarishga tizimli va ijodiy yondashish;
- ishlab chiqilgan echim, loyiha yoki g'oyani asoslash va mutaxassislar jamoasida himoya qilish.

Mustaqil ishlarining shakllari.

Talabaning mustaqil ishini tashkil etishda muayyan fanning xususiyatlari, shuningdek, har bir talabaning o'zlashtirish darajasi va qobiliyatini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalaniladi:

- ayrim nazariy mavzularni o'quv adabiyotlari yordamida mustaqil o'zlashtirish;
- berilgan mavzu bo'yicha axborot (referat) tayyorlash;
- seminarlar va amaliy mashg'ulotlarga tayyorgarlik ko'rish;
- laboratoriya ishlarini bajarishga tayyorgarlik ko'rish;
- loyihalar va amaliy topshiriqlarni bajarish;
- diplom ishiga tayyorlash;
- nazariy bilimlarni amaliyotda qo'llash;
- amaliyotdagi mavjud muammolarning echimlarini topish;
- maket, model va namunalar yaratish;
- hisoblashlar va grafik ishlarni bajarish;
- berilgan mavzu bo'yicha kompyuterlardan kerakli ma'lumotlarni mustaqil izlab topish va referat tayyorlash;
- elektron darsliklardan foydalanib, topshiriqlarni bajarish.

O'qitilayotgan fanning xususiyatlaridan kelib chiqqan holda, talaba mustaqil ishini tashkil etishda boshqa shakllardan ham foydalanilishi mumkin. O'quv dasturlarida talaba mustaqil ishining shakli, mazmuni va hajmi ifoda etiladi.

Talabalarning mustaqil ishi uchun ajratilgan vaqt byudjetiga mos ravishda har bir fan bo'yicha tegishli bo'limlarda mustaqil ishning tashkiliy shakllari, savollar va topshiriqlar majmui ishlab chiqiladi.

Mustaqil ishini bajarish uchun fanlar bo'yicha talabalarga zaruriy uslubiy ko'rsatma va tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Og'zaki mustaqil topshiriqlar:

-darslik bo'yicha materialni o'rganish va takrorlash, chizmalar va jadvallarni o'qish, turli texnik adabiyotlar, hujjatlar va materiallarni o'rganish asosida o'qituvchi savollariga javoblar tayyorlash, ishlab chiqarish faoliyati tahlili. Materiallar o'qish, mustahkamlash va yodlashga mo'ljallangan.

Yozma mustaqil topshiriqlar:

-hisoblash uchun berilgan vazifalarni bajarish, umumlashtiruvchi va takrorlanuvchi jadvallarni to'ldirish, texnologik xaritalarni ishlab chiqish, laboratoriya, amaliy ishlar to'g'risida hisobotlar tuzish va shunga o'xshash vazifalarni o'z ichiga oladi.

Grafik mustaqil topshiriqlar:

- ularga turli chizmachilik ishlarini eskizlashtirish, (kesmalar va kesishmalarni tasvirlash, ayrim detal va tugunlarni chizib ko'rsatish va h.k), sxemalar, grafiklar, diagrammalarni tuzish, kuzatish natijalarini tasvirlash va shunga o'xshash vazifalarni o'z ichiga oladi.

Amaliy xarakterdagi mustaqil topshiriqlar:

- talabalar o'qituvchi topshirig'i asosida mustaqil ishini bajarish jarayonida ma'lum detal tayyorlab, uzal va mexanizmlarni yig'ib, texnik jarayonlarni ishlab chiqadilar. Ushbu ishlarni bajarganda talabalar asbob-uskunalarni tanlash, ishlov berish rejasini aniqlash va hisoblash, yangi moslamalarni loyihalash, maket va modellar, namunalar kabi ishlarni amalga oshiradilar.

Mustaqil ishlar

Har bir fan bo'yicha talabaning mustaqil ishiga rahbarlik qilish o'qituvchining shaxsiy ish rejasida qayd etiladi.

Talaba mustaqil ishiga rahbarlik qilish kafedra yoki bo'limda tuzilib mudirlari tomonidan tasdiqlanadigan maslahatlar jadvali asosida amalga oshiriladi.

Talabaning mustaqil ishi bo'yicha maslahat soatlari guruh jurnalida qayd etilib boriladi.

Talaba mustaqil ishini nazorat qilish o'quv mashg'ulotlarini bevosita olib boruvchi o'qituvchi tomonidan amalga oshiriladi.

Talabaning mustaqil ishi, muayyan fan o'quv dasturida ajratilgan soatlarga mos baholanadi va natijasi bo'yicha talabaning umumiy bahosiga kiritiladi.

Talabaning o'zlashtirish ko'rsatkichlari, shu jumladan mustaqil ishi bo'yicha olgan baholari guruh baholash oynasida yoritib boriladi.

Talabaning mustaqil ishini nazorat qilish turlari va uni baholash mezonlari tegishli bo'lim yoki kafedra tomonidan belgilanadi va kasb- hunar kolleji ilmiy pedagogik kengashida muhokama qilinib, tasdiqlanadi. Mustaqil ishlarni baholash

mezonlari talabalarga o'quv yili (semestri) boshlanishi oldidan uslubiy materiallar bilan birgalikda tarqatiladi.

Fanlar kesimida talabalarining mustaqil ishlari bo'yicha o'zlashtirishi muntazam ravishda guruhlarda, bo'lim yig'ilishlari va kollej ilmiy pedagogik kengashida muhokama etib boriladi.

Talabaniing mustaqil ishi bo'yicha bajargan ishlari (hisobot, referat, hisoblashlar va h.k.) ro'yxatga olinadi va o'quv yili mobaynida saqlanadi.

Talabalarining yuqori darajada baholangan mustaqil ishlari ma'naviy va moddiy jihatdan rag'batlantiriladi.

Kasb-hunar kollejlariida mustaqil ishlarni zamon talablari asosida tashkil etish va unga rahbarlik qilish uchun kollej rahbariyati va o'qituvchilar yaxshi pedagog va kasb-hunar sirlarini yaxshi biladigan mutaxassislar bo'lishi kerak.

Kasb-hunar kollejlariida mustaqil ishlarni samarali tashkil etish uchun quyidagilarga asosiy e'tiborni qaratish kerak:

- talabalarni milliy mustaqillik ruhida tarbiyalash mazmuni, shakli, usul va vositalarini takomillashtirish;
- ta'lim, tarbiya va rivojlantirish maqsadlarining birligi, umumilmiy, umumkasbiy va maxsus tayyorgarlikning uzviyligini ta'minlash;
- ilg'or pedagogik va ishlab chiqarish tajribalarini, fan va texnika yutuqlarini o'rganish, umumlashtirish hamda ta'lim-tarbiya jarayoniga joriy etishdan iborat.

Mustaqil ishlarda ishtirok etish kasb-hunar kollejlariidagi barcha rahbarlar, o'qituvchilar, muhandis-pedagoglar uchun majburiy bo'lib, ularning pedagogik faoliyatini ajralmas qismi hisoblanadi. Kasb-hunar kollejlariidagi mustaqil ishlarning mazmuni o'rta maxsus kasb-hunar ta'limi markazi tomonidan tasdiqlangan mustaqil ishlar to'g'risidagi Nizom bilan belgilanadi.

Mustaqil ishni baholash mezonlari ta'lim yo'nalishlari va fanlarning xususiyatlaridan kelib chiqib, alohida tuzilishi mumkin.

Umumiy mezonlar quyidagicha:

O'zlashtirish ko'rsatkichi 5 bo'lishi uchun:

- fan o'quv dasturiga kiritilgan mavzular bo'yicha mustaqil ish materiallarini to'liq o'zlashtirgan, o'z xatoliklarini talaba o'zi tuzata bilgan holda;
- fanga qiziqishi, yaratuvchanligi, yangi texnika-texnologiyalarga intilishi, murakkab topshiriqlarni bajarishga harakatlanganligi.

O'zlashtirish ko'rsatkichi 4 baho bo'lganda:

- fanni o'quv dasturiga kiritilgan mavzular bo'yicha mustaqil ish materiallarini to'liq izohlab bergan, unchalik ahamiyatga ega bo'lmagan xatolarga yo'l qo'yg'an va bu xatoliklarni o'qituvchi ko'rsatmasi asosida tuzata olgan holda.
- fanga qiziqish, yangi texnika-texnologiyalarga qiziqishni namoyon etishi, murakkab topshiriqlarni bajarishga intilishi.

O'zlashtirish ko'rsatkichi 3 baho bo'lganda:

- o'quv dasturiga kiritilgan mavzular bo'yicha mustaqil ish materiallarini to'liq izohlamagan, fanning boshqa qismlarini o'rganishga xalaqit bermaydigan ayrim ahamiyatsiz xatoliklarga yo'l qo'yg'an va bu xatoliklar o'qituvchi yordamida tuzatilgan hollarda;

- fanni o'rganishda yangi texnika-texnologiyalarga qiziqishi pastligi, murakkab topshiriqlarni bajarishga intilishi yo'qligi.

O'zlashtirish ko'rsatkichi 3 bahodan past :

- o'quv dasturiga kirgan mavzular bo'yicha mustaqil ish materiallarini to'liq bilmagan, tizimlashtirilmagan va tuzatib bo'lmaydigan xatoliklarga yo'l qo'ygan holda.

Mustaqil ish topshiriqlari:

1. Kasb-hunar kollejlariida mustaqil ishlarni tashkil etish maqsadi nimalardan iborat?
2. Mustaqil ish shakllarini izohlab bering?
3. Mustaqil topshiriq turlarini aytib bering?
4. Sust o'zlashtiruvchi o'quvchilar bilan qanday metodik ishlar olib borish lozim?

Talabalarining mashg'ulot yakunida egallangan shaxsiy va kasbiy kompetenlik darajalarini umumiy natijaviylik tavsifi

№	Talabalar mashg'ulot yakunida shaxsiy va kasbiy kompetenlik darajalarini quyidagilarga erishadi	
1.	Betakrorlik (kreativlik) -	Mustaqil ishlarning yangi noan'anaviy (nostandart) usullarni (echimlarni) topa bilish;
2.	Analogiyaga keltirish, taqqoslay olish	Turli mashg'ulot va darslarni kuzatish jarayonda o'xshashliklarni aniqlay olish;
3.	Tahlil qila olish	Tizimning tuzilish tamoyillarini va uni tashkil etuvchi elementlarini aniqlash uchun yaxlitni tarkibiy qismlarga ajrata olish;
4.	Tanqidiy fikrlashga qodirlik	O'zining va boshqalarning g'oyalari, fikrlari va ishlarining asoslanganligini tekshira olish;
5.	Yozma muloqot ko'nikma va malakalari	Ishni bajarishda yozma shaklda, shu jumladan axborotni taqdim etishning grafik vositalaridan foydalangan holda o'z fikrlari va his-tuyg'ularini aniq ifodalay olishlik.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimov I.A. Barkamol avlod – O'zbekiston taraqqiyotining poydevori. –T.: Sharq, 1998. 63 b.
2. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – engilmas kuch. –T.: O'zbekiston, 2008. -173 b.
3. Avazboev O.I., Isyanov R.G., Odilboev X. Mehnat ta'limi uslubiyotidan amaliy va laboratoriya mashg'ulotlari. Toshkent, 1993.
4. Olimov Q. T. Kasb ta'limi uslubiyati. O'quv qo'llanma. –T.: 2006. 164 b.
5. Sharipov Sh. va b. Kasb ta'lim pedagogikasi (metodik qo'llanma). -T.:TDPU, 2006 y.
6. Nishonaliev U.N. Kasbiy ta'lim pedagogikasi. O'quv qo'llanma. –T.: TDPU, 2007y.
7. Abduqudusov O.A., Rashidov H.F Kasb-hunar pedagogikasi. O'quv-uslubiy qo'llanma-T.:2011
8. Avazboev O.I. Kasb ta'limi metodikasidan amaliy mashg'ulotlar. Metodik qo'llanma. –Toshkent: TDPU, 2007. 30 b.
9. Muslimov N.A., Qo'ysinov O.A. Kasb ta'limi o'qituvchilarini tayyorlashda mustaqil ta'limni tashkil etish. (Metodik qo'llanma). T.: TDPU, 2006. 52 b.
10. Muslimov N.A., Sharipov SH.S. O'rta maxsus, kasb-hunar va oliy ta'lim integratsiyasi. Kasb ta'lim metodikasi metodik qo'llanma. -T.:TDPU, 2006. 48 b.
11. Sharipov SH. va b. Pedagogik amaliyot (metodik qo'llanma). -T.: TDPU, 2006. 34 b.
12. Sharipov SH., Abduraimov Sh. Kasb ta'limi metodikasi fanidan laboratoriya mashg'ulotlari uchun metodik qo'llanma. -T: TDPU, 2007. 147 b.
13. Eldasheva G.V. Maxsus fanlarni o'qitish metodikasi. – O'MKHTTKMO va UQT instituti, T. – 2006. 124 b.
14. Kurbanov SH.E., Saidov X., Axliddinov R. Barkamol avlod orzusi. -T.: SHark, 1998.-154 s.
15. Tolipov O'.Q., Barakaev M., Sharipov SH.S. Kasbiy pedagogika (ma'ruzalar matni). –T.: “Ofset-print” matbaasi, 2001. –100 b
16. Kurbanov SH.E., Seytxalilov E.A. Upravlenie kachestvom obrazovaniya. T.: Shark, 2004 g. (russk. yaz.), 2006 y. (o'zbek tilida).
17. Rashidov H.F. va boshqalar. “Kasbiy pedagogika” blokini o'qitish metodikasi. O'quv-uslubiy qo'llanma (Malaka oshirish va qayta tayyorlash kurslari uchun). –T.: O'MKHTTKMO va UQTI, 2007. – 200 b.
18. Abdiquddusov.O., Rashidov. H. Kasb-xunar ta'limi pedagogikasi.O'quv qo'llanma.. O'MKHTTKMO va UQT instituti, T. – 2009. 120 b.

Adadi 100 nusxa. Hajmi 5 b/t.
Nizomiy nomidagi TDPU Rizografida nashr qilindi.